

ติกุขปณฺญา โลกุตฺตฺรา เอว. อุปฺปนฺนติ ติกุขปณฺญาเป็นโลกุตระอย่างเดียว. บทว่า
 สมถวิปัสสนาวเสณ วิกุขมฺภนตทงฺควเสณ อุปฺปนฺน ความว่า กามวิตกเป็นต้น แม่ที่ละ
 ปหีนมฺปิ อริยมคฺเคน อสมฺมุตฺตฺตา ไคแลว ควฺยสามารถแห่งวิกุขมฺภนปทานและ
อุปฺปตฺติธมฺม อนตฺติตาย อสมฺมุตฺตฺปฺปนฺนติ ตทั้งคปทาน ควฺยสามารถแห่งสมถะและ
 วุจฺจติ, ตํ อธิ อธิปฺเปตฺ. นาธิวาเสตี วิปัสสนา ทานเรียกวาอสมฺมุตฺตฺปฺปนฺนะ เพราะ
 สนฺตานํ อาโรเปตฺวา น วาเสตี. ยังถอนไมไคควฺยอริยมรรค เพราะยังลวง
ปชหตี สมฺมุจฺเจทวเสณ ปชหตี. ความเกิดขึ้นเป็นธรรมดาไมไค, ในที่นี้ทาน
วิโนเทตี ชิปติ. พฺยนฺตีกโรตี วิคตฺนตฺ กประสงค์เอากามวิตกเป็นต้นที่เกิดขึ้นยังถอน
 กโรตี. ไมไค. บทว่า นาธิวาเสตี (ไมรับรองไว) ไมไค. ความว่า ไมไคยางขึ้นสูสฺนดานอยู่. บทว่า
ปชหตี (ยอมละ) คียอมละควฺยสามารถ
 แห่งสมฺมุจฺเจทปทาน. บทว่า วิโนเทตี (ยอม
 บรรเทา)คียอมทิ้งไป. บทว่า พฺยนฺตีกโรตี
 คีอกระทำไหม้ที่สุคไปปราศแลว.

อนภาว คเมตี อนฺ อภาว คเมตี, บทว่า อนภาว คเมตี แปลว่า ใหถึงความ
 วิปัสสนานุกฺกเมน อริยมคฺคํ ปตฺวา ไมมีในภายหลัง, อธิบายว่า ใหถึงความ
 สมฺมุจฺเจทวเสเนว อภาว คมยตี อตฺโต. ไมมีควฺยสามารถแห่งสมฺมุจฺเจทปทาน เพราะ
 เอกฺก จ กามปฏิสํยุตฺโต วิคกโก บรรลุอริยมรรค โดยลำดับแห่งวิปัสสนา
กามวิตกโก. "อิมะ สตฺตา มรณฺตุ"ตี นั้นแหละ. ก็ในอธิการนี้ วิคกอันปฏิสํยุต

สังฆกรรมปกาสนี. ป-พ. ๘-๕

ปเรสํ มรณปฏิสังยุตโต วิตกโก พยาบาท-
วิตกโก. "อิมะ สุตตะ วิหีสึยฺนตฺตฺติ"
 ปเรสํ วิหีสึยฺนตฺตฺติ วิตกโก วิหีสึ-
วิตกโก. ปาปเกติ ลามเก. อกุสฺสเล
ธมฺเมติ อโกสฺสลุสฺสมฺภูเต ธมฺเม.

ด้วยกาม ชื่อว่า กามวิตก. วิตกอันปฏิสังยุต
 ด้วยมรณะของบุคคลเหล่านี้ว่า "ขอสัตว์
 เหล่านี้จงตายเสียเถิด" ดังนี้ ชื่อว่า พยาบาท-
วิตก. วิตกอันปฏิสังยุตด้วยความเบียดเบียน
 บุคคลเหล่านี้ว่า "ขอให้สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้
 จงเบียดเบียนกันเถิด" ดังนี้ ชื่อว่า วิหีสึย-
วิตก. บทว่า ปาปเก แปลว่า อันลามก.
 บทว่า อกุสฺสเล ธมฺเม ไตฺแกชฺชธรรมอันเกิดแต่
 ความเป็นผู้ไม่ฉลาด.

นิพฺเพชฺชิกปณฺณาติ นิพฺพิทาพหุสฺส
 ปุคฺคสฺส อูปฺปนฺนา มคฺคปณฺณา เอว.
อุพฺเพกฺขพฺหุโลติ ฌาณภยวเสณ ภยพฺหุโล.
อุตฺตาสพฺหุโลติ พลวภยพฺหุโล. อิทํ
 ปุริมสฺสเสว อตฺถวิวรณํ. อุกฺกณฺจนพฺหุโลติ
 สงฺขารโต อหุธํ วิสงฺขารามิขฺชตฺตย
 อุกฺกณฺจนพฺหุโล. อนภิริตฺติพฺหุโลติ อุกฺกณฺจน-
 วเสเนว อภิริตฺติภาวํ ทีเปติ. อิทานิปิ
 ตมตฺถํ ทฺวึหิ วจเนหิ วิวริ? ตตฺถ

บทว่า นิพฺเพชฺชิกปณฺณา ไตฺแกมรรค-
 ปัญญา อันเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มากด้วยนิพพิทา
 นั้นเอง. บทว่า อุพฺเพกฺขพฺหุโล คือมากด้วย
 ความกลัว ด้วยอำนาจแห่งความกลัวคือญาณ
 (ความกลัวอันเกิดแก่ญาณ). บทว่า อุตฺตาส-
พฺหุโล (มากด้วยความหวาดเสียว) คือผู้มาก
 ด้วยความกลัวมีกำลัง. บทว่า อุตฺตาสพฺหุโล นี้
 เป็นบทขยายความแห่งบทแรกนั้นเอง. บทว่า
อุกฺกณฺจนพฺหุโล คือผู้มากด้วยความระอาใจ

๑ ฉ. วิวรติ.

พหิมุโขติ สงฺขารโต พหิภูตนิพพานาภิมุโข. เพราะเป็นผู้มุ่งหน้าตอวิสังขาร ไปจาก
น รมตีติ นาภิรมติ. สังขาร. บทว่า อนภิรติพฺหุโล ท่านแสดงถึง
ความไม่มี ความยินดียิ่ง ด้วยอำนาจแห่ง
ความระอาใจนั่นเอง. ท่านขยายความข้อนั้น
ด้วยคำทั้ง ๒ แม่ในบัดนี้. ในบรรดาบท
เหล่านั้น บทว่า พหิมุโข ความว่า ผู้มุ่งหน้า
ตอนิพพานซึ่ง เป็นภายนอกจากสังขาร. บทว่า
น รมติ ไต่แก ไม่ยินดียิ่ง.

อนิพพิทฺธปุพฺพนฺติ อนมตคฺเค สํสาเร บทว่า อนิพพิทฺธปุพฺพ คือไม่เคยแห่งตลอด
อนุตฺ ปา เปตฺวา อนิพพิทฺธปุพฺพ. ทำให้ถึงที่สุดในสังสาร อันมีเงื่อนต้นเงื่อน-
อปฺปทาลิตฺปุพฺพนฺติ ตสฺเสว อตฺถวจนฺ, ปลายรู้ไม่ได้. บทว่า อปฺปทาลิตฺปุพฺพ คือ
อนุตฺกร ฌเนว อปฺทาลิตฺปุพฺพนฺติ อตฺถโถ. เป็นคำแสดงเนื้อความแห่งบทว่า อนิพพิทฺธ-
โลกฺขนฺธนฺติ โลกฺราสี, โลกฺโกฏฺจาสํ ปุพฺพ นันฺนหฺลละ, ความว่าไม่เคยทำลายแล้ว
วา. อิมานิ โสฬสฺหิ ปญฺญาหิ ๑๖ การกระทำให้สิ้นสุดนั้นทีเดียว. บทว่า
สมนฺนาคโตติ อุกฺกฏฺจปริจฺเจเทน โลกฺขนฺธ ไต่แกกองโลก, หรือส่วนแห่ง
อรหาเยว วุตฺโต. อฺปฺริ "เอโก ความโลก. คำว่า ผู้ประกอบด้วยปัญญา ๑๖
เสชปฏิสมฺภิตฺตํ" ๑ วุตฺตตฺตา เหล่านี้ ท่านกล่าวถึงพระอรหันต์นั่นเอง

๑ ข. ป. ๓๑/๕๘๗,
(ภูมิพโลภิกขุ ๒/๒๘๗).

สังฆกรรมปาฐานิ. ๒-๗. ๔-๕

โสตาปนุสสกทาคามิอนาคามิโนปิ ลพฺภนฺติ- ด้วยกา^๖รกำหนดอย่างอกุ^๖ณฺฏ. แม่พระ-
 เยว. โสตา^๖ปนั^๖ พระสก^๖ทา^๖คามิ^๖ และพระอนาค^๖ามิ^๖
 ก็ยอม^๖ไ^๖ค^๖เหมือน^๖กัน^๖ เพราะ^๖ข้าง^๖หน้า^๖ท่าน^๖ไ^๖ค^๖
 กลาว^๖ไว^๖แล้ว^๖ว่า^๖"ผู้^๖หนึ่ง^๖บ^๖รร^๖ลุ^๖เส^๖ช^๖ป^๖ฏิ^๖ส^๖ม^๖ภ^๖ิ^๖ท^๖า"
 ตั้ง^๖นี้^๖.

๒. ปุคฺคฺลวิเสสฺนิตฺตเสวณฺณนา

๘. เทว ปุคฺคฺลาติอา^๖ที^๖หิ ป^๖ฏิ-
 ส^๖ม^๖ภ^๖ิ^๖ท^๖ป^๖ต^๖ต^๖ปุ^๖ค^๖ค^๖ล^๖วิ^๖เส^๖ส^๖ป^๖ฎิ^๖ปา^๖ฎิ^๖ ท^๖ส^๖เส^๖ติ.
 ต^๖ค^๖ค^๖ ปุ^๖พ^๖โย^๖โค^๖ติ อ^๖ต^๖ิต^๖ช^๖า^๖ต^๖ี^๖สุ
 ป^๖ฎิ^๖ส^๖ม^๖ภ^๖ิ^๖ท^๖ป^๖ต^๖ติ^๖ เห^๖ต^๖ุ^๖ญ^๖โต ปุ^๖ณ^๖ช^๖ป^๖โย^๖โค.
เต^๖น^๖า^๖ติ เต^๖น ปุ^๖พ^๖โย^๖ค^๖กา^๖ร^๖ณ^๖ณ. เอ^๖ว^๖
เส^๖เส^๖สุ^๖ปี. อ^๖ติ^๖เร^๖โก โ^๖ห^๖ี^๖ติ อ^๖ติ^๖ริ^๖ต^๖โต
โ^๖ห^๖ี, อ^๖ติ^๖เร^๖ก^๖โย^๖ค^๖โต ว^๖า "อ^๖ติ^๖เร^๖โก"ติ
ว^๖ุ^๖ต^๖โต. อ^๖ริ^๖โก โ^๖ห^๖ี^๖ติ อ^๖ค^๖โค โ^๖ห^๖ี.
วิ^๖เส^๖โส โ^๖ห^๖ี^๖ติ วิ^๖สิ^๖ญ^๖โ^๖จ^๖โ^๖ห^๖ี, วิ^๖เส^๖ส^๖โย^๖ค^๖โต
ว^๖า วิ^๖เส^๖โส. ณ^๖า^๖ณ^๖ ป^๖ริ^๖ช^๖ช^๖ต^๖ี^๖ติ ป^๖ฎิ^๖ส^๖ม^๖ภ^๖ิ^๖ท^๖า-
ณ^๖า^๖ณ^๖ป^๖ป^๖เก^๖ท^๖ ป^๖า^๖ปุ^๖ณ^๖า^๖ติ.

๒. พ^๖รร^๖ณ^๖า^๖ปุ^๖ค^๖ค^๖ล^๖วิ^๖เส^๖ส^๖น^๖ิ^๖เท^๖ศ

๘. ด้วย^๖คำ^๖ว่า^๖ ปุ^๖ค^๖ค^๖ล ๒ คน เป็น^๖ต้น
 ท่าน^๖แสดง^๖ล^๖ำ^๖ค^๖ับ^๖คว^๖าม^๖ต^๖าง^๖กัน^๖ แ^๖ง^๖ปุ^๖ค^๖ค^๖ล^๖ผู้
บ^๖รร^๖ลุ^๖ป^๖ฎิ^๖ส^๖ม^๖ภ^๖ิ^๖ท^๖า. ใน^๖บ^๖รร^๖ด^๖าค^๖ำ^๖เหล^๖่า^๖นั้น
คำ^๖ว่า ปุ^๖พ^๖โย^๖คะ ไ^๖ค^๖แ^๖ก^๖การ^๖บ^๖ำ^๖เพ^๖็ญ^๖ญ^๖อัน
เป็น^๖เห^๖ต^๖ุ^๖แ^๖ง^๖การ^๖บ^๖รร^๖ลุ^๖ป^๖ฎิ^๖ส^๖ม^๖ภ^๖ิ^๖ท^๖า^๖ใน^๖อ^๖ต^๖ิต^๖ช^๖า^๖ติ.
บ^๖ท^๖ว่า เต^๖น แ^๖ล^๖ว่า เพ^๖ราะ^๖เห^๖ต^๖ุ^๖คือ^๖ปุ^๖พ^๖โย^๖คะ
นั้น. แม^๖ใน^๖บ^๖ท^๖ที่^๖เหล^๖ือ^๖ก็^๖อย^๖่าง^๖นี้. บ^๖ท^๖ว่า
อ^๖ติ^๖เร^๖โก โ^๖ห^๖ี แ^๖ล^๖ว่า เป็น^๖ผู้^๖มี^๖คุณ^๖อัน^๖ยิ่ง,
อีก^๖อย^๖่าง^๖หนึ่ง ปุ^๖ค^๖ค^๖ล^๖ที่^๖ท่าน^๖เรีย^๖ก^๖ว่า "อ^๖ติ-
เร^๖โก" เพ^๖ราะ^๖ประ^๖ก^๖อบ^๖ไป^๖ด^๖วย^๖คุณ^๖อัน^๖ยิ่ง.
บ^๖ท^๖ว่า อ^๖ริ^๖โก โ^๖ห^๖ี แ^๖ล^๖ว่า เป็น^๖ผู้^๖เล^๖ิศ.

คุณหญิงสุหราชอาณาจักร

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

บทว่า วิเสโส โทติ แปลว่า เป็นผู้วิเศษ,
หรือเป็นผู้วิเศษเพราะประกอบด้วยคุณวิเศษ.
บทว่า ญาณ ปรัชชติ (ญาณยอมแตกฉาน)
คือ ยอมรับรลความแตกฉานแห่งปฏิสัมภิทา-
ญาณ.

พหูสูตโตติ พุทธจนวนแสน.
เทศนาพหูโลติ ธรรมเทศनावแสน.
ครูปนิสสิโตติ ปณฺหา ย อธิกํ คุรุ
อุปนีสสิโต. วิหารพหูโลติ วิปัสสนา-
วิหารพหูโล, ผลสมาปตฺติวิหารพหูโล วา.
ปัจจเวกฺขณาพหูโลติ วิปัสสนาวิหา เร
สฺติ วิปัสสนาปัจจเวกฺขณาพหูโล, ผล-
สมาปตฺติวิหา เร สฺติ ผลสมาปตฺติ-
ปัจจเวกฺขณาพหูโล.

คำว่า เป็นพหูสูต คือเป็นพหูสูตด้วย
สามารถแห่งพุทธจนะ. คำว่า เป็นผู้มาก
ด้วยเทศนา คือเป็นผู้มากด้วยเทศนาด้วย
อำนาจแห่งพระธรรมเทศนา. คำว่า เป็น
ผู้อาศัยครู คือเป็นผู้เข้าไปอาศัยครู ผู้ยัง
ด้วยปัญญา. คำว่า เป็นผู้มากด้วยวิหารธรรม
คือเป็นผู้มากด้วยวิปัสสนาวิหาร, หรือเป็น
ผู้มากด้วยผลสมาบัติวิหาร. คำว่า เป็นผู้มาก
ด้วยการพิจารณา มีความว่า เมื่อวิปัสสนา-
วิหารธรรมมีอยู่ก็เป็นผู้มากด้วยการพิจารณา
ด้วยวิปัสสนา, เมื่อผลสมาบัติวิหารมีอยู่
ก็เป็นผู้มากด้วยการพิจารณา ด้วยการเข้า
ผลสมาบัติ.

สิทธิธรรมปาสน. ม-ท. ๘-๕

คุณหญิงสุทรา ย สิวะรา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

เสขปฏิสัมภิทปุตฺโตติ เสโย หุตฺวา
ปฏิสัมภิทปุตฺโต. เอวํ อเสขปฏิสัมภิท-
ปุตฺโต. สาวกปารมีปุตฺโตติ เอกุถ
 มหาปณฺณานิ อคฺคสุส มหาสาวกสุส
 สตฺตสฺสกุจฺยิยา สาวกณฺณานิ ปารคมน์
 ปารมี, สาวกสุส ปารมี สาวกปารมี,
 ตํ สาวกปารมี ปุตฺโตติ สาวก-
 ปารมีปุตฺโต. สาวกปารมีตาปุตฺโตติ
 วา ปาโจ. สตฺตสฺสกุจฺยิยา. สาวกณฺณานิ
 ปาลโก ปุโรโก จ โส มหาสาวโก
 ปรมโ, ตสุส ปรมสุส อัย สตฺตสฺสกุจฺยิเกทา
 ญาณกิริยา ปรมสุส ภาโว, กมฺม
 วาติ ปารมี, ตสุส สาวกสุส
 ปารมี สาวกปารมี, ตํ ปุตฺโตติ
 สาวกปารมีปุตฺโต.

บทว่า เสขปฏิสัมภิทปุตฺโต แปลว่า บุคคล
 เป็นพระเสขะบรรลุปฏิสัมภिता. ชื่อว่า
อเสขปฏิสัมภิทปุตฺโต ก็อย่างนี้. ในบทว่า
สาวกปารมีปุตฺโต นี้ มีวินิจฉัยดังต่อไปนี้
 การถึงฝั่งแห่งสาวกญาณ ๖๗ ของบรรดา
 พระมหาสาวก ผู้เลิศกว่าพระสาวกผู้มีปัญญา
 มากทั้งหลาย ชื่อว่าปารมี, ปารมีของ
 พระสาวกชื่อว่าสาวกปารมี, ท่านผู้บรรลु
 สาวกปารมีนั้น เพราะเหตุนี้ ชื่อว่า สาวก-
 ปารมีปุตฺโต (แปลว่าผู้บรรลุสาวกปารมี).
 อีกอย่างหนึ่ง บาลีว่า สาวกปารมีตาปุตฺโต
 ดังนี้. พระมหาสาวกนั้นผู้รักษาและบำเพ็ญ
 สาวกญาณ ๖๗ ชื่อว่าปรมะ, ญาณกิริยา
 ๖๗ ประเภท นี้ ของพระมหาสาวกผู้ชื่อว่า
 ปรมะนั้น เหตุนี้ ชื่อว่า ปารมี คือภาวะ
 หรือการงานของพระมหาสาวกผู้ชื่อว่าปรมะ
 เหตุนี้ชื่อว่าปารมี, ปารมีของพระสาวกนั้น
 ชื่อว่าสาวกปารมี, ท่านผู้บรรลุสาวกปารมีนั้น
 เพราะเหตุนี้ ชื่อว่า สาวกปารมีปุตฺโต
 (แปลว่า ผู้บรรลุสาวกปารมี).

คุณหญิงสุทราย สีระรา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สาวกปารมีปตฺโตติ มหาโมคคัลลานตฺ- พระสาวกรูปใดรูปหนึ่งมีพระมหาโมคคัลลาน-
 เถราทีโก โย โภจิ สาวโก. เถระเป็นต้น ก็ชื่อว่า สาวกปารมีปตฺโต.
 สาวกปารมีปตฺตสาวกโต อติเรกสฺส ท่านกล่าวว่า เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า
 อณฺณสฺส สาวกสฺส อภาวา เอโก ประเภทหนึ่ง เพราะไม่มีสาวกอื่นที่ยิ่งกว่า
ปัจเจกสมพฺพโรติ อาท. ปุณ ปญฺญา- พระสาวกผู้บรรลุสาวกปารมี. ท่านแสดง
ปเมทกุสโลติอาทีหิ วุตฺตตฺถเมว นิคเมตฺวา ย้ำเนื้อความที่ใดกล่าวไว้แล้วนั้นเพียง โดย
 ทสฺเสสตี. ญาณกถาย เยภฺยุเยน คำว่าผู้ฉลาดในประเภทแห่งปัญญาเป็นต้นอีก.
 อเนกานิ ญาณานิ นินฺทิตฺถุจฺจานิ. ปญฺญาภคาย มีข้อต่างกันดังนี้. ในญาณกถาท่านแสดงไข
 เยภฺยุเยน เอกาปิ ปญฺญา นานาการ- ญาณเป็นอเนกโดยมาก. ในปัญญาภคาท่าน
 วเสณ นานากตฺวา วุตฺตาคี อัย วิเสโส. กล่าวปัญญาแม้อย่างหนึ่ง โดยมากกระทำให้
 ต่างกันด้วยอำนาจอาการต่าง ๆ โดยมาก.

มหาปญฺญาภคตา วณฺณา นินฺทิตา.

พรรณนามหาปัญญาภคตา จบ.

คุณหญิงสุหรัย สีวะรา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

๒. อิทธิกถาอภินิหาร

๙. อิทานิ ปญญาภาย อนนฺตรํ
ปญฺญาภาวํ ทสฺสเสนฺเตน กถิตาย
อิทธิกถาย อปุพฺพตฺถานุญฺจนา. ตตฺถ
ปุจฺจาสฺส ทาว กา อิทธิตี สภาวปุจฺจนา.
กติ อิทธิโยติ ปภทฺตปุจฺจนา. กติ ภุมิโยติ
สมฺภารปุจฺจนา. กติ ปาทาติ ปติภุจฺจนา?
กติ ปทานีติ อาสนฺนการณปุจฺจนา. กติ
มุลานีติ อาทิกการณปุจฺจนา. วิสฺสชฺชเนสฺส
อิชฺฌนญฺเจเน อิทธิตี นิปฺพตฺติอญฺเจเน
ปฏฺฐิตาภญฺเจเน จาติ อตฺโถ. ยํหิ นิปฺพชฺชติ
ปฏฺฐิตพฺภติ จ, ตํ อิชฺฌตีติ วุจฺจติ. ยถาห
"กามํ กามยมานสฺส ตสฺส เจ ตํ
สมิชฺฌตี"ติ^๑. "เนกขมฺมํ อิชฺฌตีติ อิทธิ,
ปฏฺฐิตตีติ ปาฏฺฐิตาริยน"ติ^๓อาทิ.

๒. พรรณนาอิทธิกถา

๙. บัดนี้ จักเป็นการพรรณนาความไป
ตามลำดับ ซึ่งอรรถที่ยังไม่เคยพรรณนาแห่ง
อิทธิกถา ซึ่งท่านพระธรรมเสนาบดีผู้แสดง
อานุภาพแห่งปัญญากล่าวไว้แล้ว ในลำดับ
แห่งปัญญาภาย. ในอิทธิกถานั้นจะได้วินิจฉัย
ในคำถามก่อน คำว่า อะไรชื่อว่าอิทธิ
เป็นคำถามถึงสภาวะ. คำว่า อิทธิมีเท่าไร
เป็นคำถามถึงประเภท. คำว่า ภุมิมีเท่าไร
เป็นคำถามถึงองค์. คำว่า ปามีเท่าไร
เป็นคำถามถึงที่ตั้ง. คำว่า บมีเท่าไร
เป็นคำถามถึงเหตุไกล. คำว่า มมีเท่าไร
เป็นคำถามถึงเหตุเบื้องต้น. ฟังทราบ
วินิจฉัยในคำวิสันนาต่อไป คำว่า ชื่อว่า
อิทธิ เพราะอรรถว่า สำเร็จ มีความว่า
เพราะอรรถว่า สำเร็จ และเพราะอรรถว่า

^๑ อิ. ปติภุจฺจนา.

^๒ ข. ส. ๒๕/๔๘๔.

^๓ ข. ป. ๓๑/๖๑๘, (ภูมิพโลภิกขุ ๒/๓๓๒).

คุณหญิงสุทรา ย สิวะรา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ไต่เฉพาะ. จริงอยู่ สิ่งใดยอมสำเร็จและ
ยอมไต่เฉพาะ, สิ่งนั้นท่านกล่าวว่า อิच्छติ
(แปลว่ายอมสำเร็จ). อย่างที่ตรัสไว้ว่า
"ถ้าวัตถุกามนั้น จะสำเร็จแก่บุคคลนั้น
ผู้ใคร่อยู่ซึ่งกาม" ดังนี้. และว่า "เนกขัมมะ
ชื่อว่า อิทธิ เพราะอรรถว่า ยอมสำเร็จ,
ชื่อว่า ปาฏิหาริย์ เพราะอรรถว่า กำจัด
กามฉันทะ" ดังนี้เป็นต้น.

อปโร นโย : อิच्छณฺณฺเจเน อิทธิ, อุปาย- อีกนัยหนึ่ง : ชื่อว่าอิทธิ เพราะอรรถว่า
สมฺปทาเยตํ อธิวจัน. อุปายสมฺปทา हि สำเร็จ, คำว่า อิทธิ นี้ เป็นชื่อของ
อิच्छติ อธิปฺเปตผลปฺปสฺวนโต. ยถา อุปายสมฺปทา. จริงอยู่ อุปายสมฺปทา ยอม
"อัย โข จิตฺโต คหปติ สึลวา สำเร็จ เพราะประสพผลที่ตนประสงค์.
กลุยาณธมฺโม, สเจ ปณฺธิสฺสตี อย่างที่ตรัสไว้ว่า "จิตตคฤหคินีแลเป็นผู้
'อนาคทมทฺธานํ ราชา อสุสํ จกฺกวตฺตี' ตี. มีศีล มีกัลยาณธรรม, ถ้าเธอจะปรารธนาว่า
อิच्छิสฺสตี^๑ สึลวโต เจโตปณฺธิ 'เราพึงเป็นพระเจ้าจักรพรรดิในอนาคต -
วิสุทฺตคฺตา"^๒ อปโร นโย. เอตาย กาล' ดังนี้. ความปรารธนาแห่งจิตของท่าน

^๑ ฉ. อิच्छิสฺสตี หิ.

^๒ ส. สฬา. ๑๘/๓๗๓.

สตฺตา อิชฺฌนฺตฺตี อิทฺติ. อิชฺฌนฺตฺตี อิทฺธา ผู้มีที่ลจกสำเร็จ เพราะเป็นผู้บริสุทธ์แล้ว"
 วุฑฺธา อุกฺกัสมฺคตา โทณฺตฺตี วุฑฺตํ โทตี? ดังนี้. อีกนัยหนึ่ง : ชื่อว่า อิทฺติ เพราะ
 อรรถว่า เป็นเหตุสำเร็จแห่งสัตว์ทั้งหลาย.
 บทว่า อิชฺฌนฺติ มีอธิบายว่า เป็นผู้สำเร็จแล้ว
 คือเป็นผู้เจริญแล้ว เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความ
 สูงสุดดังนี้.

๑๐. ทสฺสุ อิทฺตีสฺสุ อธิญฺจानวเสณ
 นิปฺพนฺตฺตา อธิญฺจานา อิทฺติ. ปกฺทิวณฺณ-
 วิชฺชนวีการวเสณ ปวตฺตตฺตา วิกุพฺพนา
 อิทฺติ. สรฺรพฺพนฺตเร อณฺณสฺส มโนมยสฺส
 สรฺรสฺส นิปฺตฺตฺติวเสณ ปวตฺตตฺตา
 มโนมยา อิทฺติ. ฌาณปฺวตฺตฺติโต ปุพฺเพ
 วา ปจฺจนา วา ตฺขเณ วา ฌาณานุกา-
 ว-
 นิพฺพตฺโต วิเสโส ฌาณวิปฺพารา อิทฺติ.
 สฺมาธิโต ปุพฺเพ วา ปจฺจนา วา
 ตฺขเณ วา สฺมถานุกา-
 ว-
 นิพฺพตฺโต วิเสโส
 สฺมาธิวิปฺพารา อิทฺติ. เจโตวสิปฺตฺตฺตานํ
 อริยานํเยว สฺมถวโต อริยา อิทฺติ.

๑๐. บรรดาฤทธิ์ทั้ง ๑๐ ชื่อว่า
 อธิชฺชานฤทธิ์ เพราะสำเร็จด้วยอำนาจการ
 อธิชฺชาน. ชื่อว่า วิกุพฺพนาฤทธิ์ (ฤทธิ์ที่แผลงได้
 ต่าง ๆ) เพราะเป็นไปด้วยอำนาจการทำ
 ต่าง ๆ ด้วยการละเพศปกติ. ชื่อว่า
 มโนมยฤทธิ์ (ฤทธิ์ที่สำเร็จด้วยใจ) เพราะ
 เป็นไปด้วยอำนาจความสำเร็จ แห่งสรฺรระ
 อันสำเร็จด้วยใจอื่นภายในสรฺรระ. คุณวิเศษ
 ที่บังเกิดด้วยอำนาจแห่งญาณ ในเวลา ก่อน
 แต่ความเป็นไปแห่งญาณ หรือในภายหลัง
 หรือในขณะนั้น ชื่อว่า ฌาณวิปฺพาราฤทธิ์
 (ฤทธิ์ที่แผไปด้วยญาณ). คุณวิเศษที่บังเกิด

^๑ วิสุทธิมคฺค. ๒ / ๒๐๓-๒๐๔.

คุณหญิงสุทรา ย สิวะรา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

กมฺมวิปากวเสณ ชาโต วิเสโส
กมฺมวิปากชา อธิติ. ปุพฺเพ กตปุณฺณสุส
 ชาโต วิเสโส ปุณฺณวโต อธิติ. วิชฺชาย
 ชาโต วิเสโส วิชฺชามยา อธิติ. เตน
 เตน สมฺมาปโยเคน ตสุส ตสุส ฌมฺมสุส^๑
 อิชฺฌนํ ตตฺถ ตตฺถ สมฺมาปโยคปฺปจฺจยา
อิชฺฌนญฺเณ อธิติ.

ด้วยอานุภาพแห่งสมณะ ในกาลก่อนแต่สมาธิ
 หรือในภายหลัง หรือในขณะนั้น ชื่อว่า
สมาธิวิปารากุทธิ (ฤทธิ์ที่แผ่ไปด้วยสมาธิ).
 ชื่อว่า อริยฤทธิ์ (ฤทธิ์ของพระอริยะ)
 เพราะเกิดแก่พระอริยะทั้งหลาย ผู้บรรลุ
 ความชำนาญแห่งจิตเท่านั้น. คุณวิเศษที่เกิด
 ด้วยอำนาจแห่งวิบากของกรรม ชื่อว่า
กรรมวิปากชาฤทธิ์ (ฤทธิ์ที่เกิดจากวิบาก
 ของกรรม). คุณวิเศษที่เกิดแก่บุคคลผู้ใด
 กระทำบุญไว้ในกาลก่อน ชื่อว่าฤทธิ์ของ
คนมีบุญ. คุณวิเศษที่เกิดด้วยวิชา ชื่อว่า
วิชชามยฤทธิ์ (ฤทธิ์ที่สำเร็จด้วยวิชา).
 ความสำเร็จแห่งธรรมนั้น ๆ ด้วยความ
 ประกอบชอบนั้น ๆ ชื่อว่าฤทธิ์เพราะอรรถว่า
สำเร็จเพราะการประกอบชอบในธรรมนั้น ๆ
เป็นปัจจัย.

อิทธิยา จตฺสโส ภูมิโยติ แม้เมื่อทานกล่าวไว้ไม่ต่างกันว่า ภูมิ ๔
 อวิเสเสตฺวา วุตฺเตปิ ยถาลาภวเสณ แห่งฤทธิ์ ดังนี้ ก็ได้แก่ภูมิแห่งฤทธิ์ที่อิच्छฐาน

^๑ ฉ. กมฺมสุส.

อธิฏฐานวิกุพฺพนมโนมยฺหิธิยา เอว
 ภูมิโย, น เสสนํ. วิเวกชา ภูมิติ
 วิเวกโตวา วิเวเก วา ชาตา วิเวกชา
 ภูมิ. ปีติสุขภูมิติ ปีติสุขยุตฺตา ภูมิ.
อุเปกขาสุขภูมิติ ตตฺตรมชฺฌตฺตฺอุเปกขาย จ
 สุขฺเชน จ ยุตฺตา ภูมิ. อทุกขมสุขภูมิติ
 อทุกขมสุขเวทนายุตฺตา ภูมิ. เตสุ
 ปจฺมทฺตฺยานิ ฌานานิ ปีติผรณฺตา, ตีณิ
 ฌานานิ สุขผรณฺตา, จตฺตชฺฌานานิ^๑
 เจโตผรณฺตา.

ฤทธิ์ที่เปล่งไคต่าง ๆ และฤทธิ์ที่สำเร็จด้วย
 ใจ ด้วยสามารถตามที่ใดนั่นเอง, ไม่ใช่
 ภูมิแห่งฤทธิ์ที่เหลือ. บทว่า วิเวกชา ภูมิ
 ไคแกภูมิเกิดแต่วิเวก หรือเกิดในวิเวก
 ชื่อว่า วิเวกชาภูมิ. บทว่า ปีติสุขภูมิ ไคแก
 ภูมิที่ประกอบด้วยปีติและสุข. บทว่า อุเปกขา-
สุขภูมิ ไคแกภูมิที่ประกอบด้วยตตฺตรมชฺฌตฺตฺ-
 เบกขาและด้วยสุข. บทว่า อทุกขมสุขภูมิ
 ไคแก ภูมิที่ประกอบด้วยอทุกขมสุขเวทนา.
 บรรดาฌานที่เป็นภูมิเหล่านั้น ฌานที่ ๑ และ
 ที่ ๒ เป็นความแผ่ไปแห่งปีติ, ฌาน ๓ เป็น
 ความแผ่ไปแห่งสุข, จตฺตชฺฌาน เป็นความ
 แผ่ไปแห่งจิต.

เอตฺถ จ ปุริมานิ ตีณิ ฌานานิ ยสฺมา
 ปีติผร ฌณ สุขผร ฌณ จ สุขสฺถฺถฺยจ
 ลหุสฺถฺถฺยจ โอกฺกมิตฺวา ลหุํทุกมฺมณฺณ-
 กาโย หุตฺวา อิทธิ ปาปฺณตฺติ^๒, ตสฺมา

และในบรรดาฌานเหล่านี้ ฌาน ๓ ข้างตน
 เพราะพระโยคาวจรก้าวลงสู่สุขสัญญา และ
 ลหุสัญญา ด้วยความแผ่ไปแห่งปีติและด้วย
 ความแผ่ไปแห่งสุข เป็นผู้มีกายเบาอ่อน

^๑ ฉ. จตฺตชฺฌานานิ.
^๒ อี. ลหุํทุกมฺมณฺณตาโย หุตฺวา อิทธิ
 ปาปฺณตฺติ.

อิมินา ปรียาเขน อิทธิลาภาย ส่วตฺตนโต
 สมุการภูมิโยติ เวทิตพฺพานิ. จตุตฺถชฺฌานํ
 ปน อิทธิลาภาย ปกฺติภูมิเขว. อิทธิ-
ลาภายาติ อตฺตโน สนฺตนาเน ปาตุภาว-
 วเสณ อิทธิํ ลภาย. อิทธิปฏิลาภายาติ
 ปรีหีนานํ วา อิทธิํ วิริยารมฺภวเสณ
 ปุน ลภาย, อุปสฺสควเสณ วา ปทํ
 วทฺฒิตํ.

ควรแก่การงานยอมบรรลุถึงฤทธิ์, ฉะนั้น
 พึงทราบว่าเป็นภูมิแห่งองค์ เพราะเป็นไป
 เพื่อการไต่ฤทธิ์โดยปรียานี้. ส่วนจตุตถฌาน
 เป็นภูมิปกติเพื่อการไต่ฤทธิ์. คำว่า เพื่อการ
ไต่ฤทธิ์ คือ เพื่อการไต่ฤทธิ์ทั้งหลายด้วย
 สามารถแห่งความปรากฏในสันดานของตน.
 คำว่า เพื่อการไต่คืนซึ่งฤทธิ์ คือเพื่อการ
 ไต่ฤทธิ์ที่เสื่อมไปแล้วคืนมา ด้วยสามารถ
 แห่งการปรารภความเพียร, หรือท่านเพิ่มบท
 ไวยาควยอำนาจแห่งอุปสรรค.

อิทธิวิภูพพนตฺตยาติ^๑ อิทธิยา วิวิธกรรม-
 ภาวาย. อิทธิวิสวิตายาติ วิวิธํ วิเสสํ
 สวติ ชเนติ ปวตฺเตตฺตีติ วิสวํ, วิวิธํ
 สวณํ วา อสฺส อตฺถิตฺตีติ วิสวํ, ตสฺส ภาโว
 วิสวิตา. ตสฺสา วิสวิตาย, อิทธิยา
 วิวิธวิเสสํปวตฺตนภาวายาติ อตฺถโถ.

คำว่า เพื่อแสดงฤทธิ์ไต่ต่าง ๆ คือ เพื่อ
 กระทำฤทธิ์ไต่ต่าง ๆ. คำว่า เพื่อความ
สำเร็จแห่งฤทธิ์ ความว่า ชื่อว่า วิสว
 เพราะอรรถว่า ย่อมหลังคุณวิเศษต่าง ๆ
 ทำให้คุณวิเศษต่าง ๆ เกิด ทำให้เป็นไป,
 อีกอย่างหนึ่ง ความหลังคุณวิเศษต่าง ๆ มีอยู่

^๑ อิทธิวิภูพพนตฺตยาติ.

อิทธิวสีภาวายาติ อิทธิยา อิสสรภาวาย.
อิทธิเวสารชชายาติ อิทธิวิสารทภาวาย.
อิทธิปาทา ฌาณกถายั วุตตตถา.

แก่บุคคลนั้น เหตุนั้นบุคคลนั้น ชื่อว่า วิสวี่,
 ภาวะแห่งวิสวี่นั้นชื่อว่าวิสวิตา. เพื่อวิสวิตา
 นั้น, อธิบายว่า เพื่อยังคุณวิเศษต่าง ๆ
 แห่งฤทธิ์ให้เป็นไป. คำว่า เพื่อความชำนาญ
แห่งฤทธิ์ คือเพื่อความเป็นอิสระแห่งฤทธิ์.
 คำว่า เพื่อความแกวกลาแห่งฤทธิ์ คือ
 เพื่อความมองอาจแห่งฤทธิ์. อิทธิบาท มีอรรถ
 อันหาพจากลาวไวแล้วในฌาณกถา.

ฉนฺทํ เจ ภิกขุ นิสฺสํายาติ
 ยที ภิกขุ ฉนฺทํ นิสฺสําย ฉนฺทํ อธิปที
 กริตฺวา. ลภฺติ สฺมาธินฺติ สฺมาธึ ปฏฺลิภฺติ
 นิพฺพตฺเตติ. เสเสสุปี เอเสว นโย.
 ตตฺถ ฉนฺทวี่ริยจิตฺตวี่มฺสา จตฺตาริ ปทานิ,
 ตํสฺมปฺยตฺตา. จตฺตาโร สฺมาธึ จตฺตาริ
 ปทานีติ เอวํ อฏฺฐ ปทานิ. ยสฺมา ปน
 อิทธิมุปาเหตุกามตาฉนฺโท สฺมาธินา
 เอกโต นิยฺตฺโตว อิทธิลาภาย ลวฺตฺตติ,
 ตถา วีริยาทโย, ตสฺมา อิมานิ อฏฺฐ
 ปทานิ วุตฺตานีติ เวทิตฺพพานิ.

คำว่า หากว่าภิกษุอาศัยฉันทะ ความว่า
 ฌิว่าภิกษุอาศัยฉันทะ คือ กระทำฉันทะให้เป็น
 อธิปัตติ. คำว่า ยอมใดสมาธิ คือยอมใดมา
 ซึ่งสมาธิ คือยังสมาธิให้บังเกิด. แม้ใน
 บทที่เหลือก็มีฉันทะนี้แหละ. ในพระบาลีนั้นบท ๘
 มีอย่างนี้คือ ฉันทะ วีริยะ จิตตะและวิม้งสา
 เป็น ๔ บท, สมาธิ ๔ ที่ประกอบด้วยฉันทะ
 เป็นต้นนั้น เป็น ๔ บท. ก็เพราะฉันทะ
 คือ ความเป็นผู้ใครจะยังฤทธิ์ให้บังเกิดขึ้น
 ประกอบรวมกับสมาธิแล้วเที่ยว ยอมเป็น
 ไปเพื่อการใดฤทธิ์, ธรรมทั้งหลายมีวีริยะ

อาสาสมัครมูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

เป็นต้น ก็อย่างนั้น, ฉะนั้น ฟังทราบวา
ทานกลาวบท ๘ เหล่านี้ไว้.

ยี่ ตั ภาควตา อภิญญา อุปปาเหตุ-
กามสฺส โยคิโน กตฺตพฺพโยควิธี
ทสฺเสนฺเตน "โส เอว สฺมาหิตเต
จิตฺเต ปริสุทฺธเช ปริโยทาเต อนงฺคณ
วิกตฺวปกฺกิลเส มุทฺฎเต กมฺมนิเย จิต
อาเนญชฺปะตฺเต"^๑ จิตฺตสฺส อาเนญชฺ^๒
วุตฺตํ. ตํ เถโร โสฬสธา ทสฺเสนฺโต
โสฬส มุลาตีอาทิมาท. ตตฺถ อนนตฺต
โกสชฺชวเสน อนนตํ, อสฺลลีนนฺติ อตฺโถ.
อนนตฺต อุตฺถจฺจวเสน อุตฺถ. น
อารุพฺหํ, อนุตฺถตฺตฺตฺติ อตฺโถ. อนนิตฺต
โลภวเสน น อนนิตํ, อนลฺลีนนฺติ อตฺโถ.
อภิกามตาย นตํ อนนิตฺตฺติ, อิทํ ตาทีส
น โทคีตี วุตฺตํ โทตี. ราเคนาตี^๒

พระผู้มีพระภาคเมื่อทรงแสดงวิธีแห่ง
โยคะ อันพระโยคีผู้ใคร่ทำอภิญญาให้เกิดขึ้น
ฟังกระทำ ไตตรัสความไม่หวั่นไหว แห่งจิต
นั้นใจไว้ว่า "เรานั้น เมื่อจิตตั้งมั่นอย่างนี้
แล้ว เป็นจิตบริสุทธิ์ผุดผ่องไม่มีกิเลสปราศ-
จากอุปกิเลส เป็นจิตอ่อน ควรแก่การงาน
ตั้งอยู่ถึงความไม่หวั่นไหว". พระเถระเมื่อ
แสดงความไม่หวั่นไหวแห่งจิตนั้นโดยมูล ๑๖
จึงกล่าวคำว่า มูล ๑๖ ตั้งนี้เป็นต้น. บรรดา
บทเหล่านั้น บทว่า อนนตํ ไตแกจิตไม่น้อม
ลงด้วยอำนาจแห่งโกสชชชะ, อธิบายว่า
เป็นจิตที่ไม่หตุ. บทว่า อนนตํ ไตแกจิต
ไม่พลกพลาณด้วยอำนาจอุทฺถจฺจจะ, อธิบาย
ว่าจิตไม่ฟุ้งซ่าน. บทว่า อนนิตํ ไตแกจิต

^{๑-๑} วิ. มหาวินยค. ๑/๖, ที. สี. ๔/๑๐๑.
^๒ ฉ. ราเคตี.

สังฆกรรมปาฐาน. ๒-ท. ๘-๖

สงฺขารวตฺตฺถุเกน โลเกน. อนปนตฺตฺติ
 โทสวเสณ น อปนตฺ, อมฺภูณนฺตฺ^๑ อตฺโต.
 "นตฺ นตฺ"ติ อตฺตโต เอกํ. อปคตฺนตฺตฺติ
 อปนตฺ, อิทํ ตาทิสํ น โทตฺติ วตฺตํ
 โทติ. อนิสฺสิตฺตฺติ อนตฺตโต ทิฏฺฐตฺตา
 ทิฏฺฐิวเสณ "อตฺตา"ติ วา "อตฺตฺนินฺน"ติ
 วา กิณฺจ น นิสฺสิตํ. อปปฏิพฺพตฺตฺติ
 ปจฺจุปการาสาวเสณ นปฺปฏิพฺพตฺ.

ไม่นอมไปยิ่งควยอำนาจแห่งโลภะ, อธิบาย
 ว่า จิตไม่ติดอยู่. เมื่อรรถาธิบายว่า จิตที่
 นอมไปเพื่อความเป็นผู้ต้องการอย่างยิ่ง ชื่อ
 ว่า อภินตํ, จิตนี้ไม่เป็นเช่นนั้น. บทว่า
 ราเคน แปลว่า เพราะโลภะ อันมีสังขาร
 เป็นที่ตั้งอาศัย. บทว่า อนปนตํ คือจิตไม่มุ่ง
 รายควยอำนาจแห่งโทสะ, อธิบายว่า ไม่
 กระทบกระทั่ง. สอนบทว่า "นตํ นตฺ" โดย
 เนื้อความเป็นอย่างเดียวกัน. เมื่อรรถา-
 ธิบายว่า จิตชื่อว่า อปนตํ เพราะรรถว่า
 มุ่งราย, จิตนี้ไม่เป็นเช่นนั้น. คำว่า จิตไม่
อาศัยทิสฺสุ ความว่า จิตไม่อาศัยอะไร ๆ ว่า
 "เป็นอตฺตา" หรือว่า "เป็นของเนื่องควย
 อตฺตา" ควยอำนาจแห่งทิสฺสุ เพราะตนเห็น
 แล้วโดยความเป็นอนัตตา. คำว่า จิตไม่
พัวพัน คือจิตไม่พัวพันควยอำนาจหวังอุป-
 การะตอบแทน.

^๑ ฉ. น. ขมฺภูณนฺตฺ.

ฉนุทธราเคนาตี^๑ สัตตวตฺตฺถุเกน โลเกน. บทว่า ฉนุทธราเคน แบลว่า เพราะโลเก
วิปฺปมุตฺตฺนตี^๒ วิกขมฺภนวิมุตฺตฺวิเสน อันมีสัตว์เป็นที่ตั้งอาศัย. คำว่า จิตฺตฺลฺลฺกฺก
 กามราคโต วิปฺปมุตฺตฺ. อถว ปญฺจ- ไคแกจิตฺตฺลฺลฺกฺกจากกามราคะ ด้วยอำนาจ
 วิมุตฺตฺวิเสน กามราคโต วิปฺปมุตฺตฺ. วิกขมฺภนวิมุตฺตฺ. อีกอย่างหนึ่ง ไคแกจิต
 อถว ปญฺจวิมุตฺตฺวิเสน ตโต ตโต หลุดพ้นจากกามราคะด้วยอำนาจวิมุตฺตฺทั้ง ๕.
 ปฏิปกฺขโต วิปฺปมุตฺตฺ. อิหิ ปุณฺณชฺชน- อีกอย่างหนึ่ง ไคแกจิตหลุดพ้นจากปฏิปกฺข-
 เสชาเสชานมฺปิ อภิญฺญา ยอุปาทนโต ธรรมนั้น ๆ ด้วยอำนาจวิมุตฺตฺทั้ง ๕. คำว่า
 นิโรธสฺมาปตฺตฺติญา เณน^๓ "โสฬสฺหิ ภาณ- จิตฺตฺลฺลฺกฺกนี้ ทานพระธรรมเสนาบดีกล่าว
 จริยาหิ"^๔ วจฺตฺนเยน อุกฺกฏฺฐปริจฺเจเทน โดยกำหนดอย่างอุกฤษฏ์ตามนัยที่ไคกล่าวไว้
 วจฺตฺ, ยถาลาภวเสน ปน คเหตุพฺพ. แลว่า"ด้วยญาณจริยา ๑๖"ดังนี้ ในนิโรธ-
กามราเคนาตี เมถุนราเคน. สมาสตฺติญาณ เพราะแม่ปุณฺณชฺชนพระเสช
 และพระอเสชช ก็ทำอภิญฺญาให้เกิดขึ้นได้,
 กิบัณฑิตพิงถือเอาด้วยอำนาจตามที่ไค. บทว่า
กามราเคน ไคแกเพราะเมถุนราคะ.

สังฆกรรมปาสาณ. ป-ท. ๘-๖

^๑ ฉ. ฉนุทธราเคตี.
^๒ ลี. วิมุตฺตฺนตี.
^๓ ฉ. นิโรธสฺมาปตฺตฺติญาเณ.
^๔ ขุ. ป. ๓๑/๑๔๖, (ภูมิพโลภิกขุ ๑/๑๕๔).

คุณจวง. นิตติการณประสม
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

วิสณฺณุตตุนฺตี วิกุขมฺภนโต เสสสิเลเสหิ คํวํ จิตฺตํ ไมเกาะเกี้ยว ไตแกจิตฺตํ ไมเกาะ-
วิสยุตฺตํ, อุกฺกฏจวเสน^๑ สมฺมุจฺเจทโต เกี้ยว ทวยสิเลสฺสํ ที่เหลือ เพราะ ขมไว้ ไต, หรือ
วํ วิปฺปยุตฺตํ. สิเลสฺสํ เสสสิเลเส^๒ ไตแก จิตฺตํ ที่ คลา ไป โดย การ ตัด ไต ตัด ขาด
วิมฺริยาทกฺตุนฺตี^๓ วิกุขมฺภิตพฺพมฺริยาทวเสน ทวย อํานาจ อย่าง อุกฤษฏ์. บทวํ สิเลสฺสํ
วิคตสิเลสฺสมฺริยาทํ กตํ, เตน เตน ไตแก สิเลสฺสํ ที่ เหลือ. บทวํ วิมฺริยาทกตํ
มคฺเคน ปหาตพฺพมฺริยาทวเสน วํ ไตแก จิตฺตํ ที่ กระทำ ให้ ปราศ จาก เขตแดน คือ
วิคตสิเลสฺสมฺริยาทํ กตํ. สิเลสฺสมฺริยาเท สิเลส ทวย อํานาจ เขตแดน ที่ จะ ต้อง ขมไว้,
เตน เตน ปทีเนน สิเลสฺสมฺริยาเทน. อีก อย่าง หนึ่ง ไตแก จิตฺตํ ที่ กระทำ ให้ ปราศ จาก
สิงฺควิปฺลลาโส เจตฺถ ทฏฺฐพฺโพ. เขตแดน คือ สิเลส ทวย อํานาจ เขตแดน ที่ จะ
เอกคฺคตุนฺตี^๔ เอการมฺมณคตํ. ต้อง ละ ทวย มรรค นั้น ๆ. บทวํ สิเลสฺสมฺริยาเท
ไตแก เพราะ เขตแดน คือ สิเลส ที่ ละ ไต แล้ว
ทวย มรรค นั้น ๆ. ใน คํวํ สิเลสฺสมฺริยาเท
นี้ พึง เห็น เป็น สิงฺควิปลา. บทวํ เอกคฺคตํ
แปล ว่า จิต มี อารมณ์ เดียว.

^๑ ฉ. อุกฺกฏจวเสน.

^๒ ฉ. เสสสิเลเสน.

^๓ อี. วิมฺริยาทกตุนฺตี.

^๔ ฉ. เอกคฺคตุนฺตี, อี. เอกนฺตคตุนฺตี.

นาคตฤทเท นานารมมณเ ปวตฺต-
 มาเนหิ กิเลสเหหิ. อิทํ อารมมณํ
 อเปกฺขิตฺวา วุตฺตํ, "อนนตฺน" ตีอาทิ ปน
 กิเลส เอว อเปกฺขิตฺวา. โสภาสคตฺน
 ปญฺญา วิสทฺตปวตฺตวิเสสน ปญฺโญภาสํ
 คตํ. อวิชฺชนธกาเรติ พลวอวิชฺชาเย.
 จตฺสโส^๑ ภูมียो โสฬส จ มุลานิ
 อิทฺธิยา ปุพฺพภาควเสสน วุตฺตานิ,
 จตฺตารो จ ปาธา อฏฺฐ จ ปทานิ
 ปุพฺพภาควเสสน จ สมฺปโยควเสสน จ
 วุตฺตานีติ.

คำว่า ทวยกิเลสต่าง ๆ คือทวยกิเลสที่เป็น
 ไปอยู่ในอารมณ์ต่าง ๆ. คำนี้ท่านกล่าว
 เล็งถึงอารมณ์, ส่วนบทว่า "อนนต" เป็นตน
 ท่านกล่าว เล็งถึงกิเลสทั้งหลายนั้นเอง.
 คำว่า ถึงความสว่างไสว ได้แก่ จิตที่ถึง
 แสงสว่างคือปัญญา ด้วยอำนาจความเป็นไป
 อย่างสละสลวยแห่งปัญญา. คำว่า เพราะ
ความมีคมนคืออวิชา คือเพราะอวิชาที่มี
 กำลัง. ภูมิ ๔ และมูล ๑๖ ท่านกล่าวไว้โดย
 เกี่ยวกับเป็นส่วนเบื้องต้นแห่งฤทธิ์, บท ๔
 และบท ๘ ท่านกล่าวไว้โดยเกี่ยวกับเป็นส่วน
 เบื้องต้น และโดยเกี่ยวกับความประกอบ
 รวมกัน ฉะนั้นแล.

ทสอิทธินิทเทสวณฺณนา

พรรณนานิเทศแห่งฤทธิ์ ๑๐

๑๐. เอวํ อิทฺธิยา ภูมิปาท-
 ปทฺมฺลภูเต ฐมฺเม ทสฺเสตฺวา อิทานิ ตา

๑๐. ท่านพระธรรมเสนาบดีครั้น
 แสดงธรรมอันเป็นภูมิ บาท บท และมูลแห่ง

^๑ ฉ. จตฺสโส จ.

ดพทรวรมน. ป-ท. ๔-๖

อิทธิโย ทสฺเสนโต กตมา อธิฏฺฐานา
อิทธิตีอาทิมาห. ตตฺถ อุตฺเทศปทานํ
 อตฺโถ อิทธิวิธญาณินฺทุเทศ เวทฺโตเยว.
อิธ ภิกฺขุ อิมสฺมี สาสเน ภิกฺขุ. เตน
 สพฺพปการอิทธิวิธการกสฺส^๑ อณฺยตฺถ
 อภาวํ ทีเปตี. อิมสฺ ทวินฺนํ ปทานํ
 นินฺทุเทโส เหฏฺฐา วุตฺตตฺโถ.

ฤทธิ์อย่างนี้แล้ว บัดนี้ เมื่อจะแสดงฤทธิ์
 เหลานั้นจึงกล่าวคำมีคำว่า อธิฐานฤทธิ์
 (ฤทธิ์ที่อธิฐาน) เป็นใจ ดังนี้ เป็นต้น. ใน
 คำนั้น อรรถแห่งบทอุเทศ ขาพเจ้าใดกล่าว
 แล้วในนี้เทศแห่งอิทธิวิธญาณันั้นเทียว. บทว่า
อิธ ภิกฺขุ แปลว่า ภิกษุในพระศาสนา
 นี้. ควดยคำว่า อิธ ภิกฺขุ นั้น ท่านแสดงว่าผู้จะ
 กระทำอิทธิวิธีเป็นประการต่าง ๆ ทั้งหมด
 ได้ไม่มีในศาสนาอื่น. นิเทศแห่งบททั้งสอง
 เหล่านี้มีอรรถ อันขาพเจ้าใดกล่าวไว้แล้ว
 ในหนหลัง.

เตเนว จ อิทธิยา ภูมิปาตปทมูลภูเตหิ
 ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต วิสุทฺธิมคฺเค^๒
 วุตฺเตหิ จุทฺทสฺหิ ปณฺณรสฺหิ वा อากาเรหิ
 ปริทฺมิตฺตจิตฺตตา จ ฉนฺทาทีเอเกกา-
 ธิปตีสมาปชฺชนวเสณ อาวชฺชนาทีวสีภาว-
 วเสณ จ มุทฺกมฺมณฺยกตจิตฺตตา จ วุตฺตา

ก็ควดยคำนี้เทศนั้นนั่นแหละ ย่อมเป็นอันท่าน
 กล่าวถึงภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม อันเป็นภูมิ
 บาท บท และมูลแห่งฤทธิ์ เป็นอันท่านกล่าว
 ถึงความที่ภิกษุ เป็นผู้มีจิตอันฝึกฝนแล้วโดย
 อากาโร ๑๔ หรือ ๑๕ ที่ท่านกล่าวไว้ในคัมภีร์
 วิสุทฺธิมรรค และเป็นอันท่านกล่าวถึงความที่

^๑ ฉ. สพฺพปการวเสณ อิทธิวิธการกสฺส.

^๒ วิสุทฺธิมคฺค. ๒/๑๔๘.

คุณจวง นิตินการณประสม

สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

โหติ. พลวบุพพโยคสมุปนโน บุพพโยค-
 สมฺปตฺติยา อรหตฺตปฏิลา เภเนว
 ปฏิลทฺธาภิญญาทิกฺขโณ ภิกฺขุ ภูมฺมิตฺตี
 ธมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต โหตีติ กตฺวา โสปี
 วุตฺโตว โหติ.

ภิกษุเป็นผู้มีจิตกระทำให้อ่อน และให้ควรแก่
 การงาน ด้วยอำนาจการเข้าฌานอันมีธรรม
 แต่ละอย่าง ๆ มีฉันทะเป็นต้นเป็นอธิปัตติและ
 ด้วยอำนาจแห่งความเป็นผู้มีวิสัย มีอวิชชชวลี
 เป็นต้น. เพราะอธิบายว่า ภิกษุผู้ถึงพร้อม
 ด้วยบุพพโยคะ อันมีกำลัง ผู้มีคุณมีภิญญา
 เป็นต้น ที่ได้มาแล้วด้วยการไต่หรือหัตผล
 โดยความถึงพร้อมแห่งบุพพโยคะนั้น เทียวเป็น
 ผู้ประกอบพร้อมด้วยธรรมมีภูมิเป็นต้นเป็นอัน
 ทานกล่าวถึงภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยบุพพโยค.

พหุ^๑ อาวชชิตีติ ปสฺวีกสิณารมฺมณํ
 อภิญญาปาทกํ จตฺตถชฺฌานํ สฺมาปชฺชิตฺวา
 วุจฺจาย สเจ สตํ อิจฺฉติ, "สตํ โหมิ,
 สตํ โหมี"ติ ปริกมฺมกรณวเสน อาวชชิตี.
 อาวชชิตฺวา ญาเณน อธิฏฺฐาตีติ เอวํ
 ปริกมฺมํ กตฺวา อภิญญาญาเณน อธิฏฺฐาตี.
 เอตฺถ ปริกมฺมํ กตฺวา ปุณฺ ปาทกชฺฌาน-
 สฺมาปชฺชณฺ น วุตฺตํ.

คำว่า ยอมนี้ ให้เป็นหลายคน มี
 ความว่า ภิกษุเข้าจตุตถฌานอันเป็นบาทแห่ง
 อภิญญา มีปสฺวีกสิณเป็นอารมณ์ ออกแล้ว ถ้า
 ปรรณนาให้ เป็น ๑๐๐ คน, ก็ยอมนี้กด้วย
 อำนาจแห่งการกระทำปริกรรมว่า "ขอให้
 เราเป็น ๑๐๐ คน, ขอให้เราเป็น ๑๐๐ คน"
 ดังนี้. คำว่า นึกแล้วอธิษฐานด้วยญาณ มี
 ความว่า กระทำปริกรรมอย่างนี้แล้ว อธิษ-

^๑ อ. พหุ.

สังฆกรรมปกาสนี. ป-ท. ๘-๖

กิญจาปี น วุตตํ, อถ โข อฏฺฐกถาย^๑
 "อวชชตีติ ปริกขมวเสเนว วุตตํ,
 อวชชิตฺวา ฌาเณน อธิฏฺฐาตีติ อภิญญา-
 ฌาณวเสน วุตตํ, ตสฺมา พหุ^๒ อวชชติ,
 ตโต เตสํ ปริกขมจิตฺตานํ อวसाने
 สมาปชชติ, สમાปตฺติโต วุฏฺฐหิตฺวา ปุน
 'พหุโก โหมี'ติ อวชชิตฺวา ตโต ปรี
 ฆวตฺตานํ ทิณฺณํ จตฺตุนํว ปุพฺพภาคจิตฺตานํ
 อนนฺตรํ อปฺปนฺเนน สันนิฏฺฐาปนวเสน
 อธิฏฺฐานนฺติ ลทฺธนาเมเน เอเกเนว
 อภิญญาณาเณน อธิฏฺฐาตีติ เอวเมตฺถ
 อตฺถโถ ทฏฺฐพฺโพ^๓ติ วุตฺตตฺตา เอวเมว
 ทฏฺฐพฺพ."

ฐานควยอภิญญาญาณ. ในอธิการนี้ท่านมิได้
 กล่าวการกระทำบริกรรม แล้วเขามาอัน
 เป็นบาทอีก.

ท่านมิได้กล่าวไว้ก็จริง, ถึงกระนั้นก็พึงเห็น
 อย่างนั้นแหละเพราะท่านกล่าวไว้ในอรรถ-
 กถาว่า "คำว่า ยอมนี้ ท่านกล่าวควย
 สามารถแห่งบริกรรมนั้นทีเดียว, คำว่า นี้ แล้ว
อธิฐานควยญาณ ท่านกล่าวควยสามารถ
 แห่งอภิญญาญาณ, เพราะฉะนั้นบัดนี้พึงเห็น
 ความในคำว่าอธิฐานควยญาณนั้นอย่างนี้ว่า
 ภิกษุยอมนี้ให้เป็นหลายคน, ต่อจากนั้น ยอม
 เข้าสมาบัติในที่สุดแห่งบริกรรมจิตเหล่านั้น,
 ครั้นออกจากสมาบัติแล้วนี้กว่า 'ขอให้เรา
 เป็นหลายคน' ดังนี้อีก ต่อจากนั้นไปจึงอธิษ-
 ฐาน ควยอภิญญาญาณ ดวงเดียวกันนั้นทีเดียว
 ซึ่งเกิดขึ้นในลำดับแห่งบุพภาคจิต ๓ หรือ
 ๔ ดวง อันเป็นไปแล้ว ซึ่งได้ชื่อว่าอธิฐาน
ควยสามารถให้ตกลงใจ".

^๑ วิสุทฺธิมคฺค. ๒/๒๑๔. ^๒ อี. พหุลี.

ยถา "ภุชิตฺวา สยตี"ติ วุฑฺเต ปานีโย พึงเห็นว่าแม่ในข้อนี้ก็อุปมาเหมือนเมื่อบุคคล
 อปิวิตฺวา ทศฺถโรชฺวาทีนึ อกฺตฺวา พุทฺธา "ผู้นี้กินแล้วก็นอน" ไม่ได้หมาย-
 ภูตฺตานนฺตรเมว สยตีติ อตฺถโถ น โหติ ความว่า เขามีไค้ค้มน้ำ มิได้กระทำกิจมี
 อนฺตรธา สนฺเตสฺสปี อญฺเณสฺสุ กิจฺเจสฺสุ การล้างมือเป็นต้น ย่อมนอนในลำดับที่กิน
 "ภุชิตฺวา สยตี"ติ วุจฺจติ, เอวมิธาปีติ เสร็จแล้วนั้นทีเดียว ทั้งนี้, ฉะนั้น เมื่อจะ
 ทฏฺฐพฺพํ. ปจฺมํ ปาทกชฺฌานสมาปชฺชนมฺปิ ต้องทำกิจอย่างอื่น ๆ แม้มืออยู่ในระหว่าง
 หิ ปาฬิโย อวุฑฺตเมวาทิ. เตน ปน เขาก็เรียกว่า "กินแล้วก็นอน" ทั้งนี้, ก็แม่
 อธิฏฺฐานญาเณน สเหว สตํ โหติ. การเข้าฌานที่เป็นบาทเบื้องต้น ท่านมิได้
 สหสฺเสปี สตสฺหสฺเสปี เอเสว นโย. กล่าวไว้ในพระบาลีนั้นทีเดียว ฉะนั้นแล. ก็ภิกษุ
 สเจ เอวํ น อิชฺฌติ, ปุน ปริกมฺมํ กตฺวา ย่อมเป็น ๑๐๐ คน พร้อมกับอธิษฐานญาณนั้น.
 ทุติยมฺปิ สมาปชฺชิตฺวา วฏฺฐาย อธิฏฺฐาตพฺพํ. แม่ในพันคน แม่ในแสนคน ก็ยืนนั้นแหละ.
 ถ้าไม่สำเร็จอย่างนี้, พึงกระทำปริกรรม
 เข้าฌานแม่ครั้งที่ ๒ ออกแล้วพึงอธิษฐานอีก.

สํยุตฺตฏฺฐกถาย^๑ หิ "เอกวารํ ทวิวารํ จริงอยู่ ในอรรถกถาสังยุตติกายท่านกล่าว
 สมาปชฺชิตฺวํ วฏฺฐตี"ติ วุฑฺตํ. ตตฺถ ว่า "จะเข้าฌานครั้งเดียว หรือ ๒ ครั้ง
 ปาทกชฺฌานจิตฺตํ นิमितฺตารมฺมณํ, ปริกมฺม- ก็ควร"ดังนี้. ในการอธิษฐานจิตนั้น จิตที่เป็น
 จิตฺตานึ สตารมฺมณานึ วา สหสฺสสารมฺมณานึ ปาทกถาน มีนิमितเป็นอารมณ์, ปริกรรมจิต

^๑ มหาอฏฺฐกถํ สนฺธาย วุฑฺตํ โหติ มญฺเณ.

คุณจวง นิตฺติการณฺ์ประสม
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

วา. ตานี จ โข วัฒนวเสน, น มี ๑๐๐ คนเป็นอารมณ์บาง. มีพันคนเป็น
 ปณฺณตฺติวเสน. อธิฐานจิตตมฺปิ ตเถว อารมณ์บาง. แต่อารมณ์เหล่านั้นแล ย่อมมี
 สติอารมณ์ วา สหสฺสอารมณ์ วา. ตํ ติวอำนาจแห่งเพศ, ไม่ใช่ติวอำนาจแห่ง
 ปุพฺเพ วุตฺตอปฺปนาจิตตมฺวิ โคตรฏฺ- บัญญัติ. แม้อธิฐานจิตก็มี ๑๐๐ คนเป็น
 อนนฺตรํ เอกเมว อุปฺปชฺชติ รูปาวจร- อารมณ์บาง มีพันคนเป็นอารมณ์บาง อย่างนั้น
 จตฺตชฺชมานิกิ.^๑ เหมือนกัน. อธิฐานจิตนั้น เกิดดวงเดียว
 เท่านั้น ในลำดับแห่งโคตรฏฺ ประกอบติว
 รูปาวจรจตฺตชฺชมานเป็นตน เหมือนดัง
 อธิฐานจิตที่กล่าวแล้วในเบื้องต้นฉะนั้น.

ยถายสฺมา จุพฺปนฺนโก เอโกปิ
หุตฺวา พุทฺธา โหตีติ พุทฺธาภาวสฺส
 ภายสภฺชิตฺสสนฺตํ วุตฺตํ. วุตฺตมานวจัน
 ปเนตฺถ เณรสฺส ตถากรณฺปกตฺติกตฺตา ตสฺส
 ธรรมานกาลตฺตา จ กตฺนฺติ เวทิตพฺพิ.
เอโก โหตีติ วาเรปี เอเสว นโย.

คำว่า เหมือนดังท่านพระจุฬปันถก
แมรูปเดียวแสดงเป็นหลายรูปได้ ฉะนั้น ดังนี้
 ท่านกล่าวเพื่อจะแสดงกายสักขี แห่งความ
 เป็นผู้แสดงได้หลายคน. ก็ในคำนี้พึงทราบ
 ว่า ท่านกระทำไว้เป็นวัตตมานาวิภักติ
 เพราะพระเถระเป็นผู้มีการกระทำอย่างนั้น
 เป็นปกติ และเพราะเป็นการที่ยังมีชีวิตอยู่
 ของพระเถระนั้น. แม้ในวาระว่า หลายคน
ทำเป็นคนเดียว ก็นัยนี้เหมือนกัน.

^๑ วิสุทฺธิมคฺค. ๒/๒๑๖ อัง. เก. โอโลเกตพฺพิ.

ตฤทธิ^๑ วัตถุ^๑ เต เทว ภาตโร ในข้อนั้น มีเรื่องราวดังต่อไปนี้,
 กิร เถรา ปนุเถ ชาตคตฺตา "ปนุถกา"ตี เล่ากันมาว่า พระเถระพี่น้องชาย ๒ รูปนั้น
 นามํ ลภิสฺสุ. เตสุ เชฏโฆ มหาปนุถโก ได้ชื่อว่า "ปนุถก" เพราะเกิดในหนทาง.
 ปพฺพชิตฺวา สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ในบรรดาพระเถระ ๒ รูปนั้น พี่ชายชื่อว่า
 ปาปุณฺนิ. โส อรทา หุตฺวา จุฬปนุถกํ มหาปนุถกบวชแล้วบรรลุอรหัตผล พร้อมด้วย
 ปพฺพาเชตฺวา : ปฏิสมฺภิทา. ท่านเป็นพระอรหันต์ ได้ให้
 จุฬปนุถกบวชแล้ว ได้ให้คาถาดังนี้ว่า :

"ปทุม^๒ ยถา โภกนทํ สุกนฺธํ
 ปาโต ลียา ผลุลมวีสกนฺธํ
 องฺคีรสํ ปสฺส วิโรจมานํ
 ตปนฺตมาทิจฺจมิวตฺตลิกฺเข"^๓

"ดอกบัวชื่อว่า โภกนท มีกลิ่นหอม
 บานในยามเช้า ไม่ปราศจากกลิ่น
 ฉันทิโคเธอจกฺุพระอังคีรสผู้ไพโรจน์
 อยู่ รุ่งเรืองเหมือนดังพระอาทิตย์
 ในนภากาศฉนนัน".

อิมํ คาทํ อทาสี. โส ตํ จตุหิ มาเสหิ พระจุฬปนุถกนั้น ใช้เวลา ๔ เดือนก็ไม่
 ปคฺุณํ กาทํ นาสกฺุชิ. อถ นํ เถโร สามารถจะกระทำคาถานั้นให้คล่องแคล่วได้.

^๑ วิสุทฺธิมคฺค. ๒/๒๒๐.

^๒ ก. ปทุม.

^๓ ส. ส. ๑๕/๑๑๘, อง. ปญจก. ๒๒/๒๖๖.

"อภัพโพ ทฺวํ อิมสฺมี สาสเน, นิกฺขม อํคํบํนั้น พระเถระจึงกล่าวกับพระจูฬปันถก
 อิตฺตํ"ติ อาห. ตสฺมิญฺจ กาลे เถโร นั้นว่า "เธอเป็นคนอาภัพในพระศาสนา
 ภคฺคฺคฺทฺเทสโก โหติ. ชีวโก โภมารภจฺโจ จงออกไปจากพระศาสนาเถิด". ก็ในกาล
 พุํ มาลาคนฺธวิเลปนํ อาทาย อคฺคฺคฺโน ครั้งนั้น พระเถระได้มีหน้าที่เป็นภคฺคฺคฺทฺเทสโก.
 อมฺพวนํ คนฺธฺวา สคฺคฺถารํ ปุเชตฺวา ธมฺมํ หมอชิวโกมารภจฺจํ ใค้ถือเอาดอกไม้ของ
 สคฺคฺวา ทสฺพลํวณฺทิตฺวา เถโร อุปสงฺกมิตฺวา หอมและเครื่องลูบไล้เป็นอันมาก ไปสู่ส่วน
 "เสว ฆนฺเต พุทฺธบุปฺพานิ ปญฺจ อัมพวันของตณฺบุชาพระศาสดาฟังธรรม แล้ว
 ภิกฺขุสฺตานิ อาทาย อมฺหากํ นิเวสเน ถวายบังคมพระทศพล แล้วเข้าไปหา
 ภิกฺขุ คณฺหธา"ติ อาห. เถโรปิ "จเปตฺวา พระเถระกราบเรียนว่า "พระคุณเจ้า
 จุฬปนฺถกํ เสสานํ อธิวาเสมี"ติ อาห. พຽนี้พระคุณเจ้าโปรดพาภิกษุ ๕๐๐ รูปมี
 พระพุทธเจ้าเป็นประมุข ไปรับภิกษาหาร
 ในเรือนของข้าพเจ้าเถิด" ดังนี้. แม้พระ-
 เถระก็ตอบว่า "เรารับนิมนต์สำหรับ
 ภิกษุที่เหลือ เว้นพระจูฬปันถก".

คํ สคฺคฺวา จุฬปนฺถโก ภิกฺขุโยโส มคฺคฺตาย พระจูฬปันถกได้ฟังดังนั้น เป็นผู้ถึงความ
 โทมนสฺสํปฺปตฺโต หุตฺวา ปุนทิวเส ปาโตว โทมนสฺยิ่งกว่าประมาณ วันรุ่งขึ้นออกจาก
 วิหารา นิกฺขมิตฺวา สาสเน สาเปกฺขตาย วิหารแต่เช้าตรู่ได้ขึ้นรองไห้ที่ประชุมประตฺตฺวิหาร
 วิหารทฺวารโกฏฺจเก โรทมาโน อฏฺจาลิ. เพราะยังมีความอาลัยอยู่ในพระศาสนา.

คุณจวง นิตติการณฺ์ประสม

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ภควา ตสฺส อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา ตํ
 อุปสงฺกมิตฺวา "กสฺมา โรทสี"ติ อาห.
 โส ตํ ปวตฺตี อัจฉิ. ภควา "น
 สชฺฌายํ กาคุ อสฺสโกนฺโต มม สาสเน
 อภพฺโพ นาม โหติ, มา โสจิ ปนฺธกา"ติ
 จกฺกจิตฺตเลน^๑ ปาณินา ตสฺส ลีสํ
 ปรามสิตฺวา ตํ พาหายํ คเหตุวา. วิหารํ
 ปวิสิตฺวา^๒ คนฺธกฺกุปฺมุเข นิสิตฺวาเปตฺวา
 อิทฺธิยา อภิสฺซชฺตํ ปริสฺสุทฺธํ ปิโลตฺติกขณฺท์
 "อิมํ ปิโลตฺกํ 'รโชหฺรณฺ รโชหฺรณฺ'ติ
 ทตฺถเนน ปริมชฺชชฺนฺโต นิสิตฺวา ปนฺธกา"ติ
 วตฺวา ตสฺส ปิโลตฺติกขณฺท์ ทตฺวา กาเล
 อาโรจิตฺเต ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต ชีวกสฺส เกหํ
 คนฺตฺวา ปณฺณตฺตาสเน นิสิตฺวา.

พระผู้มีพระภาค ทรงเห็นอุปนิสัยของ
 พระจุฬปันถกนั้น ก็เสด็จเข้าไปหาเธอแล้ว
 ตรัสว่า "ร้องไห้ทำไม". พระจุฬปันถก
 ไต่กราบทูลเรื่องราวนั้นให้ทรงทราบ. พระ-
 ผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "ผู้ที่ไม่สามารถจะ
 กระทำการสังวรธยายจะชื่อว่า เป็นผู้อภัพใน
 พระศาสนาของเราหามิได้, ดูกรปันถก
 เธออย่าเศร้าโศกเลย" ดังนี้แล้วทรงเอา
 ผ้าพระหัตถ์ อันมีพื้นอันวิจิตรด้วยจักรลูปคล่า
 ศรีษะของพระจุฬปันถกนั้น จูงแขนพระจุฬ-
 ปันถกนั้นเข้าไปสู่พระวิหาร ให้พระจุฬปันถก
 นั่งที่หน้ามุขพระคันธกฺกั แล้วได้ทรงประทาน
 ทอนผ้าเกาอันบริสุทธิ์ซึ่งพระองค์ทรงเนรมิต
 ด้วยฤทธิ์ ตรัสว่า "ดูกรปันถก เธอจงนั่ง
 ใช้มือลูบคลำผ้าเกานี้บริกรรมว่า 'รโชหฺรณฺ
 (ผ้าเช็ดธุลี) รโชหฺรณฺ (ผ้าเช็ดธุลี)'" ดังนี้
 ครั้นได้ประทานผ้าทอนเกา แก่พระจุฬปันถก
 นั้นแล้ว เมื่อเขากราบทูลเวลาเสด็จ ทรง

^๑ ฉ. จกฺกจิตฺตเลน.

^๒ อ. ปเวเสตฺวา.

แวกลอมควยภิกษุสงฆ์ เสด็จไปสู่เรือน
ของหมอชิวัก ประทับนั่งบนมัญญุตตาอาสน์
(บนอาสนะที่เขาปูลาดแล้ว).

ตสฺส ตํ ปิโสติกขณฺท์ ตถาปริมชฺชนตสฺส
กิลิฏฺจํ หุตฺวา กเมน กภาพุณฺณํ อโหสิ.
โส "อิทํ ปริสุทฺธํ ปิโสติกขณฺท์, นตฺถตฺถ
โทโส, อตฺตภาวํ นิสฺสาย ปนายํ
โทโส"ติ สณฺณํ ปฏิลภิตฺวา ปญฺจสุ ขนฺธสุ
ณฺณํ โอตฺทาเรตฺวา วิปสฺสนํ วฑฺฒสิ.
อถสฺส ภควา โอภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา
ปุรโต นิสฺนโน วีย ปญฺญาขมานรูปุ
หุตฺวา อีมา โอภาสคฺคาถา อภาสิ :

เมื่อพระจุฬปันทกนั้น ลุกคำทอนผ้าเกานั้น
อย่างนั้น ผ้าเกาก็เป็นผ้าเสerahมองไคมี
ลีคำโดยลำดับ. พระจุฬปันทกนั้นจึงกลับ ไค
สัญญาว่า "ทอนผ้าเกอันสะอาคนี้, ไม่มีข้อ
เสียหายอยู่ในทอนผ้าเกานี้, แต่ขอเสียหาย
อาคัยอัทภพจึงมีขึ้น"ตั้งนี้แล้ว ไคส่งญาณไป
ในชั้น ๕ เจริญวิปัสสนา. ลำคั้นนั้นพระผู้มี-
พระภาคเจ้าทรงเปลงพระรัศมี ไคทรงเป็น
ผู้มีรูปปรากฏ คุจประทับนั่งอยู่คหน้าของ
พระจุฬปันทกนั้น ไคภาษิตพระโอภาสคคาถา
เหล่านีคมีความว่า :

"ราโค รโช นจ ปน เรณู วุจฺจติ
ราคสฺเสตํ อธิวจฺนํ รโชติ
เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺวา^๑ ภิกฺขโว
วิหรนฺติ เต วิคฺตรชฺสสฺส สาสเน.

"ราคะเป็นธูลี แต่ไม่เรียกวาละออง
ค้ำว่า ธูลีนี้ เป็นชื่อแห่งราคะ
ภิกษุทั้งหลายเหล่านีคละราคะนี้แล้ว
อยู่ในคสำสนาของเราผู้มีธูลีไปปราศ

^๑ ม. วิปฺปชฺหิตฺวาน .

โทโส รโซ ๑เปฯ สาสเน.

แล้ว. โทสะเป็นฐลี แต่ไม่เรียกว่า
ละออง คำว่า ฐลีนี้เป็นชื่อของโทสะ
ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ละฐลีแล้ว
อยู่ในพระศาสนาของเรา ผู้มีฐลีไป
ปราศแล้ว.

โมโห รโซ ๑เปฯ สาสเน.^๑

อธิเจตโส อปฺปมชฺชโต

มุณีโน โมนปฺเตสุ ลิกฺขโต

โสกา น ภวนฺติ ตาทิโน

อุปฺสนฺตฺสฺส สทา สตีมโต"^๒ติ.

โมหะเป็นฐลี แต่ไม่เรียกว่าละออง
คำว่า ฐลีนี้เป็นชื่อแห่งโมหะ
ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ละฐลีแล้ว
อยู่ในพระศาสนาของเรา ผู้มีฐลี
ไปปราศแล้ว. ความโศกทั้งหลาย
ย่อมไม่มี แก่มนี่ผู้มีอธิจิตไม่ประมาท
อยู่ ศึกษาอยู่ในทางโมณะ เป็นผู้
มั่นคง เขาไปสงบแล้วมีสติอยู่ทุกเมื่อ"
ดังนี้.

คาถาปริโยสาเน เถโร สห ในเวลาจบพระคาถา พระเถระใด
ปฏิสัมภิทาหิ อรหตุตฺ ปาปฺณิ. โส บรรลุอรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา. ท่านเป็น
มโนมยชฺฌานลาภี หุตฺวา เอโก หุตฺวา ผู้ใดมโนมยฌาน (คือฌานอันสำเร็จด้วยใจ)

^๑ ขุ. มหา. ๒๔/๖๒๔.

^๒ ขุ. อ. ๒๕/๑๓๗.

พหุธา, พหุธา หุตฺวา เอโก ภวิตฺtu เป็นรูปเดียว ก็สามารถเป็นหลายรูปได้,
สมตฺโต อโหสิ. อรหตฺตมคฺเคเนวสุตฺtu เป็นหลายรูป ก็สามารถเป็นรูปเดียวได้.
ศีล ปิฎกานิ ฉ จ อภิญญา อากมฺสุ. ปิฎก ๓ และอภิญญา ๖ มาพร้อมกับอรรถมรรค
นั้นเองแก่พระเถระนั้น.

ชีวกโกปิ โข ทสฺพลสุตฺtu ทกฺขิโณทกฺtu
อุปนาเมสิ. สตุถา ปตฺตํ หตฺถเนน
ปิทฺติทฺวา "กึ ฆนฺเต"ติ ปุญฺโฆ "วิหาเร
เอโก ภิกฺขุ อตฺถิ ชีวกา"ติ อาห. โส
ปุริสํ เปเสสิ "คจฺฉ อยฺยํ คเหตุวา สิมฺ
เอหิ"ติ. จุฬปนฺถกตฺถโร ตสุตฺtu ปุริสสุตฺtu
ปุเร อากมฺนาเยว ภาตฺริ อตฺตโน
ปตฺตวิเสสํ ณาเปตุกาโม ภิกฺขุสฺหสุตฺtu
นิมฺมินิตฺวา เอกมฺปิ เอเกน อสฺทิสํ,
เอกสุตฺตาปิ จ จีวรวิจารณาทิสามณฺกมฺม^๑
อญฺเณน อสฺทิสํ อกาสิ.

ฝ่ายหมอชีวก ไคนอนำทักษิโณทก
เข้าไปถวายแด่พระทศพล. พระศาสดาทรง
ปิศาตรด้วยพระหัตถ์ หมอชีวกทูลถามว่า
"อะไรพระพุทธเจ้าข้า" ตรัสว่า "ในวิหาร
ยังมีภิกษุอยู่รูปหนึ่ง ชีวก". หมอชีวกนั้น
จึงส่งบุรุษไปสั่งว่า "ท่านจงไปพาพระผู้เป็น-
เจ้ามาเร็ว". พระจุฬปันถกเถระประสงค์
จะให้พระพี่ชายทราบ คุณวิเศษที่ตนได้บรรลุ
แล้ว ก่อนที่บุรุษผู้นั้นจะมาถึงนั้นทีเดียว จึงได้
เนรมิตภิกษุพันรูป ได้กระทำแม่รูปหนึ่งไม่ให้
เหมือนกับรูปหนึ่ง, และแม่รูปหนึ่งกระทำกิจ
แห่งสมณะ มีการเย็บจีวรเป็นต้น ไม่ให้
เหมือนกับรูปอื่น.

^๑ อ. จีวรวิจารณาทิสามณกมม.

ปุริโส คนุตฺวา วิหารเ . พหุ ภิกฺขุ ทิสฺวา
 ปจฺจาคนุตฺวา "พหุ ภนฺเต วิหารเ
 ภิกฺขุ, ปกฺโกสิตพฺพิ อยุยฺ น ปสฺสามิ"ติ
 ชีวโกสฺส กเถสิ. ชีวโก สตุถารํ ปุจฺฉิตฺวา
 ตสฺส นามํ วตฺวา ปุณฺ ตํ เปเสสิ. โส
 คนุตฺวา "จุพฺปนฺนโก นาม กตโร ภนฺเต"ติ
 ปุจฺฉิ. "อหํ จุพฺปนฺนโก, อหํ จุพฺปนฺนโก"ติ
 สกฺิเยว มุขสฺหสฺสํ กเถสิ. โส ปุณ
 คนุตฺวา "สพฺเพปิ กิร จุพฺปนฺนกา,
 อหํ ปกฺโกสิตพฺพิ น ชานามิ"ติ อาห.
 ชีวโก ปฏฺวิทฺธสฺจจฺตาย "อิทฺธิมา ภิกฺขุ"ติ
 นยโต อณฺณาสิ.

บุรุษไปเห็นภิกษุเป็นอันมากในวิหาร กลับมา
 แลวบอกแก่มอชีกว่า "ท่านขอรับในวิหาร
 มีภิกษุมารูป, ข้าพเจ้าไม่พบพระผู้เป็นเจ้า
 ที่จะฟังเรียกหา". มอชีกจึงทูลถามพระ-
 ศาสตา บอกชื่อของภิกษุรูปนั้นแล้วส่งบุรุษนั้น
 ไปอีก. บุรุษนั้นไปแล้วถามว่า "พระคุณเจ้า
 ผู้เจริญ รูปไหนชื่อว่าจุพฺปนฺนก". ปากตั้งพัน
 ก็ตอบคราวเดียวกันนั้นทีเดียวว่า "เราชื่อ
 จุพฺปนฺนก, เราชื่อจุพฺปนฺนก". บุรุษนั้นกลับ
 ไปอีก กล่าวว่า "ไฉนว่าทุกรูปชื่อว่า
 จุพฺปนฺนก, ข้าพเจ้าไม่ทราบรูปที่จะฟัง
 เรียกหา". มอชีกไต่ทราบโดยนัยว่า
 "ภิกษุผู้มีฤทธิ์" ดังนี้ เพราะความที่ตนเป็น
 ผู้มีสัจจะอันแทงตลอดแล้ว.

ภควา อาห "คจฺฉ, ยํ ปจฺมํ ปสฺสสิ,
 ตํ จีวรกณฺเณ คเหตุวา 'สตุถา ตํ
 อามนฺเตตี'ติ วตฺวา อาเนหิ"ติ. โส
 คนุตฺวา ตถา อภาสิ. ตาวทเว สพฺเพปิ
 นิมมิตา อนุตฺตรชายีสุ. เถโร ตํ

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "ท่านจงไป,
 ท่านเห็นรูปใดก่อน, จงจับรูปนั้นที่ชายจีวร
 แล้วกล่าวว่า 'พระศาสดาเรียกหาพระ-
 คุณท่าน' ดังนี้แล้วจงนำมา". บุรุษนั้นไปแล้ว
 ไต่กระทำเหมือนอย่างนั้น. ทนใดนั้นเอง

สังฆกรรมปาสาณ. ๒-๗. ๔-๗

คุณสุจิน ทรัพย์เกิดปัญญา และลูก ๆ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อุยโยเซตฺวา มุขโธวนาทิสรีริกัจจํ
 นิฏฺฐเปตฺวา ปจฺมตฺรํ คนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน
 นิสีทึ. ตสฺมี ขณฺเ สตฺถา ทกฺขิโณทกํ
 คณฺหิตฺวา ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา จุฬปนฺถกตฺ-
 เถเรเนว ภตฺตานุโมทนํ ฐมฺมกถํ
 กถาเปสิ. เถโร ที่สมชฺฌิมาคฺมปฺปมาถํ
 ฐมฺมกถํ กเถสิตี.

ภิกษุเนรมิตทุกรูปก็ได้อันตรธานไป. พระ-
 เถระได้ส่งบุรุษนั้นไปแล้ว ได้สำเร็จกิจแห่ง
 สรีระ มีการล้างปากเป็นต้น แล้วไปถึง
 ก่อนควานั่งบนอาสนะที่เขาแต่งตั้งไว้. ใน
 ขณะนั้นพระคาสตา ทรงถือเอาน้ำที่กษิโณทก
 แล้วกระทำภักตกิจ แล้วได้ประทานให้
 พระจุฬปันถกเถระนั้นเที่ยว กล่าวธรรมกถา
 เป็นภักตานุโมทนา. พระเถระได้กล่าว
 ธรรมกถาประมาณที่หนักายและมีชฌิมหนักาย.

อญฺเณ ภิกฺขุ อธิฏฺฐาเนน มโนมยํ
 กายํ อภินิมฺมินิตฺวา ตโย วา จตฺตารโ
 วา อภินิมฺมินนฺติ, พหุเก เอกสฺทิสเสยฺว
 จ กตฺวา นิมนฺนินฺติ เอกวิธเมว กมฺมํ
 กุรฺมาเน. จุฬปนฺถกตฺเถโร ปน
 เอกาวชฺชเนเนว ภิกฺขุสฺสทสฺสํ มาเปสิ.
 เทวปิ ชเน น เอกสฺทิสเส อกาสิ, น
 เอกวิธํ กมฺมํ กุรฺมาเน. ตสฺมา มโนมยํ
 กายํ อภินิมฺมินนฺตานํ อคฺโค นาม ชาโต.
 อญฺเณ ปน พหุ อนิยเมตฺวา นิมนฺิตา
 อิทฺธิมตา สทิสาว โหนฺติ. จานนิตฺสชฺชาทิสฺสุ

ภิกษุเหล่านี้เนรมิตกายอันเป็นมโน-
 มยะ (สำเร็จด้วยใจ) ด้วยการอธิษฐาน
 แล้ว เนรมิตเป็น ๓ รูปบ้าง ๔ รูปบ้าง,
 เนรมิตกระทำหลายรูป ให้เป็นเหมือนรูป
 เดียวนั้นเที่ยว ให้กระทำการงานเป็นอย่าง
 เดียวกันนั้นเที่ยว. แต่พระจุฬปันถกเถระ
 เนรมิตภิกษุพันรูปโดยการนึกครั้งเดียวเท่า-
 นั้น. ได้กระทำภักตกิจ ๒ รูปไม่ให้เหมือน
 เป็นรูปเดียวกัน, ไม่ให้กระทำการงานเป็น
 อย่างเดียวกัน. เพราะฉะนั้นจึงได้ชื่อว่า
 เป็นผู้เลิศของภิกษุทั้งหลาย ผู้เนรมิตกายอัน

คุณสุจิน ทรัพย์เกิดปัญญา และลูก ๆ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

จ ภาสิตตฤณีภาวาทีสุ จ ยั ยั อิทธิมา
กโรติ, ตั ตเทว กโรนติ.

เป็นมโนมยะ(สำเร็จด้วยใจ). ส่วนภิกษุที่
ได้เนรมิตมิได้กำหนดลง เป็นอันมากเหล่าอื่น
ย่อมเป็นเหมือนกับภิกษุผู้มีฤทธิ์นั่นเอง. ภิกษุ
ผู้มีฤทธิ์กระทำกิจใด ๆ ในบรรดาการยื่น
การนั่ง เป็นต้น และในการกล่าวและความ
เป็นผู้นั่ง เป็นต้น, ภิกษุที่ได้เนรมิตก็ทำกิจ
นั้น ๆ นั้นเทียว.

ส เจ ปน นานาวณฺณ กาทุกาโม^๑ โหติ
เกจิ ปจฺมวเย เกจิ มชฺฌิมวเย เกจิ
ปจฺฉิมวเย, ตถา ทิมเกเส อปทฺตมฺมุฑฺเด
มุฑฺเด มิสฺสกกเกเส อปทฺตมฺรตฺตจิวเร
ปญฺทุกจิวเร ปทภาณธมฺมกถาสฺรภณฺณ-
ปญฺหปฺจฺจนปญฺหวิสฺสชฺชนรชนปจฺนจิวเรสิพฺพน-
โธวนาทีนึ กโรนฺเต อปเรปิ วา
นानปฺปการเก กาทุกาโม โหติ, เตน
ปาทกชฺฌานโต จฺญาย "เอตฺตกา ภิกฺขุ
ปจฺมวยา โหนฺตุ"ติอาทีนา นเยน ปริกมฺม
กตฺวา ปฺน สฺมาปชฺชิตฺวา จฺญาย
อธิจฺจาสทฺพฺ, อธิจฺจานจิตฺเตน สทฺธิ

ก็ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ ประสงค์จะกระทำวรรณะ
ต่าง ๆ กัน คือ ให้บางพวกอยู่ในปฐมวัย
บางพวกอยู่ในมัชฌิมวัย บางพวกอยู่ใน
ปัจฉิมวัย, อนึ่ง ประสงค์จะกระทำให้มี
เส้นผมยาว ให้มีความโล้นกึ่งหนึ่ง ให้มีโล้น
ตลอด ให้มีเส้นผมระคนกันให้มึนจิวรย้อมแล้ว
กึ่งหนึ่ง ให้มีจิวรสีเหลือง ให้กระทำกิจมี
การสวดบทกล่าวธรรมกถาสวดสรภัญญะถาม
ปัญหาแก้ปัญหาย่อมระบม เย็บและซักจิวร
 เป็นต้น หรือประสงค์จะให้เป็นเหมือนอื่นก็มี
ประการต่าง ๆ, ภิกษุนั้นถึงออกจากฌานอัน
เป็นบาทกระทำบริกรรม โดยนัยมีอาทิวา

^๑ อ. กตฺตกาโม.

คุณอุไรวรรณ ตัณฑ เศรษฐี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สังฆกรรมปาถกฐา. ป-ท. ๔-๕

อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตปฺการาเยว โหนฺตฺติ. เอเสว
นโย พหุธาปี หุตฺวา เอโก โหตีติอาทีสุ.

"ขอให้ภิกษุเท่านั้นจึงเป็นปฐมวัย" ดังนี้ เข้า
สมบัติแล้วออกแล้วอธิษฐาน, ภิกษุที่เนรมิต
เหล่านั้นก็จะเป็นผู้มีประการตั้งที่ปรารถนาๆ
นั้นทีเดียว พร้อมกับควยอธิษฐานจิตนั้นเดียว
ฉะนี้แล. ในคำว่า แม่เป็นภิกษุหลายรูป
ก็ทำเป็นรูปเดียวได้ ดังนี้เป็นต้น ก็มันยนี้
เหมือนกัน.

อยมฺปน วิเสโส : ปกฺติยา พหุโกติ
นิมฺมิตฺกาลพฺภนฺตเร นิมฺมิตฺปกฺติยา พหุโก.
อิมินา จ ภิกฺขุณา เอวํ พหุภาวํ
นิมฺมินิตฺวา ปฺน "เอโกว หุตฺวา
จฺงฺกมิตฺสํสามิ, สชฺฌายํ กริตฺสํสามิ, ปญฺหํ
ปฺจฺฉิตฺสํสามิ"ติ จินฺตฺเตตฺวา วา, "อัย
วิหาโร อปฺปภิกฺขุโก, สเจ เกจ
อาคมิตฺสํสนฺติ 'กุโตะ อิเม^๒ เอตฺตกา
เอกสฺทิสํสา ภิกฺขุ, อทฺธา เณรสฺส
เอส อานุกาโว'ติ^๓ มํ ชานิตฺสํสนฺติ"ติ

ส่วนความต่างก็มีดังนี้ : คำว่า
ปกฺติยา พหุโก ความว่า เป็นหลายคนโดย
ปกฺติที่ใดเนรมิตไว้ในภายในกาลที่ใดเนรมิต.
ก็ภิกษุนี้ ครั้นเนรมิตให้เป็นหลายคนอย่างนี้
แล้วต่อไปคิดว่า "เราเป็นรูปเดียวเท่านั้น
จักจงกรม, จักกระทำการสาธยาย, จักถาม
ปัญหา", หรือเพราะความที่ตนเป็นผู้มีความ
มักน้อยว่า "วิหารนี้มีภิกษุน้อย, ถ้าคน
บางพวกจักมาถึงก็จะรู้เราว่า 'ภิกษุเหมือน
เป็นรูปเดียวกัน มีประมาณเท่านั้นเหล่านี้

^๑ วิสุทธิมคฺเค (๒/๒๑๙-๒๒๐) โอโลเกตพฺพํ.

^๒ อ. ปน.

^๓ ก. เอวํ พหุภาโว'ติ.

อปฺปิจฺจตฺยา วา อุนฺตราว "เอโก
 โหมี"ติ อิจฺจนฺเตน ปาทกชฺฌานํ
 สฺมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย "เอโก โหมี"ติ
 ปริกมฺมํ กตฺวา ปุณฺ สฺมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย
 "เอโก โหมี"ติ อธิฏฺฐาตพฺพํ. อธิฏฺฐาน-
 จิตฺเตน สทฺธิเยว เอโก โหติ. เอวํ
 อกโรนฺโต ปน ขถาปริจฺฉินฺนกาลวเสน
 สยเมว เอโก โหติ.

จะมีแต่ไหน, นี่เป็นอานุภาพของพระเถระ
 'แน่นอน' ดังนี้" เมื่อปรารถนาว่า "เราจะ
 เป็นรูปเดียว" ในระหว่างนั้นทีเดียว ฟังเข้า
 ฌานอันเป็นบาทออกแล้ว กระทำปริกรรมว่า
 "ขอให้เราจงเป็นรูปเดียว" แล้วเข้าฌาน
 อันเป็นบาทอีกออกแล้วอธิษฐานว่า "ขอให้
 เราเป็นรูปเดียว" ดังนี้. ภิกษุนั้นก็จะเป็น
 รูปเดียวพร้อมทั้งอธิษฐานจิตนั่นเอง. แต่
 เมื่อไม่กระทำอย่างนี้ ก็จะเป็นรูปเดียวเอง
 นั้นทีเดียว ด้วยอำนาจเวลาตามที่กำหนดไว้.

๑๑. อาวิภาวนติ ปทํ นิกฺขิปีตฺวา

เกนจิ อนาวภู โหตีติ วุตฺตตฺตา เกนจิ
 อนาวภูปเทน อาวิภาวปทสฺส ปากฺก-
 ภาวตฺโต วุตฺโต. "โหตี"ติ ปเทน
 "กโรตี"ติ ปาจเสโส วุตฺโต โหติ.
 ปากฺกํ โหนตฺถิ อวิภาเว กเต
 โหติ. เกนจิ อนาวภูนฺติ กุฑฺดาทีนํ
 เยน เกนจิ อนาวภู อารณฺวิริทฺถิ.
อปฺปิจฺจนฺนติ อฺปริโต อจฺฉาทิตฺถิ.

๑๑. เพราะท่านตั้งบทธา อาวิภา

แล้วกล่าวว่า เกนจิ อนาวภู โหติ เป็นอัน
 กล่าวอรรถแห่งบทธาวิภาวะว่า ปากกภาวะ
 ไขว้ด้วยบทธา เกนจิ อนาวภู. ปาฐะที่เหลือ
 ว่า "กโรตี" เป็นอันท่านได้กล่าวไว้แล้ว ด้วย
 บทธา "โหติ". ก็สถานที่เป็นที่ปรากฏแล้ว
 ย่อมมีในเมื่อกระทำภาวะให้ปรากฏ. คำว่า
อันอะไร ๆ ไม่ปิดบัง คือ อันสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 มีฝาเป็นตนไม่ปิดบังไว้ ไต่แก เว้นจาก

สังฆกรรมปาถินี. ป-พ. ๔-๘

หม่อมราชวงศ์ระย้าทิพย์ อินทรชุต
 ขออุทิศส่วนกุศลให้ นายคทาวัธ อินทรชุต

ตเทว อนาวมุตตา วิวภู. อปฺปฏิจฺจนฺนตฺตา
 ปากภู. ติโรภาวนติ อนุตริทภาว^๑กโรติ.
 อาวภูเยว เตน อาวรณน ปิหิต.
 ปฏิจฺจนฺนเยว เตน ปฏิจฺฉาทนณ
ปฏิกุชชิต.

เครื่องกัน. คำว่า ไม่ถูกปกปิด คือไม่ถูก
 คลุมไว้. สิ่งที่ไม่ถูกปกปิดนั้นนั่นแหละชื่อว่า
 เปิดเผย เพราะไม่ถูกอะไร ๆ ปิดกันไว้.
 ชื่อว่าปราภุ เพราะไม่ถูกปิดบังไว้. บทว่า
ติโรภาว ซึ่งแปลว่าการอำพรางไว้ คือ
 กระทำให้ถูกกันไว้. สิ่งทีปิดบังไว้นั้นแหละ
 ชื่อว่าปิดไว้ ด้วยเครื่องกันอันนั้น. สิ่งทีปิดบัง
 ไวนั้นแหละ ชื่อว่าถูกครอบไว้ ด้วยเครื่องปิด
 อันนั้น.

อากาศกสิณสมาปตติยาติ ปริจ-
 ฉาทอากาศกสิณ อูปฺปาทิตาย จตุตฺถช-
 ฌานสมาปตติยา. ลามิติ โส ลาโก
 อสฺส อตฺถิติ ลามิ. อปฺริกฺขิตฺเตติ เกนจิ
 สมฺนตโต อปฺริกฺขิตฺเต ปเทเส. อธิ
 อากาศกสิณสฺเสว วุตฺตตฺตา ตตฺถ
 ภาวิตเมว ฌานํ อากาศกสิณสฺส^๒ ปจฺจโย
 โหติ, น อณฺณนฺติ ทฏฺฐพฺพ. อูปริ

คำว่า อากาศกสิณสมาบัติ ไตแก
 จตุตถฌานสมาบัติ ที่ให้เกิดขึ้นในกสิณ มี
 ปริจฉาทกาสเป็นอารมณ์. บทว่า ลามิ
 มีวิเคราะห์ว่า โส ลาโก อสฺส อตฺถิติ ลามิ
 (แปลว่า พระโยคาวจร ชื่อว่า ลามิ เพราะ
 อรรถวิเคราะห์ว่า มีการไตคือไตจตุตถฌาน
 นั้น). คำว่า ในสถานที่ที่ไม่มีอะไรแวดล้อม
 คือในประเทศที่อะไร ๆ ไม่แวดล้อมอยู่โดย

^๑ ส. อ. อนุตริทภาว.

^๒ ส. อ. อากาศกสิณสฺส.

อาโปกสิณที่สุปี ตทารมฺมเมว ฌานํ ครอบ. บัณฑิตพึงเห็นว่า เพราะไคกล่าว
 ทฎฺฐพฺพํ, น อณฺณํ. ปจฺวี อาวชฺชติ, อากาศกสิณนั้นเที่ยวไว้ในที่นี้ ฌานที่เจริญ
อุทกํ อาวชฺชติ, อากาศํ อาวชฺชติ แล้วในอากาศกสิณนั้นนั้นแหละ จึงเป็นปัจจัย
 ปกฺติปจฺวีอุทกอากาศเส อาวชฺชติ. แก่การกระทำอากาศให้เป็นอารมณ์, ไม่ใช่
อนตฺลิกฺเขติ ตสฺส อากาศสฺส ปจฺวีโต ฌานอย่างอื่น. แม้ในอาโปกสิณเป็นต้น
 ทูรอากาศภาวํ ที่เปติ. ข้างหน้าก็พึงเห็นฌาน ซึ่งมีอาโปกสิณเป็นต้น
 นั้นแหละเป็นอารมณ์, ไม่ใช่ฌานอย่างอื่น.

คำว่า ยอมนี้ถึงแผ่นดิน, ยอมนี้ถึงน้ำ,
ยอมนี้ถึงอากาศ ความว่า ยอมนี้ถึงแผ่นดิน
น้ำ และอากาศตามปกติ. คำว่า ในอากาศ
กลางหา ท่านแสดงถึงความที่อากาศนั้น
 เป็นอากาศที่อยู่ห่างไกลจากแผ่นดิน.

๑๒. จนฺทิมสุริยปริมชฺชเน กสิณนิยมนํ
 อกฺตฺวา "อิทธิมา เจโตวสิปฺปตฺโต"ติ
 อวิเสเสน วุตฺตตฺตา นตฺถตฺถ
 กสิณสมาปตฺตินิยโมติ เวทิตฺพฺพํ. นิสินฺนโก
วา นิปนฺนโก วาติ นิสินฺโน นิปนฺโนติ?
 อิเมเหว อิตฺรอิริยาปถทฺวยมฺปิ วุตฺตเมว

๑๒. พึงทราบว่า เพราะท่านกล่าว
 โดยไม่ต่างกันว่า "ท่านผู้มีฤทธิ์ถึงความ
 ชำนาญแห่งจิต" ดังนี้ เพราะไม่กระทำการ
 กำหนดกสิณ ในการรูดคลำพระจันทร์และ
 พระอาทิตย์ ในข้อนี้จึงมิได้มีการกำหนด
 กสิณสมาบัติไว้. คำว่า นิสินฺนโก วา นิปนฺนโก

๑ จ. นิสินโน วา นินฺนโน วา.

หม่อมราชวงศ์ระย้าทิพย์ อินทรชุต
 ขออุทิศส่วนกุศลให้ นายคทาวัธ อินทรชุต

สังฆกรรมปกาสัย. ๒-๗. ๘-๙

โหติ. หตุปาส โหตุติ หตุสมีเป โหตุ. ก็เท่ากับ นิสินโน นิปนโน (แปลว่านั่ง
 หตุปสเส โหตุติปิ ปาโจ. อิทํ หรือนอนก็ตาม). ด้วยคำทั้ง ๒ นี้แหละเป็น
 ตถากาตุกามสฺส วเสน วุตฺตํ. อยมปน อันกล่าวถึงแม่อิริยาบถ ๒ นอกนี้. สองบทว่า
 ตตุถ คนฺตวาปิ หตุถ วชฺเชตฺวาปิ หตุปาส โหตุ แปลว่า จงอยู่ในที่ไกลมือ.
 อามสฺติ. อามสฺตีติ อีสํ กํ ผุสฺติ. ปรามสฺตีติ พระบาลีว่า หตุปสเส โหตุ ดังนี้ก็มี.
 พาฬหํ ผุสฺติ. ปริมชฺชตีติ สมนฺตโต ผุสฺติ. ๒ บทนี้ท่านกล่าวด้วยอำนาจแห่งภิกษุผู้ใคร
 ปรคฺคณฺติ หตุปาส จิตฺรูปเมว. จะกระทำอย่างนั้น. ก็ภิกษุนี้ไปยังพระจันทร์
 และพระอาทิตย์แล้วลูบลำบาง เขี่ยคมมือ
 ไปลูบลำบาง. คำว่า ลูบ ไคแกถูกตอง
 อย่างนิคหนอย. คำว่า คลำ ไคแกถูกตอง
 อย่างหนัก. คำว่า สัมผัส ไคแกถูกตองโดย
 รอบ. บทว่า รูปคต ไคแกรูปที่อยู่หัดตบาส
 นั้นเอง.

ทฺูเรปิ สนฺติเก อธิจฺจตีติ
 ปาทกชฺฌานโต วุญฺจาย ทฺูเร เทวโลกํ
 วา พุรหมโลกํ วา อาวชฺชตี "สนฺติเก
 โหตุ"ติ. อาวชฺชิตฺวา ปริกมฺมํ กตฺวา
 ปุน สฺมาปชฺชิตฺวา วุญฺจาย ฌาเณน
 อธิจฺจตี "สนฺติเก โหตุ"ติ. สนฺติเก

คำว่า ยอมอธิษฐานแม่ที่ไกลให้เป็น
ที่ไกล มีความว่า ภิกษุออกจากฌานอันเป็น
 บาท นึกถึงเทวโลกหรือพรหมโลกในที่ไกล
 ว่า "จงอยู่ในที่ไกล". ครั้นนึกแล้วกระทำ
 บริกรรมเข้าฌานอีก ออกแล้ว อธิษฐานด้วย
 ญาณว่า "จงอยู่ในที่ไกล". เทวโลกหรือ

หม่อมราชวงศ์ระย้าทิพย์ อินทรชุต
 ขออุทิศส่วนกุศลให้ นายคทาฐ อินทรชุต

โหติ. เอส นโย เสสปเทสุปี. พุรหมโลกั
 ปน คนตุกามสุส ทูรสสุ สนตีกกรณั วตุวา
 พุรหมโลกกมนสุส อนุปการมปิ อิมาย
 อิทธิยา อิชฌมานวิเสสั ทสเสนโต
สนติเกปีติอาทิมาท.

พรหมโลกนั้นก็ยอมอยู่ในที่ไกล. แม้ในบท
 ที่เหลือก็มีนัยนี้. ก็ท่านพระธรรมเสนาบดี
 ครั้นกล่าวการกระทำที่ไกล ให้เป็นที่ไกล
 แห่งภิกษุผู้ใครจะไปสู่พรหมโลกแล้ว เมื่อจะ
 แสดงคุณวิเศษซึ่งสำเร็จด้วยฤทธิ์นี้ แม้ไม่
 เป็นอุปการะแก่การไปสู่พรหมโลก จึงได้
 กล่าวคำว่า แม่ที่ไกล เป็นต้น.

ตตถ น เกวลั โลกกรณพหุกรณเมว,
 "อมธูร์ มธูรณ"ติอาทีสุปี ยั ยั อิฉฉติ,
 ตั สพพั อิทธิมโต อิชฌติ. อปโร นโย :
ทูเรปี สนติเก อธิฎจาตีติ ทูเร พุรหมโลกั
 วา มนุสุสโลกสุส สนติเก อธิฎจาติ.
สนติเกปี ทูเร อธิฎจาตีติ สนติเก
 มนุสุสโลกั วา ทูเร พุรหมโลกเก
 อธิฎจาติ.

ในคำนี้มีใช้กระทำของมากให้เป็นของน้อย
 อย่างเดียวเท่านั้น, แม้ในคำว่า "กระทำ
 ของไม่ร่อย ให้อร่อย" เป็นต้น ภิกษุยอม
 ปรารถนาการกระทำใด ๆ, การกระทำนั้น
 ทั้งหมด ก็ยอมสำเร็จแก่ภิกษุผู้มีฤทธิ์. อีก
 นัยหนึ่ง : คำว่า ยอมอธิฐานที่ไกล ให้เป็น
ที่ไกลบาง มีความว่า ยอมอธิฐานที่ไกลคือ
 พรหมโลกให้อยู่ไกลมนุษยโลกบาง. คำว่า
ยอมอธิฐานที่ไกลให้เป็นที่ไกลบาง ความว่า
 ยอมอธิฐานที่ไกลคือมนุษยโลก ให้อยู่ที่ไกล
 พรหมโลกบาง.

หม่อมราชวงศ์ระย้าทิพย์ อินทรชุต
 ขออุทิศส่วนกุศลให้ นายคทาวัธ อินทรชุต

พุกมปิ โลกั อธิฏฐาตีติ สเจ พุรหฺมาโน
 พหุ สนฺนิปตฺติกา โทหนฺติ, มหาอตุตฺตภาวตฺตภา
 ทสฺสฺนูปจาร์ สวณฺูปจาร์ ปชหนฺติ,
 ทสฺสฺนูปจาเร จ สวณฺูปจาเร จ เอกชฺฌั
 สงฺขิปิตฺวา พุกมปิ โลกนฺติ อธิฏฐาตี.
 โลกมปิ พุกั อธิฏฐาตีติ สเจ
 มหาปริวารเณ คนฺตุกาโม โหติ,
 เอกตฺตภา โลกั อตฺตานั พุกั อธิฏฐหิตฺวา
 มหาปริวารโร คจฺจตฺตีติ เอวเมตฺถ อตฺตโถ
 ทฏฺฐพฺโพ. เอวํ สติ จตฺตพฺพิธมฺปิ ตั.
 พุรหฺมโลกคมเน อุปกาโร โหติ.

คำว่า ยอมอธิษฐานของมากให้เป็นของน้อย
 บาง มีความว่า ถ้าพวกพรหมเป็นผู้ประชุม
 กันอยู่มาก, พวกพรหมเหล่านั้นยอมละที่ตนูป-
 จาร สวณฺูปจาร์ เพราะเป็นผู้มีอรรถภาพใหญ่,
 อธิษฐานของมากกว่า จงเป็นของน้อยบาง,
 เพราะยอมให้เป็นหมวดเดียวกัน ในที่พอ
 เห็นได้ และในที่พอได้ยินเสียงได้. คำว่า
ยอมอธิษฐานของน้อยให้เป็นของมากบาง มี
 ความว่า ถ้าภิกษุใครจะไปด้วยบริวาร
 ใหญ่, ยอมอธิษฐานตนซึ่งเป็นสิ่งน้อย ๆ
 เพราะเป็นผู้เดียวให้เป็นหลายคน เป็นผู้
 บริวารมากไป ฟังเห็นความในคำนี้
 ้วยประการฉะนี้. เมื่อเป็นอย่างนี้การ
 อธิษฐานทั้ง ๔ อย่างนั้นยอมเป็นอุปการะ
 ในการไปสู่พรหมโลก.

ทิพฺเพเน จกฺขณา ตสฺส พุรหฺมโน
 รูปํ ปสฺสตีติ อธิ จิตฺโต อาโลกั วทฺเขตฺตวา
 ยสฺส พุรหฺมโน รูปํ ทฏฺฐกาโม, ทิพฺเพเน
 จกฺขณา ตสฺส พุรหฺมโน รูปํ ปสฺสตี.
 อธิเชว จิตฺโต ทิพฺพาย โสตธาตฺตยา ตสฺส

คำว่า (ผู้มีฤทธิ์) ยอมเห็นรูปของ
พรหมนั้นด้วยทิพยจักขุ ความว่า ภิกษุอยู่ใน
 มนุษย์โลกนี้เจริญอาโลกกสิณ เป็นผู้ใคร่จะ
 เห็นรูปของพรหมใด, ยอมเห็นรูปของพรหม
 นั้นด้วยทิพยจักขุ. ภิกษุอยู่ในโลกนี้นั้นแหละ

หม่อมราชวงศ์ระย้าทิพย์ อินทรชุต
 ขออุทิศส่วนกุศลให้ นายคทาวัธ อินทรชุต

พฺรหฺมโน ภาสฺมานสฺส สทฺทํ สฺฐาติ. ย่อมฟังเสียงของพรหมนั้น ผู้กล่าวอยู่ด้วย
 เจโตปริยญาณณํ ตสฺส พฺรหฺมโน จิตฺตํ ทิพโสตาธาตุใด. ย่อมรู้ชัดซึ่งจิตของพรหมนั้น
 ปชานาติ. ทิสฺสมาเนนาติ จกฺขุณา ควฺยเจโตปริยญาณ. คำว่า ควฺยกายที่ปรากฏ
 เปกฺขิมาเนน. กายวเสณ จิตฺตํ ไคแกควฺยกายที่มองเห็นอยู่ด้วยจักขุ. คำว่า
ปริณาเมตฺตี รูปกายสฺส วเสณ จิตฺตํ ยังจิตไหนอมไปควฺยสามารถแห่งกาย คือยัง
 ปริณาเมติ. รูปกายสฺส วเสณ จิตฺตํ จิตไหนอมไปควฺยสามารถแห่งรูปกาย. ยังจิต
 ปริณาเมตฺตี^๑ ปาทกชฺฌานจิตฺตํ คเหตฺวา ไหนอมไปควฺยสามารถแห่งรูปกาย คือถือเอา
 กาเย อโรเปติ, ลหุสฺสณฺณากายานุกตฺกั^๒ จิตซึ่งมีฉานเป็นบาทยกไว้ในกาย, ย่อม
 กโรติ ทนฺธกมนํ. กายกมนํ หิ ทนฺธํ กระทบการไปช้า ๆ อันเป็นไปตามคติของ
 โหติ. กาย. เพราะการไปของกายเป็นการช้า.

อธิฏฺฐาตีติ ตสฺส เสว เววจัน, สนนฺนิฏฺฐา เปตีติ คำว่า ยอมอธิษฐาน เป็นไวพจน์ของคำว่า
 อตฺโถ. สุขสฺสณฺณจ ลหุสฺสณฺณจ ยังจิตไหนอมไป ควฺยสามารถแห่งกายนั้น
โอภกมิตฺวาติ ปาทกชฺฌานารมฺมณํ นั้นแหละ, อธิบายว่า ย่อมยังจิตให้ตั้งลง.
 อิทฺธิจิตฺเตน สหชาตํ สุขสฺสณฺณจ ลหุสฺสณฺณจ คำว่า หยั่งลงสู่ สุขสฺสณฺญา และลหุสฺสณฺญา
โอภกมิตฺวา ปวีสิตฺวา ผุสิตฺวา ปาปฺณิตฺวา. ความว่า หยั่งลงคือเข้าไปถูกต้อง ไคแก
สุขสฺสณฺญา จ นาม อฺเปกฺขาสมฺปยุตฺตสฺสณฺญา. บรรลุสุขสฺสณฺญาและลหุสฺสณฺญา อันเกิดรวมควฺย

^{๑-๑} ฉ. โปตุถเก เอตฺถนฺตเร ปาธา น ทิสฺสนฺติ.
^๒ ฉ. กายานุกตฺกั.

หม่อมราชวงศ์ระย้าทิพย์ อินทรชุต
 ขออุทิศส่วนกุศลให้ นายคทาวัธ อินทรชุต

อุเบกขา หิ สนฺตํ สุขนฺติ วุตฺตา, สาเยว
 สญฺญา นีวรณฺเหหิ เจว วิตกฺกาทีปจฺจนีเกหิ
 จ วิมุตฺตตฺตา ลหุสญฺญาทีปิ เวทิตฺพพา.
 ตํ โอกฺกนฺตสฺส ปนสฺส กรชฺคาโยปิ
 ตฺถลปิ จ วีย สลฺลหุโก โทติ. โส เอว
 วาทกฺขิตฺตตฺถลปิ จนา วีย สลฺลหุเกน
 ทิสฺสมาเนน กาเยน พุรฺหมโลกํ กจฺจติ.

อิทธิจิตซึ่งมีมานเป็นบาทเป็นอารมณ์. อันชื่อ
 ว่า สุขสัญญาเป็นสัญญาสัมปยุตควยอุเบกขา.
 เพราะอุเบกขา ท่านกล่าวว่า เป็นความสุข
 อันสงบ, สัญญานั้นแหละพึงทราบว่าเป็นชื่อ
 ลหุสัญญาก็มี เพราะเป็นธรรมชาติหลุดพ้น
 จากนิวรณ์ทั้งหลาย และจากธรรมอันเป็น
 ชาติก มีวิตกเป็นต้น. ก็เมื่อภิกษุนี้หยั่งลงสู่
 สุขสัญญาและลหุสัญญานั้น แมกรู้กายก็ยอม
 เป็นธรรมชาติเบาพร้อมเหมือนอย่างปุยนุ่น.
 ภิกษุนี้มีกายอันปรากฏอยู่เบาพร้อม เหมือน
 กับปุยนุ่นที่ถูกลมพัดไป ยอมไปสู่พรหมโลก
 อย่างนี้.

เอวํ กจฺจนฺโต จ สฺเจ อิจฺจติ,
 ปจฺวีกสิณฺวเสณ อากาเส มคฺคํ นิมนฺนิตฺวา
 ปทสา กจฺจติ. สฺเจ อิจฺจติ, อากาเส
 ปจฺวีกสิณฺวเสเนว ปเท ปเท ปทุมํ
 นิมนฺนิตฺวา ปทุมเม ปทุมเม ปทํ
 นิกฺขิปนฺโต ปทสา กจฺจติ. สฺเจ อิจฺจติ,
 วาโยกสิณฺวเสณ วาตํ อธิฏฺฐหิตฺวา

และเมื่อไปอยู่อย่างนี้ ถ้าปรารธนา, ก็
 เนรมิตทางในอากาศด้วยสามารถแห่งปฐวี-
 กลิณเดินไปได้ (ควยเทา). ถ้าปรารธนา,
 ก็เนรมิตดอกบัวทุก ๆ ก้าวด้วยสามารถแห่ง
 ปฐวีกลิณนั้นเที่ยวในอากาศ แล้วย่างเทาไป
 บนดอกบัวแต่ละดอก ๆ ไปควยเทา. ถ้า
 ปรารธนา, ก็อธิษฐานลมด้วยสามารถแห่ง

คุณวินิจฉัย จุลกะ เคียน

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ตูลปิจุ วิว วายุนา คจจติ. อปิจ
 คนตุคามทาว เอตถ ปมาณ. สติ หิ
 คนตุคามทาย เอวักตจิตฺตาทิฏฺฐาโน
 อธิฏฺฐานเวคกฺขิตฺโตว โส ชียา เวคกฺขิตฺโต
 สโร วิว ทิสฺสมานอ คจจติ.

ว่าจะโยกสไปด้วยลมตุนุยุณ. ก็แต่ว่าความ
 เป็นผู้ประสงค์จะไปในั้นแหละเป็นประมาณใน
 ที่นี้. ก็เมื่อความเป็นผู้ใครจะไปมีอยู่ ภาคนั้น
 เป็นผู้มีการอธิษฐานจิตอันกระทำแล้วอย่างนี้
 อันกำลังแห่งการอธิษฐานซัดไปแล้วนั้นเที่ยว
 ยอมไปปรากฏอยู่ เหมือนดังลูกศรถูกซัดไป
 ด้วยกำลังแห่งสาย ฉะนั้น.

จิตฺตวเสณ กาย ปริณาเมตตี
 กรชกาย คเหตุวา ปาทกชฺฌานจิตฺเต
 อาโรเปติ, จิตฺตานุคฺติกํ กโรติ สัมภมฺนํ.
 จิตฺตคฺมณํ หิ สัม โหติ. สุขสฺสณฺณจ
ลหุสฺสณฺณจ โอกกมิตฺวาติ รูปกายารมฺมณ
 อิทธิจิตฺเตน สหชาตํ สุขสฺสณฺณจ ลหุสฺสณฺณจ.
 เสสํ วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺพํ. อิทมฺปน
 จิตฺตคฺมณเมว โหติ. เอวํ อทิสฺสมานน
 กาเยน คจจฺนฺโต ปนายํ ก็ ตสฺสธาธิฏฺฐาน-
 จิตฺตสฺส อูปฺปาทกฺขณเ คจจติ, อุทาหุ
 จิตฺติกฺขณเ ภจฺจกฺขณเ วาติ วุตฺเต "ทีสุปี
 ขณฺเสุ คจจตี"ติ เถโร อาท. กิมฺปน

คำว่า ยังกายให้ยอมไปด้วยสามารถ
แห่งจิต ความว่า ยอมถือเอากรัชกายยกขึ้น
 ไว้ในฉานจิตอันเป็นบาท, ยอมกระทำการ
 ไปรวดเร็วให้มีคติไปตามจิต. เพราะการ
 ไปของจิตเป็นความรวดเร็ว. คำว่า หยั่งลง
สู่สุขสฺสณฺญาและลหุสฺสณฺญา ความว่า สู่สุขสฺสณฺญา
 และลหุสฺสณฺญา อันเกิดรวมด้วยอิทธิจิต ซึ่งมี
 รูปกายเป็นอารมณ์. คำที่เหลือพึงทราบ
 ตามนัยที่ไต่กล่าวไว้แล้วนั้นแหละ. ก็นี้เป็น
 การไปของจิตนั่นเอง. เมื่อมีใคร ๆ ถามว่า
 ก็ภิกษุนี้เมื่อไปด้วยยอติสमानกายอย่างนี้ ยอม
 ไปในอุปาทขณะ แห่งอธิษฐานจิตนั้นหรือ,

ฅณวินิจ จุลกะเศียน
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

โส สยั กจฺจติ, นิมนฺตี เปเสตีติ ? หรือว่าในลัทธิขณะหรือในภังคขณะเล่า พระ-
ยถารุจิ กโรตี. อธิ ปนสฺส สยั คมนเมว เถระตอบว่า "ไปในขณะทั้ง ๓". ถามว่า
อากาศ. ก็ภิกษุนี้ไปเองหรือ, หรือส่งรูปที่เนรมิตไป?

ตอบว่า ภิกษุนี้ยอมกระทำตามความพอใจ.
แต่ในที่นี้ มาเฉพาะการไปเองของภิกษุนี้.

มโนมยฺนติ อธิฏฺฐานมเนน
นิมนิตตฺตา มโนมยฺ. สพฺพกปฺจจฺกนฺติ
สพฺพกปฺจจฺกนฺตํ. อหีนินฺทรียนฺติ อิทํ
จกฺขุโสตาทีนํ สญฺจานวเสน วุตฺตํ,
นิมนิตฺตฺตา ปน ปสาโท นาม นตฺถิ.
สเจ โส อิทฺธิมา จงฺกมฺติ, นิมนฺตีปิ
ตฺตถ จงฺกมฺตีติอาทิ สพฺพํ สวากนิมนฺตี
สนฺธาย วุตฺตํ, พุทฺธนิมนฺตี ปน ยํ ยํ
ภควา กโรตี? ตํ ตมฺปิ กโรนฺติ, ภควโต
จิตฺตวเสน อญฺญมฺปิ กโรนฺตีติ^๑ ฐมายฺติ,
ปชฺชสฺสตีติ เตโชกสิณวเสน. ฐมฺมํ ภาสฺตีติ-
อาทีนํ ตีณิ อนิยเมตฺวา วุตฺตานิ.

คำว่า รูปอันสำเร็จควยใจ คือรูป
อันสำเร็จควยใจ เพราะเนรมิตแล้วควยใจ
อธิษฐาน. คำว่า สรรพกปจจก คือมีอวัยวะ
น้อยใหญ่ครบถ้วน. คำว่า มีอินทรีย์ไม่
บกพร่อง นี้ ท่านกล่าวควยสามารถแห่งสัณฐาน
แห่งจักขุและโสตะเป็นต้น, แต่ในรูปเนรมิต
ไม่มีประสาท. คำว่า ถ้าท่านผู้มีฤทธิ์นั้น
จงกรม, แมรูปกายเนรมิตก็จงกรมอยู่ในที่นั้น
ดังนี้เป็นต้น ท่านกล่าวหมายถึงรูปกายที่
พระสาวกเนรมิตแล้วทั้งหมด, ส่วนรูปกายที่
พระพุทธเจ้าเนรมิตแล้วพระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงกระทำกิจใด ๆ, ก็ยอมกระทำกิจนั้น ๆ,

^{๑-๑} อ. พุทธนิมนต์ ปน...กโรตี.

^๒ อ. กโรตีติ.

สนธิภูจตีติ สงฺกมฺม ติภูจตี. สลฺลปตีติ
สงฺกมฺม ลปตี.

ยอมกระทำแมกัจจอย่างอื่น ด้วยสามารถแห่ง
 จิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า. คำว่า บั้งหวน-
กวัน, ให้ไฟโพลงอยู่ ท่านกล่าวด้วยสามารถ
 แห่งเตโชกสิณ. คำทั้งสามมีคำว่า ยอม
กล่าวธรรมอยู่ เป็นต้น ท่านกล่าวไม่กำหนด
 ไว้. คำว่า ยืนรวม คือยืนอยู่ด้วยกัน.
 คำว่า เจรจา คือพูดอยู่ด้วยกัน.

สากจฺฉิ สมาปชฺชตีติ อณฺณมณฺณสุส
อุตุตฺรปจฺจุตุตฺรทานวเสณ สังกั^๑ กโรตี.
เอตฺถ จ ยํ โส อิทธิมา อิเชว สิโต
ทิพฺเพน จกฺขณา รูปํ ปสฺสตี, ทิพฺพาย
โสตฺธาตฺตยา สทฺทํ สุณาตี, เจโต-
ปริยญา เณน จิตฺตํ ปชานาตี. ยมฺปิ โส
อิเชว สิโต เตน พฺรหฺมณา สทฺธี
สนฺติภูจตี, สลฺลปตี, สากจฺฉิ สมาปชฺชตี,
ยมฺปิสุส "ทุเรปิ สนฺติเก อธิฏฺฐาตี" ติอาทิกํ
อธิฏฺฐานํ, ยมฺปิ โส ทิสฺสมา เนน วา

คำว่า สนทนากัน ได้แก่การพูดรวมกัน ด้วย
 สามารถแห่งการให้คำโต้ตอบแก่กันและกัน.
 ในอธิการนี้ท่านผู้มีฤทธินั้นยืนอยู่ในมนุษยโลก
 นั้นแหละ ย่อมเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ย่อมฟัง
 เสียงด้วยทิพโสตธาตฺต, ย่อมรู้ชัดซึ่งจิตด้วย
 เจโตปริยญาณใจ. ท่านผู้มีฤทธินั้นยืนอยู่ใน
 มนุษยโลกนั้นแหละยอมยืนรวม, เจรจา
รวม, สนทนารวม กับด้วยพรหมนั้นอันใด,
 การอธิษฐานเป็นต้นว่า "ยอมอธิษฐานแม่ที่
 ไกลให้เป็นที่ไกล" ของท่านผู้มีฤทธินั้นแม่ใจ,

^๑ อ. กถ.

อหิสฺสมาเนน วา กาเยน พุรฺหมโลกํ
 กจฺจติ, เอตฺตาวตฺตา น กาเยน วสํ
 วตฺเตติ. ยญฺจ โข "โส ติสฺส พุรฺหมโน
 ปุรฺโต รูปี อภินิมมิณาตี"ติอาทีนา นเยน
 วุตฺตวิธานํ อาปชฺชติ, เอตฺตาวตฺตา กาเยน
 วสํ วตฺเตติ นาม. เสสํ ปน กาเยน
 วสํวตฺตนาย ปุพฺพภาคทสฺสํนคฺคํ วุตฺตนฺติ.
 อยํ ตาว อธิฏฺฐานา อิทฺธิ.

ท่านผู้มีฤทธิ์นั้นไปสู่พรหมโลก ด้วยกายที่
 ปรากฏอยู่ก็ดี ที่ไม่ปรากฏอยู่ก็ดีแม้อันใด,
 ด้วยอาการเพียงนี้เท่านั้น ยังไม่เชื่อว่ายัง
 อำนาจให้เป็นไปด้วยกาย. แต่วิธีที่ท่านได้
 กล่าวไว้โดยนัยมีอาทิว่า "ภิกษุนี้ยอมเนรมิต
 รูปไว้ตรงหน้าของพรหมนั้น" ก็จะมาถึง,
 ด้วยคำเพียงเท่านั้น ย่อมเชื่อว่ายังอำนาจให้
 เป็นไปด้วยกาย. ส่วนคำที่เหลือท่านกล่าว
 ไว้แล้ว เพื่อแสดงถึงบุพภาคที่ยังอำนาจให้
 เป็นไปทางกาย. อธิษฐานฤทธิ์เท่านั้นก่อน.

๑๓. วิกุพฺพนิตฺธินิตฺเตเส ลีขิสฺส

ภควโต สาวกนิทสฺสนํ วิกุพฺพนิตฺธิยา
 กายสฺกฺขิปุคฺคทสฺสํนคฺคํ วุตฺตํ. ตมฺปิ
 ทสฺเสนฺโต ปจฺมํ ตาว พุรฺหมโลกเก จิตฺโต
 สหสฺสีโลกธาตํ สเรณ วิญญาเปสฺสีติ อตีวีย
 อจฺจริยอพฺมุคฺคํ สหสฺสีโลกธาตฺตยา
 สทฺทสวณํ อธิฏฺฐานิตฺธิ ทสฺเสสิ.

๑๓. ในนิเทศแห่งวิกุพพนฤทธิ์ ท่าน

พระสารีบุตรกล่าวตัวอย่างพระสาวก ของ
 พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า ลีขี ไว้ เพื่อ
 จะแสดงบุคคลผู้เป็นกายสักขีแห่งฤทธิ์ที่แสดง
 ไตต่าง ๆ. ท่านพระธรรมเสนาบดี เมื่อ
 แสดงวิกุพพนฤทธิ์เมื่อนั้น เบื้องต้นได้แสดง
 อธิษฐานฤทธิ์ คือ การที่ให้พื้นโลกธาตุไดยิน
 เสียงซึ่งเป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมีมาก่อน
 ที่นับว่า (พระเถระนามว่า อภิกุเป็นสาวก

ผลสำรวจโทอุทัย ศรีอรุณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระนามว่าสี) สถิตอยู่ในพรหมโลก ใ
พื้นโลกธาตุ ใหญ่ด้วยเสียงนี้ก่อน.

อิทานิ ตสฺส วตฺตสฺส ปรีทีปนคฺคํ
อิทํ วุจฺจติ. อิมสฺมา หิ กปฺปา เอกตีเส
กปฺเป สีชี ภควา อนนฺตรชาติยา
ตฺถิตปฺรโต จวิตฺวา อรุณวตฺตินคเร
อรุณวโต รณฺโณ ปภาวติยา นาม
มเหสียา กุจฺฉิสฺมี นิพฺพตฺติตฺวา
ปรีปกุกฺกณฺโณ มหาภินิกฺขมณํ นิกฺขมิตฺวา
โพธิมณฺเฑ สพฺพญฺญตฺตณฺณณํ ปฏฺวีชฺฉิตฺวา
ปวตฺตวรธมฺมจกฺโก อรุณวตี นิสฺสําย
วิหรนฺโต เอกทิวสํ ปาโตว สรีรปฏฺิษคฺคณํ
กตฺวา มหาภิกฺขุสํปรีวาโร "อรุณวตี
ปิณฑาย ปวิสฺสํสามี"ติ นิกฺขมิตฺวา
วิหารทวารโกฏฺจกฺสมิเป ลิตฺโต อภิกฺกุ
นาม อคฺคสาวกํ อามนฺเตสิ "อติปฺปโค
โย ภิกฺขุ อรุณวตี ปิณฑาย ปวิสฺสํ.
เยน อณฺณตโร พฺรหฺมโลโก
เตนุปลงฺกมิสฺสามา"ติ. ยถาห :

บัดนี้ เพื่อจะกำหนดแสดงเรื่องนั้น ข้าพเจ้า
จะกล่าวคำดังต่อไปนี้: ก็ในกัป ๓๑ จากกัปนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่าสีชี เสด็จจตุ
จากพิภพชั้นดุสิต ในพระชาติอันเป็นลำดับ
ได้ทรงบังเกิดในครรภ์ของพระมเหสี พระ
นามว่า ประภาวดี ของพระราชอาพระนามว่า
อรุณ ในนครอรุณวดี มีพระญาณแก่รอบแล้ว
เสด็จออกมหาภิเนษกรรม ทรงแหงตลอด
พระสัพพัญญุตญาณ ณ โพธิมณฑลสถาน ได้ทรง
ประกาศพระธรรมจักร อันประเสริฐแล้ว
ทรงอาศัยเมืองอรุณวดีประทับอยู่ วันหนึ่ง
ทรงกระทำการปฏิบัติพระสรีระแต่เช้าตรู่ มี
พระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่เป็นบริวาร ทรงดำริว่า
"เราก็กเข้าไปบิณฑบาต ยังเมืองอรุณวดี"
ตั้งแล้วเสด็จออกไปประทับยืน ณ ที่ใกล้ซุ้ม
ประตูพระวิหาร ได้ตรัสเรียกพระอัครสาวก
ชื่อว่าพระอภิกุมาแล้วตรัสว่า "อภิกุภิกษุ

สังฆกรรมปาฐาน. ๒-พ. ๕-๕

ผลสำรวจโทษภัย ศรีอรุณ
สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

การเข้าไปบิณฑบาตยัง เมืองอรุณวดีเป็นการ
ควนนัก. เราจะเข้าไปยังพรหมโลกแห่งใด
แห่งหนึ่ง" ดังนี้. กิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสไว้ว่า :

"อถ โข ภิกขเว ลีชี ภควา
อรหํ สุมมาสัมพุทฺธอ อภิภูํ ภิกขุํ
อามนฺเตสิ 'อายาม พุราหมณ
เยน อณฺตโร พุรหฺมโลโก
เตนุปลงฺกมิตฺตํ ยาว ภตฺตสฺส
กาโล ภวิสฺสตี'ติ. 'เอวํ ภนฺเต'ติ
โข ภิกขเว อภิภูํ ภิกขุํ ลีชีสฺส
ภควโต อรหโต สุมมาสัมพุทฺธสฺส
ปจฺจสฺสโสสิ. อถ โข ภิกขเว ลีชี
ภควา อภิภูจฺ ภิกขุ เยน อณฺตโร
พุรหฺมโลโก, เตนุปลงฺกมิตฺตํ"ติ?

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล
พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธ-
เจ้า พระนามว่า ลีชี ได้ตรัสเรียก
ภิกษุนามว่า อภิภู มาแล้ว ตรัสว่า
'ดูกรพราหมณ์ พวกเราจงมา จัก
เข้าไปยังพรหมโลก แห่งใดแห่งหนึ่ง
ตลอดเวลาที่ภัตกาลจะมีอยู่'. ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนามว่า อภิภู ได้
กราบทูลสนองพระผู้มีพระภาคอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าลีชี ว่า
'เอวํ ภนฺเต' (อย่างนั้นพระพุทธ-
เจ้าข้า) ดังนี้. ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคพระนาม
ว่าลีชี และภิกษุนามว่าอภิภู ได้เข้า
ไปยังพรหมโลกแห่งใดแห่งหนึ่ง" ดังนี้.

๑ ส. ส. ๑๔/๒๒๘ อง. เก อรุณวดีสุดตโนโย.

ตตถ มหาพรหฺมา สฺมาสมฺพุทฺธํ ทาวมหาพรหมในพรหมโลกนั้นได้เห็น
 ทิสฺวา อตฺตมโน ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา พระสัมาสัมพุทฺธเจ้าแล้ว ใจ เปรมปรีด
 พรหฺมาสนํ ปณฺญาเปตฺวา อทาสี. ไท้กระทำการต้อนรับ ไ้บุลาตอาสนะของ
 เณรสฺสาปิ อนุจฺฉวิกิ อาสนํ ปณฺญาปยีสฺสุ. พรหมถวาย. พรหมทั้งหลายไ้บุลาตอาสนะ
 นิสฺสีทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน, เณโรปิ อัสมกฺวถวายแม่แก่พระเณระ. พระผู้มี-
 อตฺตโน ปตฺตาสเน นิสฺสีทิ. (๑) พระภาคเจ้า ประทับนั่งบนอาสนะที่ทาว
 มหาพรหมบุลาตแล้ว, แม่พระเณระก็ไ้ไ้
 บนอาสนะที่ถึงแก่ตนแล้ว.

เตนาท : อถ โข ภิกฺขเว ลีซี ภควา ทวยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า :
 อรหํ สฺมาสมฺพุทฺโธ อภิกฺโข ภิกฺขุ ทูกรภิกฺษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาค
 อามนฺเตสิ 'ปฏิกฺขุตฺติ'^๒ พฺราหฺมณ พฺรหฺมโน อรหันตสัมาสัมพุทฺธเจ้าพระนามว่า ลีซี ไ้
 จ พฺรหฺมปริสาย จ พฺรหฺมปาริสชฺชชานญจ ตรัสเรียกภิกฺษุชื่อว่าอภิกฺขมาแล้ว ตรัสว่า
 ธมฺมี กถา'ติ. 'เอวํ ภนฺเต'ติ โข 'ตูกรพฺราหฺมณ ขอให้ธรรมีกถาของเธอง
 ภิกฺขเว อภิกฺโข ภิกฺขุ ลีซีสฺส ภควโต แจมชัดแก่พรหม แก่พรหมบริษัท และแก่

^๑ ฉ. โปตฺถเก () เอตฺถนฺตเร "มหา-
 พฺรหฺมาปิ ทสพลํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสฺสีทิ"ติ ปาฐา ทิสฺสนฺติ.
^๒ ล. ส. ๑๕/๒๒๘ ปาฬียํ ตนฺติ ปทํ นตฺถิ,
 ฉ. พฺราหฺมณ ต.

สังฆกรรมปาฐินี. ๒-๗. ๘-๘

ผลสำรวจโทอุทัย ศรีอรุณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อรหโต สมมาสัมพุทธสฺส ปฏิสฺสุตฺวา^๑
พรหมโน จ พรหมปริสา ย จ พรหม-
ปารีสฺชชานญจ ฌมมกถิ กเถสิ.

พรหมปารีสฺชชะทั้งหลายเกิด' ดังนี้. ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนามว่าอภิกุ ทูลสนอง
พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระ-
นามว่าลึชี ว่า 'อย่างนั้นพระพุทธเจ้าข้า'
ดังนี้แล้ว ได้กล่าวธรรมกถาแก่พรหม แก่
พรหมบริษั และแก่พรหมปารีสฺชชะทั้งหลาย.

เถเร ฌมมกถิ กเถนฺเต พรหมคณา^๒
อุชฺฌายีสฺส 'จิรสฺสญจ มยฺ สฺตถุ พรหม-
โลกาคมนํ ลภิมฺหา, อยญจ ภิกฺขุ จเปตฺวา
สฺตถารํ ฌมมกถิ อารภี'ติ. สฺตถา เตสํ
อนตฺตมณภาวํตฺวา อภิกุ ภิกฺขุ เอตทโวจ
"อุชฺฌายนฺติ โข เต พฺราหฺมณ พฺรหฺมา
จ พรหมปริสา จ พรหมปารีสฺชชา จ.
เตน หิ ตวํ พฺราหฺมณ ภิชฺชโยโส มตฺตตาย
สํเวเชหิ"ติ. เถโร สฺตถุ วจนํ
สมฺปฏิจฺฉิตฺวา อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิกุพฺพนํ
กตฺวา สหสฺสํโลกธาตุํ สเรณ วิญญา-
เปนฺโต :

เมื่อพระเถระกำลังกล่าวธรรมกถาอยู่ หมู
พรหมทั้งหลายได้พากันยกโทษว่า 'นานนัก-
หนา เราทั้งหลายได้การมาสู่พรหมโลกของ
พระศาสดา, แต่ภิกษุนี้เว้นพระศาสดาเสีย
ได้เริ่มธรรมกถาเสียเอง' ดังนี้. พระศาสดา
ทรงทราบความไม่พอใจ ของพรหมเหล่านั้น
จึงได้กล่าวกะภิกษุนามว่าอภิกุ ดังนี้ว่า "ดูกร
พราหมณ์ พรหม พรหมบริษั และพรหม-
ปารีสฺชชะทั้งหลายยอมพากันยกโทษเธอแล.
ดูกรพราหมณ์ ด้วยเหตุนี้แหละ เธอจงยัง
พรหมเหล่านี้ให้สังเวชโดยยิ่งกว่าประมาณ"
ดังนี้. พระเถระรับคำรัสของพระศาสดา

^๑ จ. ปฏิสฺสุตฺวา. ^๒ จ. พรหมานโน.

แล้ว ไต่กระทำการแผลงฤทธิ์ต่าง ๆ มี
อย่างเป็นอันมาก เปล่งเสียงให้พื้นโลกธาตุ
ทราบชัด ไต่กล่าว ๒ คาถานี้ว่า :

"อารมฺภณ^๑ นิกฺขมณ^๒
ยุณฺชณ พุทฺธสาสเน
ธุนาณ มจฺจุโน เสนัน
นพาคารว กุณฺชโร.
โย อิมสฺมี ฌมฺวินเย
อปฺปมตฺโต วิหเสสฺตี^๓
ปทาย ชาตีสํสารี
ทุกฺขสฺสนต์ กริสฺสตี^๔"

"เริ่มเกิด ก้าวเกิด เพียรเกิด ใน
พระพุทธศาสนา กำจัดเสียเกิดซึ่ง
กองทัพมฤคยู เหมือนกฤษกรกำจัด
เรือนไม้ออ ฉะนั้น. ผู้ใดเป็นผู้ไม่
ประมาทอยู่ในพระธรรมวินัยนี้ ผู้นั้น
จักละสงสารคือชาติ กระทำที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้" ดังนี้.

อิม คาถาหวຍ อภาสิ.

ก็ ปน กตฺวา เถโร สหสฺสีโลกธาตฺ
สเรน วิณฺญา เปสฺตี ? นีลกสิณฺ ทาว
สมาปชฺชิตฺวา จฺญาย อภิญญาณาณ
จกฺกวาฬสฺสเส สพุทฺถณ อนุทการี

ถามว่า ก็พระเถระกระทำอะไร
จึงได้เปล่งเสียงให้พื้นโลกธาตุ ทราบชัด ?
ตอบว่า พระเถระเข้าฌาน มีนีสกสิณเป็น
อารมณ์ก่อน ออกแล้วแผ่ความมืดไปทุกแห่ง

^๑ ฉ. อารมฺภณ .

^๒ อี. นิกฺขมณ . ^๓ ฉ. วิหเสสฺตี .

^๔ ส. ส. ๑๕/๒๒๘-๒๓๐ องฺ. เกสุ อรุณวตี-
สุตฺตนิโย .

จำสิบ เอกสุนทร ปริมาณนํ ขออุทิศส่วนกุศลให้
นางสังวาลย์-คุณแม่ปรี้ง-คุณพ่อท้าว ปริมาณนํ

ผริ. ตโต "กิมิท อนุชการนุ"ติ พันจักรวาลด้วยอภิญาญาณ. ต่อจากนั้น
 สตุตทานิ อาโมเค อุปฺปนฺเน อาโลกกลีณฺ เมื่อสัตว์ทั้งหลายเกิดความคิดว่า "ความมืด
 สฺมาปชฺชิตฺวา วุญฺจาย อาโลกํ ทสฺเสสิ. นี้อะไรกัน" ดังนี้แล้ว จึงเข้าฉานมีอาโลก-
 "กึ อาโลกิ อยนุ"ติ วิจินฺนฺตานํ กลีณเป็นอารมณ์ ออกแล้วแสดงแสงสว่าง.
 อตุตฺตานํ ทสฺเสสิ. จกฺกฺวาพสฺสทสฺเส จ แสดงตนแก่สัตว์ทั้งหลาย ผู้คิดคนอยู่ว่า
 เทวมนุสฺสา อญฺชลิ ปคฺคณฺหิตฺวา เณฺรเยว "แสงสว่างนี้อะไรกัน". ก็เทวดาและมนุษย์
 นมสฺสํมานา อญฺจํสุ. ทั้งหลายในพันจักรวาล ได้ประคองอัญชลี
 ยืนนมัสการพระเถระนั้นเทียว.

เถโร "มหาชโน มยฺหิ ธมฺมํ เทเสนฺตสฺส พระเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยตั้งใจว่า
 สทฺทํ สุณาตฺตุ"ติ อีมา กถา อภาสิ. "มหาชนจงได้ยินเสียงแห่งเราผู้แสดงธรรม
 สพฺเพ โอสถาย ปรีสาย มชฺเฒ นิสิตฺติวา อยู่". เทวดาและมนุษย์ทั้งหมดได้ฟังเสียง
 ธมฺมํ เทเสนฺตสฺส วิย สทฺทํ อสฺโสสิ. ของพระเถระ ผู้เป็นคุณจว่านั่งแสดงธรรมใน
 อตุโถปิ เตสํ ปากโฏ อโหสิ. ตํ ท่ามกลางแห่งบริษัทผู้มาประชุมกัน. แม้นั้น
 วิญญาปนํ สนฺธาย "สเรณ วิญญา เปสิ"ติ ความก็ได้ปรากฏแล้ว แก่เทวดาและมนุษย์
 วุตฺตํ. เตน กตํ อเนกวิหิตํ อิทธิวิภูพฺพนํ เหลานั้น: ท่านกล่าวว่า "เปล่งเสียงให้
 สนฺธวย ปุน โส ทิสฺสํมา เนนปีติอาทิ วุตฺตํ. ทราบชัด" ดังนี้ หมายถึงการให้ทราบชัดนั้น
 คำว่า ท่านแสดงธรรมด้วยกายที่ปรากฏก็มี
 ดังนี้เป็นคนท่านกล่าวหมายถึงการแสดงฤทธิ์
 ต่าง ๆ ซึ่งมีอย่างเป็นอันมากที่พระเถระนั้น
 ได้กระทำแล้ว.

จำลอง เอกสุนทร ปริมาณนถ์ ขออุทิศส่วนกุศลให้
 นางสังวาลย์-คุณแม่ปรี้ง-คุณพ่อหล้า ปริมาณนถ์

ตตถ ธมฺม เทเสสตี ปจฺมํ วุตฺตปฺปการํ บรฺรคาคำเหล่านั้ ค้ำว้า แสดงธรรม
 อิทธิวิกุพฺพนํ ทสฺเสนโต ธมฺม เทเสสิ, พึงทราบว้า เมื่อแสดงการแปลงฤทธิ์มี
 ตโต ยถาวุตฺตกฺกเมเน เทว คถา ประการตั้งที่กล่าวแล้วก่อน จึงแสดงธรรม,
ภาสนฺโต สเรเน วิญญาเปสตี เวทิตพฺพ. ต่อจากนั้น เมื่อกล่าว ๒ คถาตามลำดับ
ทิสฺสมาเนนปิ กาเยนา ติอาทิสฺสุ จ ที่ได้กล่าวแล้ว จึงได้เปล่งเสียงให้ทราบชัด.
อิติ มมฺภูต ลกุข ณ กรณวจฺนํ, เอวํ ภูต กาโย ในค้ำว้า ทิสฺสมาเนนปิ กาเยน (ด้วยทั้งกาย
หุตฺวา ติ อตุโธ. ที่ปรากฏอยู่ก็มี) เป็นต้น เป็นศคิยาวิภัตติ
ลง ในลักษณะแห่งอิติมฺภูต, คว้ามว้า เป็น
ผู้ม้กายอันเป็นแล้วอย่างนี้.

อิทานิ คํ วตฺถุ ทสฺเสตฺวา^๑ บัดนี้ท่านพระธรรมเสนาบดีครั้นแสดง
อณฺณ สฺสา ปิ อิทธิ มโต วิกุพฺพน อิทธิ กรณ วิธานํ เรื่องนั้นแล้ว เมื่อจะแสดงวิธีแห่งการ
ทสฺเสนโต โส ปกฺติ วณฺณ วิชฺหิต วา ติ- แปลงฤทธิ์ที่แปลงใดต่าง ๆ ของท่านผู้มีฤทธิ์
อาทิมาท. ตตถ โส ติ เหฏฺฐา แมื่อน จึงกล่าวค้ำว้า โส ปกฺติ วณฺณ วิชฺหิต วา
วุตฺต วิธา เนเน มฺหุ กมฺม ณฺณ กต จิตฺโต โส (ซึ่งแปลว่า ภิกษุณั้นละทรวทตรงปกติแล้ว)
อิทธิ มา ภิกฺขุ. ส เจ วิกุพฺพน อิทธิ กา ตุ กา โม ตั้งนี้เป็นต้น. ในค้ำนั้น บทว่า โส แปลว่า
โทธิ, อตุ ตโน ปกฺติ วณฺณ ปกฺติ สณฺจ นํ ท่านผู้มีจิตกระทำให้ออนโยน และควรแก่
วิชฺหิต วา กฺุมาร ก วณฺณ ว ว ทสฺเส ติ. การงานตามวิธีที่กล่าวแล้วในตอนต้น ชื่อว่า

^๑ อ. ทสฺเสนโต.

จำสิบ เอกสุนทร ปฐมานนท์ ขออุทิศส่วนกุศลให้
นางสังวาลย์-คุณแม่ปรัง-คุณพ่อหล้า ปฐมานนท์

สังฆกรรมปาฐน. บ-ท. ๘-๘

ภิกษุผู้มีฤทธิ์นั้น. ถ้าเป็นผู้ใคร่จะกระทำ
วิฤพพนฤทธิ์ (คือฤทธิ์ที่แปลงใดต่าง ๆ),
ก็ยอมละทรวาทรงปกติ คือสัจฐานที่เป็นปกติ
ของตน แล้วแสดงทรวาทรงเป็นกุมารน้อย
บาง.

กถ ? ปจวิกสิณารมฺฆาภิญญาปาทก-
จตุตฺถชฺฌานโต วุญฺจาย "เอวรุโป
กุมารโก โหมี^๑ติ" นิมนฺนิตพฺพํ กุมารกวนฺณ
อาวชฺชิตฺวา กตปริกมฺมวสาเน ปุณ
สฺมาปชฺชิตฺวา วุญฺจาย "เอวรุโป นาม
กุมารโก โหมี^๑ติ" อภิญญาถา เณ
อธิฏฺฐาติ, สห อธิฏฺฐาเนน กุมารโก
โหตีติ.

ข้อนี้อย่างไร ? คือภิกษุนั้นออกจากจตุตถฌาน
อันเป็นบาทแห่งภิญญา ซึ่งมีปจวิกสิณเป็น
อารมณ์แล้ว นึกถึงทรวาทรงของกุมารน้อย
ที่พึงเนรมิตด้วยความตั้งใจว่า "ขอเรา
จงเป็นกุมารน้อยเห็นปานนี้" ในที่สุดแห่ง
ปริกรรมที่ใดกระทำแล้ว เขามาอีกออกแล้ว
อธิษฐานด้วยอธิษฐานาญาว่า "ขอเราจงเป็น
กุมารน้อย ชื่อเห็นปานนี้", ภิกษุนั้นก็จะเป็น
กุมารน้อย พร้อมด้วยอธิษฐานจะนั้นแล.

วิสุทฺธิมคฺเค กลินฺนิตฺเตเส^๒ "ปจวิกสิณ-
วเสน เอโกปิ หุตฺวา พหุธา โหตีติ-

ด้วยคำ(ที่กล่าวไว้) ในกลินนิตเต ในพระ-
คัมภีร์วิสุทฺธิมรรคว่า "ภาวะที่เป็นบุคคล

^๑ ม. โหตุติ.

^๒ วิสุทฺธิมคฺค. ๑/๒๒๔.

อาทิภาโว ๆ เปฯ เอวมาทีนอิ ชุณฺตี^๑ติ
 วจเนน อิธ ปฐวีกลีณารมฺมณํ ปาทกชฺฌานํ
 ยุชฺชติ. ตตฺถเว ปน อภิญฺยานิทฺเตเส^๑
 วิกุพฺพนิตฺติยา "ปฐวีกลีณาทีสุ อณฺว-
 ตรารมฺมณโต อภิญฺยาปาทกชฺฌานโต
 ฎฺฎลาชา"^๒ติ วุตฺตํ, ตตฺถเว จ "อตุตฺตโน
 กุมารกวนฺโณ อาวชฺชิตฺตพฺโพ"^๒ติ วุตฺตํ,
 ตํ นาคาทินิมฺมาเน น युชฺชติ วย.
 นาควณฺณาทีนิมฺมาเนปิ เอเสว นโย.

คนเคี้ยวแสลงเป็นหลายคนได้ เป็นต้น หรือ
 กระทำฤทธิ์ทั้งหลาย มีการเนรมิตแผ่นดิน
 ในอากาศหรือนำไปไต่ควยเท้า หรือ
 สำเร็จการขึ้นและการนั่ง เป็นต้น ถึงความ
 ได้เฉพาะซึ่งอภิกายตะโคนัยแห่งปริตตา-
 รมณและอัปมานารมณ เป็นต้น ย่อมสำเร็จ
 ความสำเร็จแห่งปฐวีกลีณ^๑ดังนี้ ฉานอันเป็น
 บาท ซึ่งมีปฐวีกลีณเป็นอารมณ ย่อมควรใน
 ที่นี้. ส่วนในฤทธิ์ที่แปลงไต่ต่าง ๆ ในอภิญญา-
 นิเทศ ในพระคัมภีร์วิสุทฺธิมรรคณั้นนั้นแหละ
 ท่านกล่าวไว้ว่า "ภิกษุออกจากฉานอันเป็น
 บาทแห่งอภิญญา ซึ่งมีอารมณอย่างใดอย่าง-
 หนึ่งในบรรดาปฐวีกลีณ เป็นต้น" ^๑ดังนี้, และ
 ในอภิญญานิเทศณั้นนั้นแหละ ท่านกล่าวไว้ว่า
 "พึงนึกถึงทรวตฺตรงกุมารนอยของตน" ^๒ดังนี้,
 คำนั้น เหมือนจะไม่ควรในการเนรมิตเป็น
 นาค เป็นต้น แม้ในการเนรมิตทรวตฺตรง
 นาค เป็นต้น ก็มีนัยดังนี้เหมือนกัน.

^๑ อิทธิวิธีนิตฺเตเสติ ยุตฺตตร. วิ. ๒/๒๔๖.

^๒ วิสุทฺธิมคฺค. ๒/๒๔๓, ๒๔๗

ตตฺถ นาควณฺณติ สปุสฺสญฺจานํ. ในบรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ทรวคทรง
สุปุณฺณวณฺณติ ครุฬสฺสญฺจานํ. อินฺทวณฺณติ นาค ไคแกลัณฺฐานแหงงู. คำว่า ทรวคทรง
สกุกสฺสญฺจานํ. เทววณฺณติ เสสฺสเทว- สุบรรณ ไคแกลัณฺฐานแหงครุฑ. คำว่า ทรวค-
สฺสญฺจานํ. สมุทฺทวณฺณ ปน อาโปกสิณฺวเสน ทรงพระอินทร์ ไคแกลัณฺฐานแหงทาวสักกะ.
อิชฺฌติ. ปตฺตินฺติ ปทาศี. วิวิธมฺปิ คำว่า ทรวคทรงเทวดา ไคแก ลัณฺฐานแหง
เสนาพฺยูหนฺติ หตฺถิอาทินฺวเสน อเนกวิหิตฺ เทวดาที่เหลือ. ส่วน ทรวคทรงสมุทร ย่อม
เสนาสมุหํ. วิสุทฺธิมคฺเค^๑ ปน "หตฺถิมฺปิ สำเร็จด้วยสามารถแหงอาโปกสิณ. คำว่า
ทสฺเสตีติอาทิ ปเนตฺถ พหิตฺธาปิ พลราบ ไคแกพลเคินเทา. คำว่า กองทัพ
หตฺถิอาทิตสฺสนวเสน วุคฺคํ. ตั้งประชิดกันต่าง ๆ มีความว่า ประชุมแหง
กองทัพ ซึ่งจัดเป็นหลายอย่างด้วยสามารถ
แหงทัพชางเป็นคณ. ส่วนในพระคัมภีร์
วิสุทฺธิมรรคกล่าวไว้ว่า "ก็คำว่า แสดงเป็น
ชางบาง คั้งนี้ เป็นคณ ทานกล่าวด้วยสามารถ
แสดงเป็นชางเป็นคณ แมในภายนอกในที่นี้.

ตตฺถ 'หตฺถี โหมี'ติ อนธิฎฺฐหิตฺวา 'หตฺถี
 โหตุ'ติ อธิฎฺฐาตพฺพ. อสฺสาทิสฺสุปิ เอเสว
 นโย"ติ วุคฺคํ, ตํ "ปกฺกิตฺวณฺณ วิชิตฺวา"ติ
 ในข้อนี้ อธิษฐานว่า 'ขอให้เราเป็น
 ชาง, แต่อธิษฐานว่า 'จงเป็นชางเถิด'
 คั้งนี้. แมในมาเป็นคณก็มีนัยคั้งนี้เหมือนกัน",

^๑ วิสุทฺธิมคฺค. ๒/๒๔๓, ๒๔๗.

วุดตมุลปนเทน จ วิภพพินิทธิภาเวน จ
 วิรุชฌติ. ปาฬิยั วุดตกุกเมน หิ ปกตีวณั
 อวิชหิตุวา อธิฏจानวเสน อณฺณสฺส ทสฺสนั
 อธิฏจานินิทธิ นาม, ปกตีวณั วิชหิตุวา
 อธิฏจानวเสน อตฺตโน อณฺณณาทสฺสนั
 วิภพพินิทธิ นาม.

คำนี้ย่อเมล็ดด้วยบทเดิม ที่ท่านกล่าวไว้ว่า
 "ละทรวคทรงปกติ" และภาวะแห่งฤทธิ์ที่
 แผลงไต่ต่าง ๆ. เพราะด้วยลำดับที่กล่าวไว้
 ในพระบาลี การไม่ละทรวคทรงปกติแล้ว
 แสดงทรวคทรงอย่างอื่น ด้วยสามารถแห่ง
 อธิษฐาน ชื่อว่าอธิษฐานฤทธิ์ (ฤทธิ์ที่อธิษ-
 ฐาน), การละทรวคทรงปกติแล้วแสดงตน
 เป็นอย่างอื่น ด้วยสามารถแห่งอธิษฐาน
 ชื่อว่าวิภพพินิทธิ (ฤทธิ์ที่แผลงไต่ต่าง ๆ).

๑๔. มโนมยิทธิญาณินิทฺเตเส
 อิมมหา กายา อณฺณ กายั อภินิมมินาตีติ-
 อาทีสุ อิทฺธิมา ภิกฺขุ มโนมยิทธิ กาคู-
 กาโม อากาสกสิณารมฺมณปาทกชฺฌานโต
 วุญฺจาย อตฺตโน รูปกายั ตาว อาวชฺชิตุวา
 วุดตฺนเยเนว "สุสิโร โหตุ"ติ อธิฏฺจาคี,
 สุสิโร โหติ. อถ ตสฺส อพฺภนฺตเร
 ปจฺวิกลีณวเสน อณฺณ กายั อาวชฺชิตุวา
 ปริกมฺมํ กตฺวา วุดตฺนเยเนว อธิฏฺจาคี,
 ตสฺส อพฺภนฺตเร อณฺโณ กาโย โหติ.

๑๔. จะวินิจฉัยในนิเทศแห่งมโน-
 มยิทธิญาณต่อไปในคำว่า เนรมิตกายอื่นจาก
กายนี้เป็นต้น มีความว่า ภิกษุผู้มีฤทธิ์ใครจะ
 กระทำมโนมยิทธิ (ฤทธิ์ที่สำเร็จด้วยใจ)
 ออกจากฌานที่เป็นบาท อันมีอากาศสิณเป็น
 อารมณณ์ถึงรูปกายของตนก่อนแล้วอธิษฐาน
 ว่า "โพรงจงมี" ดังนี้ตามนัยที่ใดกล่าวแล้ว
 นั้นทีเดียว, โพรงก็ย่อมมีขึ้น. ลำค่านั้น ภิกษุ
 ผู้มีฤทธิ์นี้ถึงกายอื่นกระทำบริกรรมอธิษฐาน
 ตามนัยที่ใดกล่าวแล้วนั้นแหละ ด้วยสามารถ

คุณสมศิริ เทพหัสดิน ณ อยุธยา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

โส ตํ มุขโต อพฺพหิตฺวา^๑ พหิ จ เปติ.
 อิทานิ ตมตฺถํ อูปมาหิ ปกาเสฺนโต
เสยฺยถาปิตฺตาทิมาห.

แห่งปฐวีภคินในภายในแห่งโพรงนั้น, ภายใน
 อื่นก็ย่อมมีในภายในแห่งโพรงนั้น. ภิกษุ
 คลายกายนั้น ออกจากปากตั้งไว้ภายนอก.
 บัดนี้ ท่านพระธรรมเสนาบดีเมื่อจะประกาศ
 ความขอนั้น ด้วยอุปมาทั้งหลาย จึงกล่าว
 คำว่า เสยฺยถาปิ ดังนี้ เป็นต้น.

ตตฺถ มุชฺชมหาติ มุชฺชติณฺมหา. อัสสิ
ปวาเหยฺยาติ กพฺริ ลุณฺเจยฺย. โกสิยาติ
 โกสฺสโกโต. กรณฺหาติ กรณฺหาเย, ปุราณ-
 ตจกณฺจุกโตติ อตฺถโก. ตตฺถ จ อฺทฺทเรยฺยาติ
 จิตฺเตเนวสุส อฺทฺทธณฺ วิเวทิตฺพฺ. (๒)
 อหิ นาม สชชาติยํ จิตฺ, กณฺจนฺตรํ วา
 รุกฺขนฺตรํ วา นิสฺสาย, ตจฺโต สรีร-
 นิกกทฺตณฺนปโยคสงฺขาเตน^๓ ธาเมณ, สรีรํ

ในบรรดาบทเหล่านั้น บทว่า มุชฺชมหา
 แปลว่า หนีไป. คำว่า ชกฺสิ ออกมา
 ก็คือขอยอดหนีไปออกมา. บทว่า โกสิยา
 แปลว่า จากฝัก. บทว่า กรณฺหา แปลว่า
 จากคราบ, อธิบายว่า จากคราบคือหนังเก่า.
 ก็ในคำเหล่านั้น คำว่า พินฺนุชฺช พินฺนุชฺช
 การลุกขึ้นซึ่งคราบด้วยจิตนั่นเองของบุรุษนั้น.
 ก็เพราะขึ้นชื่อว่างูนี้ตั้งอยู่ในกำเนคของตน,

^๑ ฉ. อพฺพหิตฺวา, อ. อพฺพหิตฺวา, ก.
 อพฺพหิตฺวา, วิสุทฺธิมคฺเค (๒/๒๔๔)
 โอโล เกตพฺ.

^๒ ฉ. โปตฺถเก () เอตฺถนฺตเร "อัย
 ศิ"ติ ปาจทวํ ทิสฺสติ.

^๓ ฉ. สรีรํ นิกกทฺตณฺนปโยคสงฺขาเตน.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชร-นางยินดี กบิลกาญจน์

ชาทมานัน^๑ วิทยุ ปุราณัน^๒ ตัจ^๓ ชิกุจจนุโต อาคัยทอนไมอันบาง ต้นไมอันบาง, เมื่อ
 อิเมหิ จตุหิ การณหิ สยเมว กณจุกั รังเกียจคราบเกา ฤจจะเคี้ยวกินซึ่งสร้ระ
 ชหาคี. วยก่าลัง กล่าวคือ พยายามที่จะฉุดสร้ระ
 ออกจากคราบ ยอมละคราบเองที่เคี้ยว วย
 เหตุ ๔ อย่างเหล่านี้.

เอตถจ ยถา อีสีกาทยโย มุชชาติหิ ก็ในอิถิการนี้ ท่านกล่าวอุปมาเหล่านี้
 สทิสสา โหนติ, เอวมิตัง มโนมยัม รูปุ ไวเพื่อจะแสดงว่า รูปอันสำเร็จด้วยใจนี้
 อิทธิมิตา^๓ สพุพกาเรหิ สทิสเมว โหตีติ ย่อมเป็นเหมือนกับท่านผู้มีฤทธิ์ โดยอาการ
 ทสฺสนตุถัง อีมา อุปมา วุตตาคี. ทั้งปวงที่เคี้ยว เปรียบเหมือนใส่เป็นตน ย่อม
 "มโนมเยน กาเยน อิทธิยา อุปสงฺกมิมิ"^๔ เป็นเหมือนหล้าปล่องเป็นตนฉะนั้น ดังนี้แล.
 เอตถ อภิญญามเนน กตกาทยโย กายที่สร้างขึ้นด้วยอภิญญาจิต ในพระบาลีว่า
 มโนมยกาทยโย นาม. "อณฺฏตรัง มโนมยัม "ภิกษุมีกายอันสำเร็จด้วยใจ เข้าไปหาแล้ว
 กายัง อุปฺปชฺชิตี"^๕ เอตถ ฌานมเนน ด้วยฤทธิ์" ดังนี้ ชื่อว่ากายอันสำเร็จแล้ว

^๑ ฉ. ชาทยมานัน, อี. สงฺขาทมานัน.

^๒ ฉ. ปุราณตัจ.

^๓ อิทธิมิตโต, วิสุทธิมคฺเค. (๒/๒๒๔)

โอโล เกตพพ.

^๔ ชุ. เถร. ๒๖/๓๔๒.

^๕ ฉ. อุปฺปชฺชิตี, วิ. จุ. ๗/๑๖๕.

ตตถ "อุปฺปนโน"ติ ทิสฺสติ.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

นิพพุตติกาโย เตน มเนน กตตุตา
มโนมยกาโย นาม.

อิธ ปน อภิญญามเนน อุปาทิตกาโย
เตน มเนน กตตุตา มโนมยกาโย นาม.
เอวํ สติ อธิญ्ञานิทฺธิยา วิกุพฺพนิทฺธิยา
จ กโต มโนมยกาโย นาม โหตีตี เจ ?
โหติเยว. อิธ ปน ตาสํ วิสุํ วิสุํ
วิเสเสน วิเสเสตฺวา อธิญ्ञานิทฺธิ
วิกุพฺพนิทฺธิตี. จ วุตฺตตุตา อพฺภนฺตรโต
นิมฺมานเมว มโนมยิทฺธิ นาม.

ด้วยใจ. ภายที่ฌานจิตให้บังเกิดแล้ว ใน
พระบาลีนี้ว่า "ยอมเข้าถึงกายอันสำเร็จ
ด้วยใจอย่างใดอย่างหนึ่ง" ดังนี้ ชื่อว่ากาย
อันสำเร็จด้วยใจเพราะสร้างขึ้นด้วยใจนั้น.

ก็ในที่นี้ภายที่อภิญญาจิตให้เกิดขึ้น ชื่อว่ากาย
สำเร็จด้วยใจเพราะอันใจนั้นสร้างขึ้นแล้ว.
หากจะมีคำถามว่า เมื่อเป็นอย่างนี้ ภายที่
พระโยคีสร้างแล้วด้วยอริขฐานฤทธิ์ และ
ด้วยวิกุพฺพนฤทธิ์ ก็ยอมชื่อว่าเป็นกายมโนมัย
ดังนี้ ? ตอบว่า เป็นที่เดียว. แต่ในที่นี้
เพราะท่านกล่าวฤทธิ์เหล่านั้นไว้ว่า อริข-
ฐานฤทธิ์ (ฤทธิ์ที่อริขฐาน) และวิกุพฺพนฤทธิ์
(ฤทธิ์ที่แผลงต่าง ๆ) ดังนี้ ให้ต่างกันโดย
ความต่างกันเป็นส่วน ๆ การเนรมิตจาก
ภายในนั้นแหละ ชื่อว่ามโนมยิทฺธิ.

๑๕. ญาณวิปฺผาริทฺธิเนทฺเตเส

ญาณสฺส วิปฺผาโร เวโค อสฺสา อตุถิตฺติ
ญาณวิปฺผารา. เอตฺถ จ สตฺตอณฺุปสฺสนา-
วเสเนว อิทฺธิ ทสฺเสตฺวา เสสา ยาว
อรหตฺตมคฺคา สงฺขิตฺตาทิ เวทิตฺตพฺพา.

๑๕. จะวินิจฉัย ในนิเทศแห่งญาณ-

วิปฺผารฤทธิ์ต่อไป ความแผไปคือกำลังแห่ง
ญาณเมื่ออยู่แก่ฤทธิ์นั้น เหตุุนั้นฤทธิ์นั้น ชื่อว่า
ญาณวิปฺผารา (แปลว่ามีความแผไปแห่งญาณ).
ก็ในอธิการนี้พึงทราบวาทานแสดงฤทธิ์ด้วย

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

สามารถแห่งอนุปัสนาทั้ง ๑ นั้นเองแล้วย่อ
 ฤทธิที่เหลือไว้จนถึงอรหัตมรรค.

อายสุมโต พากุลสฺส ณณวิปผารา
อิทธิอาทิสฺ พากุลตเถโร^๑ ทาว ทฺวีสุ
 กุเลสุ วพตฺตคฺคา เอวฺลทฺธนาโม
 ปุพฺพพุทฺเธสุ กตาทิกาโร ปุณฺณสมฺปทาย
 สมฺปนฺโน เถโร. โส หิ มหาสมฺปตฺติ
 อนุภวมาโน เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺโต
 อมหากั ทสฺพลสฺส นีพฺพตฺติโต ปุเรตรเมว
 โกสมฺพิยฺ สฺสฏฺฐิกุเล นีพฺพตฺติ. ตํ
 ชาตกาเล มงฺกลตฺถาย มหาปริวารเณ
 ยมฺนํ เนตฺวา สปริวารา ธาตึ
 นิมฺมุชฺชนฺมุชฺชนฺวเสน ก็ฬ่า เปนฺตี
 นหา เปตี.

จะวินิจฉัยในคำว่า ทานพระพากุล
มีณณวิปผารฤทธิ (ฤทธิที่แผ่ไปด้วยญาณ)
 เป็นต้นต่อไป พระพากุลเถระผู้ใดชื่ออย่างนี้
 เพราะเป็นผู้เติบโตแล้วในตระกูลทั้ง ๒ ก่อน
 เป็นผู้มีอิถิการอันใดกระทำแล้วในพระพุทธ-
 เจ้าแต่ปางก่อนทั้งหลาย เป็นพระเถระผู้
 สมบูรณ์ด้วยบุญสมบัติ. ก็พระเถระนั้นเมื่อ
 เสวยสมบัติอันใหญ่ทองเที่ยวไปอยู่ในเทวคา
 และมนุษย์ทั้งหลาย ได้บังเกิดในตระกูล
 เศรษฐีในกรุงโกสัมพี ก่อนกว่าพระทศพล
 ของเราทั้งหลายเสด็จอุบัตินั้นเที่ยว. ใน
 กาลที่ท่านเกิดแล้ว พี่เลี้ยงพร้อมบริวารได้
 นำท่านไปสู่แม่น้ำยมุนา ด้วยบริวารใหญ่เพื่อ
 ประโยชน์ให้เป็นมงคล ให้ท่านสนานอาบ
 ให้เล่นอยู่ด้วยสามารถต่ำลงและผูกขึ้น.

^๑ ส. พากุลสฺส. เอวมฺปริปี.
^๒ ปปัญจสูทนียมฺปี (๓/๕๔๗-๖๐๐)
 โอโลเกตพพิ.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์
 ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

เอโก มหามจฺโจ "ภกฺโข เม อยนฺ"ติ ปลาใหญ่ตัวหนึ่งสำคัญว่า "นี่เป็นอาหาร
 มณฺณมานโน มุขํ วิวริตฺวา อุปคโต. ธาตี ของเรา" จึงอ้าปากเข้าไป. พี่เลี้ยงได้ทิ้ง
 ทารกํ จหฺพฺเตตฺวา ปลาตา. มหามจฺโจ ทารกหนีไปแล้ว. ปลาใหญ่กลืนทารกนั้น.
 ตํ คิลิ. ปุณฺณวา สตุโต สยนคพฺภํ ทารกนั้นเป็นคนมีบุญ มิได้ถึงทุกซ่ออะไรเลย
 ปวิสิตฺวา นิปนฺโน วिय น กิลฺยจิ ทุกฺขํ เปรียบเหมือนกับเข้าไปนอน ยังห้องนอน.
 ปาปฺณิ. มจฺโจ ทารกสุสฺ เตเชน ปลาถูกเศษแห่งทารกแตกเผาะอยู่ เหมือนกับ
 ตตฺตกปาลํ^๑ คิลิตฺวา วिय พฺยหฺมานโน กลืนกระเบื้องอันร้อน ไทวายไปตลอดทาง
 เวเคน ตีสโยชนํ คนฺตฺวา พาราณสีวาสิโน ๓๐ โยชนํโดยเร็ว เข้าไปติดชายของชาว
 มจฺจนฺนุสฺส ชาลํ ปาวิสิ. โส ทารกสุสฺ ประมง ชาวเมืองพาราณสี. ด้วยเศษแห่ง
 เตเชน ชาลโต นินฺนุมนฺตฺโตว มโต. ทารก ปลานั้นพอเขานำออกจากชายก็ตาย.
 มจฺจนฺนุชา ตํ สกฺลเมว อนฺตรกาเชน พวกชาวประมง ใช้เสาแหกรห้ามปลานั้นไป
 อาทาย "สฺหสฺเสน เทมา"ติ นครเร ทั้งตัวที่เคี้ยว เคี้ยวไปในเมืองประกาศว่า
 จรฺนฺตา อสีติโกฏิธฺนฺสฺส อปฺตฺตกสุสฺ "เราจะขายราคาพันหนึ่ง" ถึงประตูเรือน
 เสฏฺฐิสฺส พฺรหฺวารํ คนฺตฺวา เสฏฺฐิภริยาย ของเศรษฐีผู้ไม่มีบุตร ผู้มีทรัพย์ ๘๐ โกฏิ
 เอเคน กหาปณฺน อทฺสุ. สํ ตํ สยเมว แล้วได้ให้แก่ภริยาเศรษฐี โดยราคากหาปณะ
 ผลเก จเปตฺวา ปิฏฺฐิตฺวา ผาเลนฺตํ เคี้ยว. ภริยาเศรษฐีนั้น วางปลานั้นบนแผ่น
 มจฺจนฺนุจฺฉิยํ สุวณฺณวณฺณํ ทารกํ ทิสฺวา กระดานเองที่เคี้ยว แลทางด้านหลัง ได้เห็น

^๑ ฉ. ตตฺตกํ ผาลํ.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

"มัจฉกัจฉิยั เม ปุตุโต ลทุโธ"ติ นาทิ
 นทิตฺวา ทารกั อาทาย สามิกั อุปคัจฉิ.
 เสฏฺฐิ ตาวเทว เภรี จราเปตฺวา ทารกั
 อาทาย รณฺโณ สนฺติกั อาเนตฺวา
 ตมตฺถั อาโรเจสิ.

ทารกมีผิวพรรณดุจทองคำในท้องปลา เปล่ง
 เสียงกึ่งลั่นว่า "เราได้บุตรในท้องปลา"
 คั้งนี้แล้ว ได้พาทารกเข้าไปหาสามี. เศรษฐี
 ได้ให้ตักลงปาวรวงไปในทันทีนั้น แล้วพา
 ทารกนำไปยังราชสำนัก กราบทูลเนื้อความ
 นั้นให้ทรงทราบ.

ราชา "ปฺญฺญา ทารโก, โปเสหิ
 นนุ"ติ อาท. อิตรมฺปิ เสฏฺฐิกุลั ตั ปวตฺตึ
 สุตฺวา ตตฺถ กนฺตฺวา "อมฺหากั ปุตุโต"ติ
 ตั ทารกั กณฺหิตุ วิวทึ. อุโภปิ ราชกุลั
 อคมฺสุ. ราชา "ทฺวินฺนมฺปิ อปุตฺตกั" กาคุ
 น สกฺกา, ทฺวินฺนมฺปิ ทายาทโ โทฏ"ติ
 อาท. ตโต ปฏฺจาย เทวปิ กุลานิ
 ลากคฺคยสฺสคฺคปฺตฺตานิ อเหตุ. ตสฺส ทฺวิหิ
 กุเลหิ วทฺมิตฺตฺตา "พากุลกฺมาโร"ติ
 นามมกฺสุ. ตสฺส วิญฺญุตฺ ปตฺตสฺส ทฺวิสุปิ
 นคเรสุ ตโย ตโย ปาสาทฺ กาเรตฺวา
 นาฏกานิ ปจฺจุปฏฺจาเปสุ.

พระราชารู้ว่า "ทารกเป็นเด็กมีบุญ,
 เลี้ยงมันไว้เถิด". ฝ่ายตระกูลเศรษฐีอีก
 ตระกูลหนึ่งได้ทราบข่าวนั้น ได้ไปที่ตระกูล
 ของเศรษฐีนั้น แล้วทะเลาะกันเพื่อรับเอา
 เด็กชื่อว่า "ลูกของเรา". ทั้งสองฝ่าย
 ได้ไปยังราชตระกูล. พระราชาตรัสว่า
 "ไม่สามารถจะทำไมให้เป็นลูก ของทั้งสอง
 ตระกูลได้, ขอให้เด็กเป็นทายาทของตระกูล
 ทั้งสองเถิด". ตั้งแต่นั้นมา ตระกูลทั้งสอง
 ก็ได้เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้เลิศด้วยลาภ
 เป็นผู้เลิศด้วยยศ. เพราะเหตุที่ทารกนั้น
 เป็นผู้เจริญแล้วโดยตระกูลทั้งสอง ชนทั้ง-

๑ อ. อปุตตต.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

หลายจึงขนานนามว่า "พากุลกุมาร". เมื่อ พากุลกุมารนั้นเจริญวัยแล้ว ตระกูลทั้งสอง ก็ได้สร้างปราสาทในนครทั้งสอง แห่งละ ๓ หลัง แล้วตั้งนักพอนรำไวคอบำรุง.

เอเกกส์มี นครเร จตุตถาโร จตุตถาโร พากุลกุมารนั้นได้อยู่ในนครแต่ละแห่ง แห่งละ มาเส วสตี^๑ ตี เอเกกส์มี นครเร ๔ เดือน. เมื่ออยู่ตลอด ๔ เดือนในนคร จตุตถาโร มาเส วุตถสส สงฆาภูนาवासु แห่งหนึ่งนั้นแล้ว ตระกูลทั้งสอง ก็ได้สร้าง มณฑปี่ กาทเรตวา ตตถ น นาฏเกหิ สหธิ ประรำไวบนเรือขนาน แล้วให้พากุลกุมารนั้น อาโรเปตวา มหาสมปตตี อนุภวมานิ ขึ้นพร้อมควยนักพอน เสวยสมบัติใหญ่บนเรือ ทวีหิ มาเสหิ อิตรํ นครํ อุปทุฒปลํ ขนานนั้นใช้เวลา ๒ เดือนนำไปถึงทางอีก เนนติ. อิตรนกรวาสิโน นาฏกาปิ "ทวีหิ นครหนึ่ง. ฝ่ายพวกนักพอน ซึ่งเป็นชาวนคร มาเสหิ อุปทุฒปลํ อากโต ภวิสสตี"ติ อีกรหนึ่งตกลงว่า "พากุลกุมาร จักมาถึง ตเถว ปจจุคนุตวา ทวีหิ มาเสหิ ถึงทางใช้เวลา ๒ เดือน" ก็ได้ต้อนรับ อตุตโน นครํ อาเนนติ. อित्रนาฏกา เหมือนอย่างนั้นทีเดียว นำไปสู่นครของตน มชฺเฌ นีวตติตฺวา อตุตโน นครเมว ใช้เวลา ๒ เดือน. พวกนักพอนอีกรหนึ่ง คจฺฉนติ. ตตถ จตุตถาโร มาเส วสตีวา ก็กลับกลางทาง ไปยังนครของตน. พากุล- เตเนว นียาเมน ปุน อित्रนครํ คจฺฉนติ. กุมารอยู่ในนครนั้นสิ้น ๔ เดือน แล้วก็กลับไป

^๑ ฉ. วลี.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

เอวมสัส สมปตตี อนุภวนตสัส อสีตี ยังนครอีกนครหนึ่ง โดยทำนองนั้นนั่นแหละ.
 วสسانی ปริบุญณานิ. เมื่อท่านเสวยสมบัติอยู่อย่างนั้น เป็นเวลา
 ครบ ๘๐ ปีพอดี.

ตสมี่ สมเย อมหากั โพธิสตุโต ในสมัยนั้น พระโพธิสัตว์ของเราทรง
 สัพพัญญุต ปาปุนิตฺวา ปวตฺตวธมมจกโก บรรลุพระสัมโพธิญาณแล้ว ทรงประกาศ
 อนุภกฺกเมณ จาริกั จรนฺโต โกสมพี ปาปุนิ. พระธรรมจักรอันประเสริฐ เสด็จจาริกไป
 "พาราณสี" ติ มชฺฌิมภานกา. พากุล- โดยล่ำค้ำถึงเมืองโกสัมพี. พระมชฺฌิมภาน-
 เสฏฺฐีปิ โข "ทสฺพล อากโต" ติ สุตฺวา กายารยฺกกล่าวว่ "เมืองพาราณสี". ฝ่ายว่
 พหุ คณฺธมาลี อาทาย สตุถุ สนฺตีกั พากุลเสรษฐีได้สับขาวว่ "พระทศพล
 คณฺธว่ ฐมฺมกถิ สุตฺวา ปฏฺฐิตุสสฺสทฺโธ เสด็จมาแล้ว" จึงไต่ถ้อยของหอมและดอกไม้
 ปพฺพชิ. โส สตุตฺทาหเมว ปุณฺนชฺชโน หุตฺวา เป็นอันมากไปสู่สำนักของพระศาสดาได้สับ
 อญฺจเม อรุณฺเ สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตุตฺ ธรรมกถาแล้ว ไต่ศรัทธาบวชแล้ว. ท่านเป็น
 ปาปุนิ. อถ^๑ ทวีสุ นคเรสุ ปริจิตมาตุคามมา ปุณฺนชฺชว ๑ วันเท่านั้น ไต่บรรลุอรหัตผล
 อตุตฺโน กุลฆรานิ อากณฺธว่ ตตุเถว พรอมควยปฏฺฐิสฺมภิทาในรุ่งอรุณที่ ๘. ต่อมา
 วสฺมานา จีวรานิ การาเปตฺวา^๒ ปหิณฺสี. พวกสตรีที่ไต่บำเรอท่าน อยู่ในนครทั้งสอง
 ไต่พากันมาสู่เรือนแห่งตระกูลของตน อยู่ใน
 เรือนแห่งตระกูลของตนนั้นนั่นแหละ กระทำ
 จีวรส่งไปถวาย.

^๑ ฉ. อถสส.

^๒ ฉ. กริตฺวา.

คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์

ขออุทิศส่วนกุศลในครั้งนี้แก่ นายวัชระ-นางยินดี กบิลกาญจน์

เถโร เอกิ อหุมาสึ โกลัมพีวาสิหิ พระเถระใช้สอยจิวร ซึ่งชาวเมืองโกสัมพี
 ปหิตจิวรํ ปริภุชชติ, เอกิ อหุมาสึ ส่งไปถวายกิ่งเดือนหนึ่ง, ใช้จิวรซึ่งชาว
 พาราณสีวาสิหิติ เอเตเนว นินยาเมน เมืองพาราณสีส่งไปถวายตลอดกิ่งเดือนหนึ่ง
 ทวีสุปิ^๑ นคเรสุ ยิ ยิ อุตฺตมํ, ตํ ตํ วัตถุใด ๆ ที่อุดมในนครทั้งสอง, เขาได้นำ
 เถรสฺเสว อาทริยติ. ปพฺพชิตฺสฺสาปิสฺส วัตถุนั้น ๆ มาถวายแก่พระเถระนั้นเพื่อ
 สฺุเขเนว. อสีติ วสุสานิ อคมฺสุ. โดยทำนองนั้นแหละด้วยประการฉะนี้. แม
 อุกฺขตฺถาปิสฺส มุหุตฺตมตฺตมฺปิ อปฺปมตฺตโกปิ เมื่อท่านได้บวชแล้ว ๘๐ พรรษาได้ผานไป
 อาพาโธ น อฺุปฺพนฺนปฺพุโพ. โส ปจฺฉิเม ด้วยความสุขอย่างเดียว. อาพาธแม้ชั่วครู่
 กาลเ พากุลสุตฺต^๒ กเถตฺวา ปรีนินฺพพายีติ. เดียว แม้เพียงเล็กน้อย มิได้เคยเกิดขึ้นแก่
 เอวํ มจฺฉกฺุฉิยํ อโรคาภาโว อายสฺสมโต ท่านแม่ในวาระทั้ง ๒. ท่านได้กล่าวพากล
 พากุลสุตฺส ปจฺฉิมภวีกสุตฺส เตน อตฺต- สุตฺร ในกาลครั้งสุดท้ายแล้วได้ปรินิพพาน
 ภาเวน ปฏฺิถิตฺพุพอรหฺตฺตณฺณานฺุภาเวน แล้วฉะนี้แล. ความที่ท่านเป็นผู้ไม่มีโรคอยู่
 นินฺพตฺตตฺตา ฅาณวิปฺพารา อิทฺธิ นาม. ในท้องปลาอย่างนี้ ชื่อว่า ฅาณวิปฺพารกฺุทธิ
 สฺุจริตภมฺมผลปฺตฺตสฺส ปฏฺิสมฺภิทาฅาณสฺส (แปลว่า กฺุทธิแผ่ไปด้วยฅาณ หรือกฺุทธิที่มี
 อานฺุภาเวนาติปิ วทฺนฺติ. ความแผ่ไปแห่งฅาณ) ของท่านพระพากล
 ผู้เป็นปัจฉิมภวีกสฺสตัว เพราะได้บังเกิดด้วย
 อานฺุภาพแห่งอรหฺตฺตณฺณที่จจะพึงได้โดยอฏฺกภาพ

^๑ ฉ. ทวีสุ.

^๒ อี. พากุลสุตฺตตฺต, ม. อ. ๑๔/๒๕๕.

คุณบุญมา เติสยานนท์, คุณกมลวรรณ กรรเกษม, คุณยุรี คำประเสริฐ,
 คุณนิรมล จันบุญศรี, คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์, คุณพรทิพย์ โพธิ์บัณฑิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

นน. อาจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า ดวยอาณาภาพ
แห่งปฏิสัมพันธ์ที่บรรลุได้ ดวยผลแห่ง
กรรมสุจริต ดังนี้ก็มี.

สังกัจจตุเถโรปิ^๑ ปุพเพ กตปุญโณ
ธมมเสนาปติตุเถรสฺส อุกฺกุจจกตฺส
สาวตฺถิยํ อหฺมกฺกุสฺสํ อิตฺถิ กุจฺจนิสฺสํ นินฺนพตฺติ.
สา ตสฺสํ กุจฺจนิตฺเต เอเกน พยาธินา
คํขณฺเวยว กาลมกาสิ, ตสฺสา สรีเร
ฉาปิยมาเน จเปตฺวา คพฺภมฺสํ เสสฺมํ
ฉาปิย. อตฺสสา คพฺภมฺสํ จิตกโธ
โธตาเรตฺวา ทฺวีสุ ตีสุ จาเนสุ สฺสุเลหิ
วิชฺฌิสฺสุ. สฺสูลโกภฺวิ ทารกตฺส อกฺขิโกภฺวิ
มุสิ. เอวํ คพฺภมฺสํ วิชฺฌิตฺวา อํคารราสิมฺหิ
ปกฺขิปีตฺวา อํคาเรเหว ปฏิจฺฉาเทตฺวา
ปกฺกมฺิสฺสุ.

แม่พระสังกัจจตุเถระ เป็นผู้ใดกระทำ
บุญไว้ในกาลก่อน ไต่บังเกิดในกรรมของ
ธิดาแห่งตระกูลมั่งคั่งในเมืองสาวัตถีซึ่งเป็น
อุปัฏฐากของพระธรรมเสนาบดีเถระ. เมื่อ
ท่านอยู่ในกรรมมารดาของท่านนั้นได้กระทำ
กาลปัจจุบันทันด่วนด้วยโรคอย่างหนึ่ง, เมื่อ
เขาเผาสรณะของมารดาท่านนั้นเนื้อที่เหลือ
เว้นไว้แต่เนื้อแห่งกรรมได้ใหม่แล้ว. ลำดับ
นั้น คนทั้งหลายจึงได้ปลงเอาเนื้อแห่งกรรม
ของมารดาท่านนั้นออกจากจิตกาธานแล้วได้
ใช้หลาวแทงในที่ ๒-๓ แห่ง. ปลายหลาว
ได้ถูกหางตาของทารก. คนทั้งหลายได้แทง
เนื้อแห่งกรรม แล้วใส่ไปที่กองถ่านเพลิง
ปกปิดไว้ด้วยถ่านเพลิงนั้นเที่ยว หลีกไปแล้ว
ด้วยประการฉะนี้.

^๑ วิสุมุติมคฺเคปิ (๒/๒๐๖) ธมฺมปทฺฐจ-
กถายมฺปิ (๔/๑๒๒) วตฺถุ ทฺฐจพฺพ.

คุณบุญมา เสดยานนท์, คุณกมลวรรณ กรร เกษม, คุณมยุรี คำประเสริฐ,
คุณนิรมล จันทบุตร, คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์, คุณพรทิพย์ โพธิ์บัณฑิต
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สังกัจจตุเถโรปิ. ป-ท. ๘-๘

คพฺภมฺสํ ฌายี, อังคารมตฺถเก ปน เนื้อแห่งกรรม ใดใหม่แล้ว, ส่วนทารก
 สฺวณฺณพิมฺพสฺสทิสฺโส ทารโก ปทุมคพฺภเก เหมือนกับทองคำเบื้องบนถ่านเพลิง ใดเป็น
 นิปนฺโน วิย อโหสิ. ปัจฉิมภวิกสฺสตฺตสฺส เหมือนนอนอยู่บนกลีบดอกบัว. ก็ขึ้นชื่อว่า
 ทิสฺสเนรฺรนา โอตฺถริยมาณสฺสาปิ อรหตฺตํ ปัจฉิมภวิกสฺสทฺ (สัตว์ผู้เกิดในภพสุดท้าย)
 อปฺปตฺวา ชีวิตกฺขโย นาม นตฺถิ. ปุนทิวเส แม่อันภุเขาสีเนรุตวมทับอยู่ ยังไม่บรรลु
 "จิตกํ นิพฺพาเปสฺสามา"ติ อาคตา ตถา อรหัตผลสิ้นชีวิตไป (เสียก่อน) ย่อมไม่มี.
 นิปนฺนํ ทารกํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภตฺตจิตฺตา ในวันรุ่งขึ้น คนทั้งหลายมาด้วยตั้งใจว่า
 ชาตา^๑ ทารกํ อาทาย นครํ คนุตฺวา "เรจักกัปปจิตกาธาน" ใดเห็นทารกนอน
 เนมิตฺตเก ปุจฺฉิสฺสุ. เนมิตฺตกา "สเจ อัย อยู่อย่างนั้น เกิดอัศจรรย์จิตซึ่งไม่เคยมีมา
 ทารโก อการํ อชฺฌาวสฺสิสฺสตี^๒, ยาว ไต่พาทารกไปสู่นคร แล้วถามพวกหมอดู.
 สตฺตมา กุลปริวฏฺฐา ฌาตกา ทุกฺคตา พวกหมอดูใดทำนายว่า "ถาทารกนี้จักครอง
 ภวิสฺสสนฺติ. สเจ ปพฺพชิสฺสตี, ปญฺจหิ เรือน, พวกญาติ ๑ ชั่วโคตรก็จักพากัน
 สมนฺส เตหิ ปริวฺโต จริสฺสตี"ติ อาหํสฺ. เชิญใจ. ถาจักบวช, ก็จักแวงลอมไปด้วย
 สมนะ ๕๐๐ เทียวไป" ดังนี้.

ออยฺยกา ตํ ทารกํ วชฺฌเมสิ. ฌาตกาปิ ยายใดเลี้ยงทารกนั้นจนเติบโต. ฝ่ายพวก
 วชฺฌิตกา เล "อมฺหากํ ออยฺยสฺส สนฺติเก ญาติก็ไต่พากันเลี้ยงดูด้วยคิดว่า "จักให้บวช
 ปพฺพชาเชสฺสามา"ติ โปสฺยิสฺสุ. โส ในสำนักพระผู้เป็นเจ้าของเราทั้งหลาย ใน

^๑ ฉ. อจฺฉริยพฺภตฺตจิตฺตชาตา.

^๒ อ. อชฺฌาวสฺสตี.

คุณบุญมา เศลยานนท์, คุณกมลวรรณ กรรเกษม, คุณยุรี คำประเสริฐ,
 คุณนิรมล จันทบุญศรี, คุณกอแก้ว กบิลกาญจน์, คุณพรทิพย์ โพธิ์บัณฑิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สตฺตวสุลลิกกาเล "ตว กุจฺฉิยา วสนกาเล กาลที่เด็กเติบโตแล้ว". ในการที่มีอายุ
 มาตา เต กาลมกาสิ, ตสุสา สรีเร ไต่ ๑ ขวบ เธอได้ฟังคำบอกเล่าของพวก
 ฌาปิยมาเนปิ ตฺวํ น ฌายี"ติ กุมารกานํ เด็ก ๆ ว่า "ในเวลาที่เราอยู่ในครรภ์
 กณํ สุตฺวา "อหํ กิร เอวรูปา ฌยา มารดาของเราได้เสียชีวิต, แม่เมื่อเผาศพ
 มุตฺโต, กิ เม ฆราวาเสน, มารดาของเจ้านั้น ตัวเจ้าไม่ไหม้" ดังนั้น
 ปพฺพชฺชิสฺสามี"ติ ฌาตกานํ อาโรเจสิ. จึงคิดว่า "ไต่ยี่นว่าเราไต่พนักัยเห็นปานนี้
 แล้ว, ประโยชน์อะไรด้วยความเป็นฆราวาส
 แก่เรา, เราจักบวช" ดังนั้นแล้วไต่แจจ
 ความประสงค์ให้พวกญาติทั้งหลายทราบ.

เต "สาธุ ตาตา"ติ ตํ ฌมฺมเสนาปติ- พวกญาติเหล่านั้นตอบว่า "ดีแล้วพอ" ไต่ นำ
 เณรสฺส สนฺตึกํ เนตฺวา "ภนฺเต อิมํ ทารกนั้นไปสู่สำนัก ของพระธรรมเสนาบดี-
 ปพฺพาเซธา"ติ อทฺสฺ. เณโร ตจฺปญฺจก- เณระ แล้วไต่ถวายทานว่า "ข้าแต่พระคุณ-
 กมฺมฏฺจานํ ทตฺวา ปพฺพาเซสิ. โส เจ้าผู้เจริญ ขอพระคุณเจ้าจงยังทารกนี้
 ชุรคฺเคเยว สห ปฏิสัมภิทาหิ อรหตฺตํ ให้บวชเถิด". พระเณระไต่ให้ตจฺปญฺจก-
 ปาปฺณิ. ปริปุณฺณวสุโส จ อุปสมฺปทํ กรรมฐานแล้ว ไต่ให้บวชแล้ว. กุลบุตรนั้น
 ลภิตฺวา ทสฺวสุโส หุตฺวา ปญฺจสตฺถิกุชฺช- ไต่บรรลอรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิตาในขณะที่
 ปริวารโร วิจรีติ. เอวํ วุตฺตนเยเนว ที่จรมิคโกนนั้นเทียว. ท่านมีอายุครบแล้ว
 ทารุจิตกาย อโรคาโว आयสุมโต ไต่อุปสมบทมีพรรษา ๑๐ ก็ไต่มีภิกษุ ๕๐๐ รูป
 สงฺกิจฺจสุส ฌาณวิปฺพารา อิทธิ นาม. เป็นบริวารเทียวไป. ความเป็นผู้ไม่มีโรค

สังฆสาราณกาณีน. ๒-๗. ๘-๘

คุณบุญมา เสดยานนท์, คุณกมลวรรณ กรรเกษม, คุณยุริ คำประเสริฐ,
 คุณนิรมล จันบุญศรี, คุณก่อแก้ว กบิลกาญจน์, คุณพรทิพย์ โพธิ์บัณฑิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

บนจิตกาธานอันทำด้วยไม้ ตามนัยที่ใดกล่าว
แล้วอย่างนี้ ชื่อว่า เป็นญาณวิปหารฤทธิ์
(ฤทธิ์ที่มีความแผ่ไปแห่งญาณ) ของท่าน
พระสังกัจจะด้วยประการฉะนี้.

ภูตपालเถโรปิ^๑ ปุพฺพเหตุ-
สมฺปนฺโน. ตสฺส ปิตา ราชคเห
ทลิตฺทมณฺสุโส. โส ตํ ทารกํ คเหตุวา
ทารุณํ อตุถาย สกฺเขน อฏฺวี คนฺตุวา
ทารุภารํ กตุวา สายํ นครทวารสมิํ
ปตฺโต. อตฺสฺส โคณา ยุกํ โอสฺสชฺชิตฺวา
นครํ ปวิสฺสุ. โส สกฺกมุเล ปตฺตกํ
นีสิตาเปตฺวา โคณานํ อนุปทํ คจฺฉนฺโต
นครเมว ปาวิสฺสิ. ตสฺส อนิกฺขนตฺสฺเสว
ทวารํ ปิทฺติ. ทารโก สกฺลรตฺตี สกฺกฺสฺส
เหฏฺฐา นิปชฺชิตฺวา นิตฺทํ โอกฺกมิ.
ราชคหํ ปกตฺติยาปิ อมณฺสุสฺสพฺหุลํ, อิทํ ปน

แม่พระภูตपालเถระ ก็เป็นผู้สมบูรณ์แล้ว
ด้วยบุรพเหตุ. บิดาของท่านเป็นคนยากจน
อยู่ในเมืองราชคฤห์. เขาพาทารกนั้นไปดง
ด้วยเกวียนเพื่อประโยชน์จะหาพื้นบรทุกพื้น
มาตั้งที่ใกล้ประตูเมืองในเวลาเย็น. ครั้งนั้น
โคของเขาไถสลัดแอก เข้าไปยังเมือง.
เขาจึงใหญ่ทรนอยนั่ง ณ ที่ใกล้เกวียนแล้ว
ไปตามรอยเท้าโค เขาไปสู่เมืองนั้นทีเดียว.
เมื่อเขายังไม่ทันออกมาเลย ประตูก็ปิด
เสียแล้ว. เด็กนอนภายใต้เกวียนหลับตลอด
คืนยังรุ่ง.

เมืองราชคฤห์ แม่ตามปกติก็มากไปด้วย

^๑ วิสุทฺธิมคฺเคปิ (๒/๒๐๖) โอลฺโลเกตฺตพฺพ.
วิตุถาโร ปน ธมฺมปทฺทฺฐกถายํ (๗/๑๐๖)
ทารุสาวกฺกิกปฺตฺตวตฺตอุสมิํ ทฏฺฐพฺโพ.

คณะนักศึกษารธรรมะวันเสาร์ - สมาคมศูนย์ค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สุสานสมิปปุจฉาน^๑ น จ โภจิ ยกุโข ตสุส อมนุษย์, ส่วนสถานที่ที่ทหารนอนอยู่นี้เป็น
 ปจฉิมภวิกสุส ทารกสุส อุปททว กาทุมสกุชชี. สถานที่ที่ไกลป่าช้า. แต่ยักษ์ตนใดก็ไม่สามารถ
 โส อปเรน สมเขน ปพพิชิตวา อรหตุค จะกระทำอันตราย แก่ทหารผู้เป็นปัจฉิม-
 ปาบุณิตวา ภูตपालตฺเถโร นาม อโหสิตี. ภวิกสัตว์นั้นได้. สมัยต่อมาทหารนั้นได้บวช
 เอว วาพยกุขานุจรีเตปิ ปเทเส แล้วได้บรรลุพระอรหันต์ ได้มีชื่อว่าพระภูต-
 วุตตนเยเนว อโรคาโว आयสุมโต ปาลเถระ. ความที่ท่านเป็นผู้ไม่มีโรคตาม
 ภูตपालสุส ฌาณวิปฬารอา อิทธิ นาม. นัยที่ได้กล่าวแล้ว ในประเทศแม่มพวกยักษ์-
 รายทองเที่ยวไปอยู่อย่างนี้ ชื่อว่าฌาณ-
 วิฬารฤทธิ์ของท่านพระภูตपालะ.

๑๖. สมาธิวิฬารนิตฺเทเส
อายสุมโต สาริปุตฺตสุส สมาธิวิฬารอา
อิทธิตีอาทีสุ อายสุมโต สาริปุตฺตสุส
 มหาโมคคัลลานตฺเถเรน สทธิ
 กโปตกนุทราย วิหโรโต ชุณฺหาย รตฺติยา
 นโวโรปิเตหิ เกเสหิ อชฺโฌกาเส
 นิสินฺนสุส เอโก พุฏฺจยกุโข สหายเกน
 ยกุเชน วาริยมาโนปิ สีเส ปหาริ อทาสี.
 ยสุส เมฆสุส วิย กชฺชโต สทฺโท อโหสิ,

๑๖. จะวินิจฉัยในนิเทศแห่งสมาธิ-
 วิฬารฤทธิ์ ในคำเป็นต้นว่า สมาธิวิฬาร-
ฤทธิ์ของท่านพระสาริปุตฺรต่อไป ยักษ์ราย
 คนหนึ่ง แม่ยักษ์ผู้เป็นสหายกันจะห้ามอยู่ก็
 ตาม ก็ยังตีศีรษะของท่านพระสาริปุตฺร ผู้อยู่
 ที่ซอกเขา ชื่อว่า กโปตกกับพระมหา-
 โมคคัลลานเถระ มีผมอันปลงลงแล้วใหม่ ๆ
 นั่งอยู่ ณ กลางแจ้งในราตรีเดือนหงาย. ใน
 ตอนที่ยักษ์ประหาร (ตีตีศีรษะนั้น) เสียงดัง

^๑ อ. สุสานภูจฉานสมิปปุจฉาน.

คณะนักศึกษารธรรมะวันเสาร์ - สมาคมศูนย์คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

เถโร ตสฺส ปหฺรณสมเย สฺมาปตฺตี กงฺคจฺฟาคำรามณฺเณ พระเถระไค้หนึ่งเข้า
 อปฺเปตฺวา นิสฺสินโน โหติ. อถสฺส เตน สฺมาปตฺติอยู่. ในครั้งนั้นอาพาธไร ๆ มิได้มี
 ปหาเรน น โภจฺจิ อาพาธอโหสิ. อัยฺ แกพระเถระนั้น เพราะการประหารนั้น.
 ตสฺส อายสฺมโต สฺมาธิวิปฺสารา อิทฺธิ. นี้ชื่อว่า สฺมาธิวิปฺสารถฺธิ์ของพระเถระนั้น.
 ยถาห : สมตั้งที่พระสังคีติกาจารย์กล่าวว่า :

เอวํ เม สุตํ : เอกํ สมัยํ
 ภควา ราชคฺเห วิหรติ เวฬุวน
 กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน
 สมเยน อายสฺมา จ สารีปฺตฺโต
 อายสฺมา จ มหาโมคฺคฺคฺลฺลาโน
 กโปตกนฺทรายํ วิหรนฺติ. เตน โข
 ปน สมเยน อายสฺมา สารีปฺตฺโต
 ชุณฺหาย รตฺติยา นโวโรปิเตหิ
 เกเสหิ อพฺโภกาเส นิสฺสินโน
 โหติ อณฺเฏตรํ สฺมาธิ สฺมาปชฺชิตฺวา.

เตน โข ปน สมเยน เทว
 ยกุขา สหายกา อุตฺตราย ทิสาย
 ทกฺขินทิสํ^๑ คจฺฉนฺติ เกนจิ เทว

ข้าพเจ้าไค้สดับมาแล้วอย่างนี้ :
 สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
 ประทับอยู่ ณ เวฬุวนาราม อันเป็นที่
 ประทานเหยื่อแก่กระแตไค้ลพระนคร-
 ราชคฤห์. ก็โดยสมัยนั้นแล ท่าน
 พระสารีบุตรและท่านพระมหาโมคคัล-
 ลานะอยู่ที่ชอกเขาชื่อ กโปตการาม.
 ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระสารีบุตร
 มีผมนปลงลงใหม่ ๆ นั่งเข้าสมาธิ
 อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ ณ กลางแจ้ง
 ในราตรีเดือนหงาย.

ก็สมัยนั้นแล ยักษ์สองตนที่เป็น
 สหายกันกำลังไปสู่ทิศทักษิณ จากทิศ
 อุตฺตรโดยกรณียะ อย่างใดอย่างหนึ่ง.

^๑ ฉ. ทกฺขินทิสํ.

กรณีเยน. อททสสุ โข เต
 ยกฺขา อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ
 ชุณฺหาเย รตฺติยา นโวโรปิเตหิ
 เกเสหิ อพฺโภกาเส นิสินฺนํ,
 ทิสฺวาน เอโก ยกฺโข ทุตฺติยํ
 ยกฺขํ เอตทโวจ "ปฏฺิภาติ มํ
 สฺมม อิมสฺส สฺมณฺสฺส สีสฺเส
 ปหารํ ทาทุนฺ"ติ. เอวํ วุตฺเต
 โส ยกฺโข ตํ ยกฺขํ เอตทโวจ
 "อลํ สฺมม มา สฺมณฺ อาสาเทสิ,
 อุฬาโร โส สฺมม สฺมโณ มหิตฺติโก
 มหานุภาโว"ติ.

ทุตฺติยมฺปิ โข ๆ เปฯ ตติยมฺปิ
 โข โส ยกฺโข ตํ ยกฺขํ เอตทโวจ
 "ปฏฺิภาติ มํ สฺมม อิมสฺส สฺมณฺสฺส
 สีสฺเส ปหารํ ทาทุนฺ"ติ. ตติยมฺปิ
 โข โส ยกฺโข ตํ ยกฺขํ เอตทโวจ
 "อลํ สฺมม มา สฺมณฺ อาสาเทสิ,
 อุฬาโร โส สฺมม สฺมโณ มหิตฺติโก
 มหานุภาโว"ติ.

ยักษ์ทั้งสองนั้น ได้เห็นท่านพระสารี-
 บุตร มีผมอันได้ปลงลงใหม่ ๆ นั่งอยู่
 กลางแจ้งในราตรีเดือนหงาย, ครั้น
 เห็นแล้ว ยักษ์คนหนึ่งจึงได้กล่าวกะ
 ยักษ์คนที่ ๒ ดังนี้ว่า "ดูกรสหาย
 การที่ศีรษะสมณะรูปนี้ ได้ปรากฏแก่
 เรา". เมื่อยักษ์คนนั้นกล่าวอย่างนี้
 แล้ว ยักษ์คนนั้นจึงได้กล่าวกับยักษ์
 คนนั้นดังนี้ว่า "ดูกรสหาย อย่าเลย
 ท่านอย่ารุกรานสมณะเลย, ดูกร
 สหาย สมณะนั้นเป็นผู้ยิ่งใหญ่มีฤทธิ์
 มาก มีอำนาจมาก".

ยักษ์นั้นได้กล่าวกับยักษ์นั้น แม้
 ครั้งที่ ๒ แล ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓ แล
 ดังนี้ว่า "ดูกรสหาย การที่ศีรษะ
 สมณะนี้ ได้ปรากฏแก่เรา. ยักษ์นั้น
 ก็ได้กล่าวกับยักษ์นั้น แม้ครั้งที่ ๓ แล
 ดังนี้ว่า "ดูกรสหาย อย่าเลย ท่าน
 อย่ารุกรานสมณะเลย, ดูกรสหาย
 สมณะนั้นเป็นผู้ยิ่งใหญ่มีฤทธิ์มาก มี
 อำนาจมาก".

คณะนักศึกษาศรรมะวันเสาร์ - สมาคมศูนย์ค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อถ โข โส ยกุโข ตํ
 ยกุขํ อนาคติยิตฺวา อายสุมโต
 สาริปุตฺตสฺส สีเส ปหารํ อทาสี.
 ทววมหา ปหาโร อโหสิ, อปี
 เตน ปหาเรน สตฺตฺรตฺนํ วา
 อทฺตญฺจมรตฺนํ วา นาคํ โอสาย-
 เทยฺย^๑; มหนตํ วา ปพฺพตฺตญฺญํ
 ปทาเลยฺย. อถ จ ปน โส
 ยกุโข "ทฺยฺหามิ ทฺยฺหามิ"^๒ติ
 ตตฺถ เถว มหานิรยํ อปตาสี^๒.

อทฺทสา โข อายสุมมา
 มหาโมคคฺคฺลลาโน ทิพฺเพน จกฺขุณา
 วิสุทฺเธน อตฺถิกนฺตมานุสฺสเกน เตน
 ยกุเชน อายสุมโต สาริปุตฺตสฺส
 สีเส ปหารํ ทิยมานํ, ทิสฺวา
 เยนายสุมมา สาริปุตฺโต เตนูป-
 สงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสุมนฺตํ

ครั้งนั้นแล ยักษณ์มีใจเชื่อ
 ยักษณ์นั้น จึงได้ตีศีรษะของท่านพระ-
 สาริปุตร. การตีอย่างแรงถึงเพียงนั้น
 ได้มีแล้ว, แมตวการตีนั้นก็ฟังยัง
 ช่างขนาดสูง ๗ คอก หรือ ๗ คอกครึ่ง
 ไหลมได้, หรือจะฟังทำลายยอด-
 ภูเขาใหญ่ได้. ก็แหละครั้งนั้นยักษณ์
 ไต่กลางวา "เราเราอ่อน เรา
 เราอ่อน" ไต่ตกลงสู่มหานคร ณ ที่นั้น
 นั้นเอง.

ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้
 เห็นการตีศีรษะของท่านพระสาริปุตร
 ซึ่งยักษณ์นั้นได้อยู่ ด้วยจักขุอันเป็นทิพย์
 อันบริสุทธิ์ลวงเสีย ซึ่งจักขุมนุษย์,
 ครั้นเห็นแล้วก็ได้เข้าไปหาท่านพระ-
 สาริปุตร, ครั้นเข้าไปหาแล้วได้กล่าว
 กับท่านพระสาริปุตรตั้งนี้ว่า "อาวุโส

^๑ ฉ. โอสายเรยฺย. เอวมฺปริปี.

^๒ ก. สี. มหานิรเย อวฺจฺจาสี.

สารีบุตรต์ เอตทโวจ "กัจฉิ เต
 อาวุโส สารีบุตรต์ ขมณีย์, กัจฉิ
 ยาบณีย์, กัจฉิ น กัจฉิ ทุกฺขนุ"ติ.
 ขมณีย์ เม อาวุโส โมคคัลลาน,
 ยาบณีย์ เม อาวุโส โมคคัลลาน,
 อปิจ เม สีเส^๑ โลกั ทุกฺขนุติ.

อจฺฉริยํ อาวุโส สารีบุตรต์,
 อพฺภูตํ อาวุโส สารีบุตรต์, ยี^๒
 มหิตฺธิโก อายสฺมา สารีบุตรต์โต
 มหานุภาโว, อธิ เต อาวุโส
 สารีบุตรต์ อญฺญตโร ยกฺโข สีเส
 ปหารํ อทาสี. ตาวมหา ปหาโร
 อโหสิ, อปิ เตน ปหาเรน
 สตฺตฺรตฺนํ วา อพฺตฺมฺญจฺมรตฺนํ วา
 นาคํ โอสาทฺเพยฺย, มหนฺตํ วา
 ปพฺพตฺกฺกํ ปทาเลยฺย. อถ จ

สารีบุตรท่านยังพอนทนไต่หรือ, ท่าน
 พอยังอัศภาพให้เป็นไปไต่หรือ, ท่าน
 ไม่ทุกข์อะไร ๆ บ้างหรือ" ดังนี้.
 ท่านพระสารีบุตรตอบว่า อาวุโส
 โมคคัลลานะเรายังพอนทนไต่, อาวุโส
 โมคคัลลานะ เรายังพอยังอัศภาพ
 ให้เป็นไปไต่, ก็แต่ว่าศีรษะของ
 เราเจ็บนิดหน่อย ดังนี้.

ครั้นพระมหาโมคคัลลานะกล่าว
 ว่า อาวุโส สารีบุตร น้าอัศจรรย์,
 อาวุโส สารีบุตร เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมา,
 ท่านพระสารีบุตรมีฤทธิ์มาก มีอำนาจ
 มากเพียงใด, อาวุโสสารีบุตร ยักษ์
 ตนใดตนหนึ่งตีศีรษะของท่าน ณ ที่นี้.
 การตีอย่างแรงถึงเพียงนั้นได้มีแล้ว,
 โดยการตีนั้น แม่ช่างขนาดสูง ๑ ศอก
 หรือ ๑ ศอกครึ่งก็ยังไม่ล้มได้, หรือพึง
 ทำลายยอดภูเขาใหญ่ได้. ก็แหละ

^๑ ก. สีเส.

^๒ ฉ. ยาว.

ปนายสุมา สาริปุตโต เอวมาห
 "ขมนี้ยี้ เม อาวุโส โมคคัลลาน,
 ยานี้ยี้ เม อาวุโส โมคคัลลาน,
 อปิจ เม สีล^๑ โลกั ทุกฺขนุ^๒ติ."

อจฺฉริยี้ อาวุโส โมคคัลลาน,
 อพฺภุตฺติ อาวุโส โมคคัลลาน, ยี^๒
 มหิทธิโก อายสุมา มหาโมค-
 คัลลานโน มหานคราโว, ยตฺร ทิ
 นาม ยกฺขมฺปิ ปสฺสิสฺสตี, มยี้
 ปเนตฺรหิ ปสฺสปีสาจกมฺปิ น
 ปสฺสึสามาตี.

อสฺโสสิ โข ภควา ทิพฺพาย
 โสตธาตฺฐยา วิสุทฺถาย อติกฺกนฺต-
 มานุสิกาย เตสํ อุกฺกิณฺณํ
 มหานครานํ อิมํ เอวรูปํ
 กถาสลฺลาปํ.

ครั้งนั้นท่านพระสาริปุตรได้กล่าวแล้ว
 อย่างนี้ว่า "อาวุโส โมคคัลลานะ
 เรายังทนได้ อาวุโส โมคคัลลานะ
 เราพอยังอดภาพโทษเป็นไปได้, ก็แต่
 ว่าศีรษะของเราเจ็บนิดหน่อย".

ท่านพระสาริปุตร กล่าวว่า
 "อาวุโส โมคคัลลานะ น้าอัศจรรย์,
 อาวุโส โมคคัลลานะ เป็นเรื่องที่ไม่
 เคยมีมา, ท่านพระมหาโมคคัล-
 ลานะมีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก,
 เพราะท่านได้เห็นยักษ์, ส่วนเรา
 ไม่ได้เห็น แม้แต่ปีศาจกลุ่มนในกาล
 บัดนี้.

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงสดับ
 คำสนทนาปราศรัยเห็นปานนี้ ของ
 พระเถระผู้ประเสริฐยิ่งใหญ ทั้งสอง
 นั้น ด้วยทิพโสตธาตุดันบริสุทธ์ ลวง
 เสียดซึ่งโสตธาตุดของมนุษย์.

^๑ ก. สีเส.

^๒ ฉ. ยาว.

อด โข ภควา เอตมตถ์
 วิตถวา ตายั เวลายั อิมั
 อุทานั อุทาเนลี :

"ยสฺส เสฏฺฐมํ จิตฺตํ
 จิตฺ นานุปกมฺปติ
 วิตฺตํ รชนีเยสุ
 โกปเนยฺเย^๑ น กุปฺปติ
 ยสฺสเสว ภาวิตํ จิตฺตํ
 กุโธ ตํ ทุกฺขเมสฺสตี"^๒ติ

เอตถ จ "กุโธ ตํ ทุกฺขเมสฺสตี"^๒ติ

ภควตา วุตฺตวจเนน "เตน ปหาเรน
 น โภจึ อาพาโธ อโหสี"^๒ติ อฏฺฐกถาวจัน
 อตีวีย สเมตี. ตสฺมา "อปิจ เม
 สีสํ โภกํ ทุกฺขนุ"^๓ติ วุตฺตวจเนน^๓

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า
 ทรงทราบความข้อนั้น ได้ทรงเปล่ง
 พระอุทานในเวลานั้น ดังนี้ว่า :

"จิตของบุคคลใดอุปมาด้วยภูเขาล้วน
 แล้วด้วยศิลาตั้งอยู่ ย่อมไม่หวั่นไหว
 ไปตาม ปราศจากกําหนดในอารมณ์
 เป็นที่ตั้งแห่งความกําหนด ไม่ขัด-
 เคืองในอารมณ์ เป็นที่ตั้งแห่งความ
 ขัดเคือง จิตของบุคคลใดใต้อบรม
 แล้วอย่างนี้ ทุกชนนั้นจักมีมาแก่บุคคล
 นั้นแต่ที่ไหนเล่า" ดังนี้.

ก็ในอธิการนี้คำในอรรถกถาว่า "ด้วย
 การดีนั้น ไม่ได้มีอาพาธอะไร ๆ เลย" ดังนี้
 ย่อมสมยั้กับพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาค-
 เจ้าตรัสไว้ว่า "ทุกชนนั้นจักมีมาแต่ไหน".
 เพราะฉะนั้นทุกขเวทนาจึงไม่มีด้วยคำที่ท่าน

^๑ จ. โกปณเย.

^๒ พ. อ. ๒๕/๑๓๑-๑๓๓.

^๓ จ. วจเนน.

ทุกขเวทนา น โหติ, สีสัสส ปน
 อกมมณฺณภาวํ สนฺธาย "ทุกฺขนฺ"ติ วุตฺตํ.
 โลเกปิ हि อภิจฺเณน ปริหริตุํ สกฺกุณฺเณยฺโย
 สุขสีโล, ภิจฺเณน ปริหริตุํ สกฺกุณฺเณยฺโย
 ทุกฺขสีโลติ วุจฺจติ.

กล่าวไว้ว่า "ก็แต่ว่าศีรษะของเราเจ็บ
 นิดหน่อย", แต่ที่ท่านกล่าวว่า "เจ็บ" คั้งนี้
 หมายถึง ความที่ศีรษะยังไม่ควรจะใช้งาน.
 จริงอยู่ แม้ในโวหารโลก คนที่อาจจะรักษา
 ตัวได้โดยไมยาก ท่านเรียกว่ามีความสุข
 เป็นปกติ, คนที่อาจจะรักษาตัวได้โดยยาก
 ท่านเรียกว่ามีความสุขทุกข์เป็นปกติ.

ตมฺปิ โข อกมมณฺณตฺตํ^๑ สฺมาปตฺติโต
 วุจฺจติสฺมยตฺตา อโหสีติ เวทิตพฺโพ.^๒
 สฺมาปตฺติอฺปฺปิตสฺมเย हि ตมฺปิ น ภเวยฺยยาติ.
 "เอตฺรहि ปัสฺสึปฺปสาจกมฺปิ น ปสฺสามา"ติ
 ทญฺฺจ อสฺมตฺตตฺตาย น วุตฺตํ, อภิญฺญาสุ
 พฺยาปารามาเวเน วุตฺตํ. เถโร กิร
 "ปจฺฉิมา ชนฺตา โปถุชฺชนิกาย อิทฺธิยา
 สํารสฺสณฺณา มาเหสุนฺ"ติ ปจฺฉิมํ ชนฺตํ
 อนุกมฺปมาโน เยภฺยฺเยเน อิทฺธิ น วลฺลฺลฺลฺลฺล.
 เถรคาถาย จ :

ความที่ศีรษะไม่ควรใช้งานเมื่อนั้นแล ฟัง
 ทราบว่า ได้มีแล้วเพราะเป็นสมัยที่ออกจาก
 สมาบัติ. ความจริง ในสมัยที่เข้าสมาบัติ
 แนบแน่นอยู่แม้ความเจ็บศีรษะนั้นไม่ฟังมีแล.
 คำว่า "ข้าพเจ้ามิได้เห็นแม่แต่ปีศาจคลุกฝุ่น
 ในบัดนี้" คั้งนี้ท่านพระเถระมิได้กล่าวเพราะ
 ความเป็นผู้ไม่สามารถจะเห็น, แต่กล่าว
 เพราะไม่มีความชวนขวายในเพราะอภิญญา
 ทั้งหลาย. ได้ยินว่า พระเถระเมื่อจะ
 อนุเคราะห์ประชุมชนภายหลังว่า "ประชุมชน

^๑ ฉ. อกมมณฺณตฺ.

^๒ ฉ. เวทิตพฺโพ.

ภายหลังอย่าได้มีความสำคัญในฤทธิ์ อันเป็น
ของปุถุชนว่า เป็นของมีสาระเลย" ทั้งนี้
จึงมิได้ใช้ฤทธิ์โดยมาก. และในเถรคาถา
พระเถระก็ไต่กล่าว ความไม่มีความ
ปราถนาในอภิญญาทั้งหลายเองที่เรียกว่า :

"เนว บุปฺเพนิवासาย
นปิ ทิพฺพสุส จกฺขุโน
เจโตปริยาย อิทธิยา
จตุคฺคิยา อุปฺปตฺตคฺคิยา
โสตฺถาตุวิสุทฺธิยา
ปณฺธิ เม น วิชฺชตี"^๑

"ความปราถนาของเรา มิได้มีใน
บุพเพนิวาสนา มิได้มีในทิพจักขุญาณ
มิได้มีในเจโตปริยาญาณ มิได้มีใน
อิทธิญาณ มิได้มีในจตุคฺคิญาณ และ
อุปตฺตคฺคิญาณ มิได้มีในความบริสุทธิ์
แห่งโสตฺถาตุ" ทั้งนี้.

เถเรน สยเมว อภิญญาสุ ปตฺตนาภาโว แต่พระเถระก็ได้บรรลุมารมี ในสาวกบารมี
จตุตฺโต. เถโร ปน สตฺตสภฺมุจฺจิสยา สาวก- ญาณ ๖๗ ฉะนีแล.
ปารมีณาณสุ ปารมีปฺปตฺโตติ.

สยชีวัตเถรมปน กกุสนฺธสุส ภควโต ส่วนพระสยชีวัตเถระผู้เป็นอัครสาวก
หุคฺคิยคฺคสวากํ นิโรธสมาปนฺน "กาลง- ที่ ๒ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระนามว่า
กโต"^๑ติ สลฺลภฺเขตฺวา โคपालกาทโย กกุสนฺธะ เขานิโรธสมาบัติอยู่แล้ว ถูกคน
คิณภฺภูจาทินี สงฺกฺขมฺมิตฺวา อคฺคิ อทฺสุ. เลียงโคเป็นตนเข้าใจว่า "มรณภาพแล้ว"

^๑ ขุ. เถร. ๒๖/๔๐๓.

คณะนักศึกษารธรรมะวันเสาร์ - สมาคมศูนย์ค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

เถรสฺส จีวเร อํสูมตฺตมฺปิ น ฌายิตฺถ.
 อยมสฺสายสฺมโต อนุปฺพุทฺสมาปตฺติวเสน
 ปวตฺตสมณานุภาวนิพฺพุตฺตตฺตา สมาริ-
 วิปฺฬารา อิทฺธิ^๑ ยถา :

จึงลากเอาหญ้าและไม้มาสูมกัน ก่อไฟขึ้น.
 แม่เพียงปลายเส้นคายน ที่จีวรของพระเถระ
 ก็มีได้ไหม. นี่เป็นฤทธิ์ซึ่งมีความแผ่ไปด้วย
 สมาธิ เพราะบังเกิดด้วยอำนาจแห่งสมณะ
 อันเป็นไปด้วยสามารถแห่งสมาบัติโดยลำดับ
 ของท่าน. ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
 ไว้ว่า :

เตน โข ปน ปาปิม
 สฺมเยน กกุสนฺโธ ภควา อรหํ
 สฺมมาสมฺพุทฺโธ โลเก อฺปฺปนฺโน
 โหติ. กกุสนฺธสฺส โข ปน ปาปิม
 ภควโต อรหโต สฺมมาสมฺพุทฺธสฺส
 วิธฺรสนฺธิวํ นาม สวากฺขุคฺ อโหสิ
 อคฺคํ กทฺทขุคฺ. ยาวตา ปน ปาปิม
 กกุสนฺธสฺส ภควโต อรหโต
 สฺมมาสมฺพุทฺธสฺส สวากา. นาสุสุ^๒
 โภจิ อายสฺมตา วิธฺเรน สฺมสโม

ดูกรรมารผู้มีบาป ก็สมัยนั้นแล
 พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธ-
 เจ้าพระนามว่า กุสันธะ เสด็จจตุปติ
 แลไว้ในโลก. ดูกรรมารผู้มีบาปก็พระ-
 ผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
 พระนามว่า กุสันธะแล ได้มีสาวก
 หนึ่งชื่อว่า วิธฺรและสนฺธิวะเป็นคู
 อัครสาวกผู้เจริญ. ดูกรรมารผู้มีบาป
 ในบรรดาพระสาวกของพระผู้มีพระ-
 ภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม

^๑ อ. สมาธิวิปฬารโ.

^๒ ฉ. เสดฺ น จ.

โหติ ยทิตฺถ มุมฺมเทสฺสนาย. อิมินา
 โข เอตํ ปาปิม ปรียาเยน
 อายสุมโต วิรุสฺส วิรุโรเตว^๑
 สมณฺณา อุทปาที. อายสุมมา ปน
 ปาปิม สญฺชีโว อรณฺณคโตปิ.
 รุกฺขมุลคโตปิ สฺสญฺญาคารคโตปิ
 อปฺปกสิเรเนว สฺสญฺญาเวทยิตฺถนิโรธํ
 สฺมาปชฺชติ.

ภูทปฺพุพฺพิ ปาปิม อายสุมมา
 สญฺชีโว อณฺณตรสฺมึ รุกฺขมฺมุเล
 สฺสญฺญาเวทยิตฺถนิโรธํ สฺมาปนฺโน
 นิสินฺโน โหติ. อุททสฺสฺส โข ปาปิม
 โคपालกา ปสฺสฺสฺสฺสกา กสฺสฺสกา
 ปถาวิโน อายสุมนฺตํ สญฺชีโว
 อณฺณตรสฺมึ รุกฺขมฺมุเล สฺสญฺญา-

ว่า กกุสันธะ มีประมาณเท่าใดใน
 พระสาวกประมาณเท่านั้น มิได้มี
 สาวกองค์ใด ที่จะเสมอเหมือนกับ
 ท่านพระวิฐุระในทางแสดงพระธรรม-
 เทศนา. กุกรมารผู้มีบาปโดยปริยาย
 อย่างนี้แล ท่านพระวิฐุระก็ได้เกิด
 มีชื่อว่าวิฐุระนั้นเทียว. กุกรมารผู้มี
 บาป ส่วนท่านพระสัจจิวะไปสู่ป่าบาง
 ไปสู่โคนไม้บาง ไปสู่สุญญาการบาง
 ก็ยอมเข้าสัญญาเวทียิตถนิโรธ ด้วย
 ความลำบากเล็กน้อย.

กุกรมารผู้มีบาป เรื่องเคยมี
 แล้ว ท่านพระสัจจิวะได้นั่งเข้าสัญญา-
 เวทียิตถนิโรธ อยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง.
 พวกคนเลี้ยงโค พวกคนเลี้ยงปศุสัตว์
 ชาวนา และพวกคนเดินทางได้เห็น
 ท่านพระสัจจิวะ เข้าสัญญาเวทียิต-
 ถนิโรธอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ครั้นแล้ว

^๑ ฉ. วิรุโรเตว.

เวทียิตนโรธ สมาเป็นัน, ทิสฺวาน
 เตสํ เอตทโหสิ "อจฺจริยํ วัต
 โภ, อพฺภูตํ วัต โภ, อยํ สมโณ
 นิสินฺนโก กาลกโต^๑; หนฺท นํ
 พหามา"ติ.

อถ โข เต ปาปิม
 โคपालกา ปสุपालกา กสฺสกา
 ปถาวินอ ตินฺณจ กฺกุณฺณจ โคมยณฺจ
 สงฺกทฺตฺติทฺวา อายสฺมโต สณฺชีวสฺส
 กาเย อุปจินิตฺวา อคฺคิ ทตฺวา
 ปกฺกมิตฺสฺ. อถ โข ปาปิม อายสฺมา
 สณฺชีโว ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน
 ตาย สฺมาปตฺติยา วุณฺจหิตฺวา
 จีวรานิ ปปฺโปเฏทฺวา ปุพฺพณฺหสมยํ
 นิว่าเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย กามํ
 ปิณฺทาย ปาวิสิ.

อทฺทสฺสํ โข เต ปาปิม โคपालกา
 ปสุपालกา กสฺสกา ปถาวินอ

ได้พูดกันว่า "นี่ชาวเราทั้งหลาย
 นำอัครรรย แปลกประหลาดนักหนอ,
 พระสมณะนี้นั่งมรณภาพแล้ว, ฉะนั้น
 พวกเราจึงเผาทานเกิด" ดังนี้.

ครั้งนั้นแลคนเลี้ยงโค คนเลี้ยง
 ปศุสัตว์ ชาวนา และคนเดินทาง จึง
 หาหญ้า ไม้ และโคมัยมากองสุมกาย
 ทานพระสัจชีวะ จุดไฟแล้วหลีกไป.
 ตูกรมารผู้มาปครั้งนั้นแล เมื่อลวง
 ราตรีนั้นไปแล้ว ทานพระสัจชีวะ
 ออกจากสุมที่นั้นแล้ว ก็สลัดจีวรนุ่ง
 สบงแล้ว ในเวลาเช้าถือบาตรและ
 จีวร เข้าไปสู่นบ้านเพื่อบิณฑบาต.

พวกคนเลี้ยงโค พวกคนเลี้ยงปศุสัตว์
 พวกชาวนาและพวกคนเดินทาง ได้

^๑ ฉ. กาลงฺกโต.

อายุสมนุต์ สณชีว์ บิณฑาย จรณต์,
 ทิสฺวาน เตสํ เอตทโหสิ "อจฺจริยํ
 วต โภ, อพฺภูตํ วต โภ, อัย
 สมโณ นิสินฺนโกว กาลกโต?
 สฺวายํ ปฏิสณชีวีโต"ติ. อิมินา โข
 เอวํ ปาปิม ปรียาเยน อายุสมโต
 สณชีวสฺส สณชีโวเตวว^๒ สมณฺญา
 อุทปาทีติ.^๑

เห็นท่านพระสณชีวะเที่ยวบิณฑายอยู่,
 ก็พูดกันว่า "นี่ชาวเราทั้งหลาย นำ
 อัจฉริยะแปลกประหลาดนักหนอ, พระ-
 สมณะนี่นั่งมรณภาพแล้ว กลับฟื้น
 ขึ้นชีพได้". ดูกรรมารผู้มีบาป ควญ
 เหตุนี้แล ท่านพระสณชีวะจึงได้ชื่อว่า
 สณชีวะ ฉะนั้นแล.

ชาณฺโณ ฌณฺณตฺเตโร^๔ ปน ปกตียาว
 สฺมาปคฺติพฺหุโล, โส อญฺญตรสฺมี อรญฺเณ
 รคฺติ สฺมาปคฺติ อปฺเปตฺวา นิสีหิ,
 ปญฺจสฺตา โจรา ฌนฺทกํ เณเนตฺวา
 คจฺจนฺตา "อิทานิ อมฺหากํ อนุปทํ คจฺจนฺตา
 นคฺติ"ติ วิสฺสํมิตฺตูกามา ฌนฺทกํ โอโรปย-
 มานา^๕ "ชาณฺโณ อยนุ"ติ มณฺณมานา
 เณรสฺเสว อุปฺริ สพฺพฌนฺทกานิ จเปสฺสุ.

ก็พระชาณโณฌณฺณเถระ ตามปกติ
 ที่เดียว เข้าสมาบัติเป็นส่วนมาก, ท่านนั่ง
 เข้าสมาบัติอยู่ตลอดราตรี ในป่าแห่งหนึ่ง,
 พวกโจร ๕๐๐ คน ลักทรัพย์สิ่งของไปอยู่
 ๒ ต้องการจะพักผ่อนด้วยเข้าใจว่า "คราวนี้
 คนที่ตามรอยเท้าพวกเราไม่มี" ดังนี้ จึงปลง
 ทรัพย์สิ่งของลง เข้าใจว่า "นี่ต่อไม้" แล้ว
 ๓ ได้วางทรัพย์สิ่งของทั้งหมด บนพระเถระ

^๑ ฉ. กาลงฺกโต. ^๒ ฉ. สณชีโวเตว.

^๓ ม.ม. ๑๒/๖๐๑-๖๐๓.

^๔ ฌมฺมปทฺฐกถายํ (๔/๑๓๕) วิตฺถาเรน
 วตฺถุ ทฏฺฐพฺพ. ^๕ อ. โอโรปยมาน.

คุณบุญเรือน โอสถานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

เตสํ วิสฺสํมิตฺตฺวา คจฺจนฺตํ ปจฺมํ จปิ-
ภณฺทกสฺส คหณกาเล กาลปริจฺเจทวเสน
เดโร วุจฺจาสิ.

เต เณรสฺส จลนาการํ ทิสฺวา ภิกฺขา
วิรวิสฺสุ. เดโร "มา ภายถ อุปาสกา,
ภิกฺขุ อหน"ติ อาท. เต อาคนฺตฺวา
วณฺทิตฺตฺวา เณรคเตน ปสาเทน ปพฺพชิตฺตฺวา
สท ปฏิสัมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺณิสฺสุ.
ตโต ปญฺติ จ เดโร ชาณฺโณทฺถณฺตฺเดโร
นาม อโหสิ. อยเมตถ ปญฺจหิ
ภณฺทกสฺสเตหิ อชฺโฆตฺถณฺตฺส ตสฺสสายสฺมโต
อาพาธามาโว สมาริวิปฺพารา อิทฺธิ.

นั้นทีเดียว. เมื่อพวกโจรเหล่านั้นพักผ่อนแล้ว
กำลังไปอยู่ พระเณระไค้ออกจากสมาบัติ
ตามที่กำหนดกาลไว้ ในเวลาที่หีบเอา
ทรัพย์สินของที่วางไว้ที่แรก ของพวกโจร
เหล่านั้น ผู้ใดพักผ่อนแล้วกำลังจะไปอยู่.

พวกโจรเหล่านั้นเห็นอาการเคลื่อนไหวของ
พระเณระกลัว ร้องแล้ว. พระเณระกล่าววา
"อุปาสกทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่ากลัว
เลย, เราเป็นภิกษุ". พวกโจรไค้มา
นมัสการแล้ว พวกนั้นบวชด้วยความเลื่อมใส
ในพระเณระแล้ว ไค้บรรลุประอรหัตผลพร้อม
ด้วยปฏิสัมภิทา. ก็ตั้งแต่นั้นมา พระเณระก็
ไค้ชื่อว่าพระชาณฺโณทฺถณฺตฺเดระ. ความไม่มี
อาพาธของท่านพระเณระนั้น ผู้ถูกหอบทรัพย์สิน
สิ่งของตั้ง ๕๐๐ หอบแล้ว นี้เป็นฤทธิ์ที่มี
ความแผ่ไปเป็นสมาธิในที่นี้ (สมาธิวิปฺพาร-
ฤทธิ์).

คุณบุญเรือน โอสถานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อุคตรา^๑ ปน อุปาสิกา ราชคเห
 มหาชนสุส ปุณณเสฏฐิโนธิตา, กุมาริกา-
 กาเลเยว สหธิ มาตาปิตุหิ โสตาปคฺติผล
 ปตฺตา. ส่า วยปฺปตฺตา ราชคหเสฏฐิโน
 มหตา นิพนฺธเนน ตสฺส ปุคฺตสฺส
 มิจฺฉาทิฏฐิโกสฺส ทินฺนา.

ก็อุปาสิกาชื่อว่าอุคตรา เป็นธิดาของ
 เศรษฐีชื่อปุณณะ ผู้มีทรัพย์มากอยู่ในเมือง
 ราชคฤห์, เวลาที่นางยังเป็นกุมาริกาอยู่
 นั้นเที่ยว ไต่บรรลู่โสตาปัตติผลพร้อมกับ
 มารดาบิดา. นางเจริญวัยแล้ว ควดยขอ
 ผูกพันอย่างใหญ่ของเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์
 จึงได้ถูกมารดาบิดา ยกให้แก่บุตรของเขา
 ผู้ซึ่ง เป็นมิจฉาทิฐิ.

ส่า พุทฺธทสฺสนาย ธมฺมสฺสวนาย
 พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานญจ ทาคฺ
 (๒) โอกาสํ อลภมานา อุปทฺทฺตา หุตฺวา
 ตสฺมีเยว นคเร สิริมํ นาม คณิกํ
 ปกฺโกสาเปตฺวา โอกาสกรณตฺถเมว. ปิตุ
 มรราว อานีตานิ ปญฺจทสฺสกาปณสฺสทสฺसानิ
 ตสฺสา ทตฺวา "อิมะ กหาปณเ คเหตฺวา
 อิมํ อหุตฺมาสํ เสฏฐิปุคฺตํ ปริจฺจราหิ"ติ

นางเป็นผู้ถูกกีดกัน เพื่อจะเฝ้าพระพุทธเจ้า
 เพื่อจะฟังธรรม ไม่ได้โอกาสเพื่อจะถวาย
 ทานแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
 และเพื่อจะฟังพระธรรมเทศนา จึงให้เรียก
 หาคณิกานางหนึ่ง ชื่อว่าสิริมา ในนครนั้น
 นั้นเองมาหา และได้ให้ทรัพย์หนึ่งหมื่นห้าพัน
 กหาปณะ ที่ตนได้นำมาจากเรือนของบิดา
 นั้นเองแก่นางสิริมานั้น เพื่อกระทำโอกาส

^๑ มโนรถปุรณิยญฺเจว (๑/๔๔๕) ธมฺมปทญฺจ-
 กถายญจ (๖/๑๓๐) วิตฺถาเรน วตฺถ
 อาคตํ.

^{๑-๑} แปลตามฉบับ ฉ.

^๒ ฉ. โปคฺถเก () เอตฺถนฺตเร "ธมฺมญจ
 โสตฺนุ"ติ ปาจฺหวายํ ทิสฺสติ.

คุณบุญเรือน โอสถานนท์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สังเขปวรรณคดี. ม-ท. ๕-๑๐

คัมภีร์สามีสู่ส อปุเปตฺวา สยํ อุโปสถฺกานิ
 อธิฏฺฐาย "อิมํ อหฺมมาลี พุทฺธทฺสฺสนาทีนึ
 ลภิสฺสามี"ติ ตุฏฺฐมานสา ยาว ปวารณาย
 พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺตาเปตฺวา
 อหฺมมาลี มหาทานํ อทาสี, ปจฺจมาตฺตํ
 มหานเส ขชฺชโกชฺชาทีนึ สํวิททาเปลี.

ตสฺสา สามิโก จ "เสว ปวารณา"ติ
 สิริมาย สห วาตปาเน จตฺวา พหิ
 โอลเณโต ตํ ตถาวิจฺรณฺตี เสทกิลินฺนํ
 ฉาริกาย โอลิณฺณํ อญฺคารมสิมฺภุชิตํ ทิสฺวา
 "อตุตฺตโน สมนฺปตฺตี อภุชิตฺวา กุสลํ นาม
 กโรติ พาลา"ติ หลี. อุตฺตราปิ ตํ
 โอลเณตฺวา "สมนฺปฺรายตฺถํ กุสลํ น
 กโรติ พาโล"ติ หลี.

นั่นเอง กล่าวว่ "เธอจงรับกหาบณะเหล่านี้
 แล้วบำเรอเสร์ฐฐูปตรตลอดกึ่งเดือนนี้เถิด"
 ไหนางแนบชิดอยู่กับสามี ตัวเองก็อธิษฐาน
 อกอุโปสถ ติใจว่ "จักใดเฝ้าพระพุทธเจ้า
 เป็นตน ตลอดกึ่งเดือนนี้" แล้วให้คนนิมนต์
 พระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
 ได้ถวายมหาทานตลอดกึ่งเดือน จนถึงวัน
 ปวารณา, ได้จัดของควรเคี้ยวและของควร
 บริโภคเป็นต้นในครัวใหญ่หลังภัตตาคาร.

ฝ่ายสามีของนางอุตฺตราณั้นคิดว่า "พรุ่งนี้
 จะเป็นวันปวารณา" ยืนที่หน้าตางพร้อมกับ
 นางสิริมา มองดูไปในภายนอกเห็นนาง
 อุตฺตราณั้น เหนือโสมตัวชี้เฝ้าเคลื่อนเปื้อน
 เขมาถานเทียววนอยู่อย่างนั้นจึงหัวเราะว่
 "นางโง่ไม่ยอมบริโภคสมบัติของตน กระทำ
 แต่การกุศล". ฝ่ายนางอุตฺตรามองดูสามีนั้น
 ก็หัวเราะว่ "ชายโง่ไม่กระทำกุศลเพื่อ
 สัมปรายภพ".

พันตรีวิลาส ไอสถานนท์

สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

สิริมา อุภินนหมปิ ตํ กิริยํ ทิสฺวา
 "อหํ ฆรสามินี"ติ มณฺญมาณา อิสฺสาปกตา
 อุตฺตราย กุชฺฌิตฺวา "ทุกฺขํ อุปฺปา เทสฺสามี"ติ
 ปาสาทา โอตฺรติ. อุตฺตรา ตํ ฌตฺวา
 ปัสสเก นิสฺสิตฺวา ตํ เมตฺเตน จิตฺเตน
 ฆริ. สิริมา ปาสาทา โอรุหฺห มหฺนสํ
 ปวิสิตฺวา ปุวปจฺนโต อุกฺกุฏปฺปํ ปกฺกฏจฺจิตํ
 สปฺปี คเหตฺวา ตสฺสา มตฺถเก โอกิริ.
 ตํ ปทุมินีปตฺเต^๑ สีสฺสทกํ วย วิเนวฺวญฺเฏตฺวา
 อคมาลี. ทาสีโย สิริมํ หตฺถเกหิ จ^๒
 ปาเทหิ จ^๒ โปเถตฺวา ภูมียํ ปาเตลฺลํ.

ฝ่ายนางสิริมา เห็นกิริยานั้น ของ
 คนทั้ง ๒ สำคัญคิดว่า "เราเป็นหญิง
 แม่เจ้าเรือน" ถูกความริษยาครอบงำแล้ว
 โกรธนางอุตตราลงจากปราสาท ด้วยคิดว่า
 "จะทำให้เจ็บตัว". นางอุตตราทราบดังนั้น
 นั่งบนตั่งน้อย แผ่เมตตาจิตไปยังนางสิริมา
 นั้น. นางสิริมาลงจากปราสาทแล้ว เข้าไป
 สู้กริ้วใหญ่ ตักเอาเนยใสเพื่อรดปลานเต็ม
 กระบวย จากภาชนะทอดขนม ราดลงบน
 กระหม่อมของนางอุตตรานั้น. เนยใส่นั้น
 ไถกลับเปลี่ยนแปลงไป เหมือนกับน้ำเย็นบน
 ไขว้. พวกทาสีไต่โบายนางสิริมาด้วยมือ
 เทาไหลลงบนพื้น...

อุตฺตรา เมตฺตาฆานโต วุฏฺจาย ทาสีโย
 วาเรสิ. สิริมา อุตฺตรํ ขมาเปสิ.
 อุตฺตรา "เสว สตฺถุ ปุโรโต ขมาเปหิ"ติ
 วตฺวา ตาย กายเวยฺยาวุฏฺกํ ยาจิตาย

นางอุตตราไต่ออกจากเมตตาฆาน หามนาง
 ทาสีทั้งหลาย. นางสิริมาได้ขอร้องนาง
 อุตตราแล้ว. นางอุตตราไต่กล่าวว่า "ท่าน
 จงขอขมาเบื้องพระพักตร์ของพระศาสดาใน

^๑ ฉ. ปทุมินีปณฺเณ.

^๒ ฉ. โปตฺถเก จ-สทฺโท นตฺถิ.

พยุชนสมุปาหนัน อากิชิ. ส่า ตัง วันพรุ่งนี้เกิด" แล้วไปบอกให้แก่นางสิริมา
 สมุปา เตตฺวา อุตฺตโน ปรีวารรา ปญฺจस्ता นั้นผู้ซึ่งขอเป็นคนรับใช้ถวายกาย ตรีเตรียม
 คณิกาโย "สสัม สตุถาริ ปรีวิสิตฺวา กับขาว. นางสิริมานั้นได้เตรียมกับขาว
 ขมาปนสหายิกา โหธา"ติ วตฺวา นั้นแล้ว กล่าวกับนางคณิกา ๕๐๐ คนผู้เป็น
 ปุนทิวเส ตธา อากตาหิ^๑ คณิกาหิ สหฺธิ ปรึวารของตนาว่า "พวกเจ้าจงอังกาสพระ-
 สตุถุ ภาตฺตกิจฺจาวสาเน สตุถาริ วุนทิตฺวา ศาสตราพร้อมถวายพระภิกษุสงฆ์แล้ว จงเป็น
 "อหิ ภควา อุตฺตราย อปรชฺฌิ, ขมตุ เพื่อนหญิงในการขอกับนางอุตตรา ถวาย-
 เม อุตฺตรา"ติ อาห. เกิด" ดังนี้แล้ว ในวันรุ่งขึ้นได้ถวายบังคม

พระศาสดา ในเวลาเสร็จภารกิจของพระ-
 ศาสตรา พร้อมกับนางคณิกา ผู้มาแล้วเหมือน
 อย่างนั้น แล้วกล่าวว่า "ข้าแต่พระผู้มีพระ-
 ภาคเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าได้ประทุษร้าย
 นางอุตตรา, ขอนางอุตตราจงมาแก่
 ข้าพเจ้าเถิด".

สตุถา "ขม อุตฺตเร"ติ วตฺวา "ขมามี พระศาสดาตรัสว่า "ขมาเถิดอุตตรา" เมื่อ
 ภควา"ติ วุตฺเต "อกฺโกเชน ชีเน นางอุตตรากราบทูลว่า "ข้าแต่พระผู้มีพระ-
 โกธน"^๒ติอาทิกิ ฐมฺมิ เทเสสิ. อุตฺตรา ภาคเจ้า หม่อมฉันมาพระเจาข้า" จึงทรง
 ปุเรตรเมว สามิกญฺจ สสุสฺสุเร จ แสดงธรรมมีคำว่า "อกฺโกเชน ชีเน โกธ"

^๑ ฉ. ตาหิ.

^๒ ข. ฐ. ๒๕/๔๕.

สตฤ สุนฺตีเก อุปเนสิ. เทสนาวสาเน (แปลว่า ฟังชนะความโกรธ ด้วยความ
เตจ ตโย ชนา, สัพพา จ คณิกาโย ไม่โกรธ) ดังนี้เป็นต้น. นางอุตตราได้พา
โสตาปัตติผล ปฏิภุจหีสูติ. เอว สามีและแม่ผัว พ่อผัว เข้าไปในสำนักของ
อุตตราย อุปาสิกาย ปกุกกุจสิตสบุปนา พระศาสตาก่อนกว่าที่เดียว. ในเวลาจบ
ปีฬากาโว สมาธิวิบุฬารอา อิทธิ.

เทศนา คนทั้ง ๓ นั้น และนางคณิกาทั้งหมด
ตั้งอยู่ในโสตาปัตติผล. ความที่นางอุตตรา
อุปาสิกาไม่มีความเคียดแค้นเพราะเนยใสที่
เคียดพลานเป็นฤทธิ์ที่มีความแผ่ไปด้วยสมาธิ
ด้วยประการฉะนี้.

สามาวตี อุปาสิกา^๑ นาม โภสมุพีย
อุเทนสุส รณโย อคฺคมเหสี. ตสุส หิ
रणโย ปญฺจสตปญฺจสตอิติปริวารอา ติสฺโส
อคฺคมเหสีโย อเหตุ. ตาสํ สามาวตี
ภทฺทียนคเร ภทฺทียเสฏฺฐิโน ธีตา.
ปิตริ กาลกเต ปิตุ สหายสุส โภสมุพีย
โมสิตเสฏฺฐิโน มเร ^๒ปญฺจสตอิติปริ-
วาราว วฑฺฒิตา. วยปฺปตฺติ^๒ ตํ ราชา

อุปาสิกาชื่อว่าสามาวตีเป็นอักรมเหสี
ของพระเจ้าอุเทนในกรุงโกสัมพี. ก็พระเจ้า
อุเทนนั้นมีพระอักรมเหสี ๓ พระองค์ซึ่งมีสตรี
องค์ละห้าร้อย ๆ เป็นบริวาร. บรรดาพระ-
อักรมเหสีเหล่านั้น อุปาสิกาชื่อว่าสามาวตี
เป็นธิดาของภทฺทียเศรษฐี ในภทฺทียนคร.
เมื่อบิดาถึงแก่กรรมแล้ว นางได้รับการ
เลี้ยงดู มีสตรี ๕๐๐ เป็นบริวาร เติบโตแล้ว

^๑ มโนรถปรัณิยญฺเจว (๑/๔๖๓-๔๘๑) รมม-

ปทญฺจกถายญฺจ (๒/๑) วิตถาเรน วตฺถ อาคคํ.

^{๒-๒} ฉ. ปญฺจสตอิติปริวาราวฑฺฒิตํ วยปฺปตฺติ.

พันตรีวิลาส โอสถานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ทิสฺวา สณฺชาตสิเนโห สปริวารํ อตุตฺตโน
 มรํ เนตฺวา อภิเสกภูจันฺ อทาสี.
 จณฺทปชฺชโชตสฺส รณฺโณ ธีตา วาสุตฺตตฺตา
 นาม เอกา มเหสี. มาคนฺทียพฺรหฺมณฺสฺส
 ธีตา ภควโต ปาทปริจาริกํ กตฺวา ปิตฺรา
 ทียมานา :

ในเรือนของโหมสิตเศรษฐี ในกรุงโกสัมพี
 ผู้เป็นสหายของบิดา. พระราชาไทรทรงทอด
 พระเนตรเห็นนางผู้เจริญวัยแล้ว ทรงเกิด
 สิเนหา ทรงนำนางพร้อมทั้งบริวารไปสู่
 พระราชมณเฑียรของพระองค์ ได้พระราช-
 ทานตำแหน่งอภิเชก. ได้มเหสีอีกองค์หนึ่ง
 ชื่อว่าวาสุตตตตา เป็นราชธิดาของพระเจ้า
 จันทปชชโชติ. ธิดาของมาคันทียพราหมณ์ ซึ่ง
 บิดาได้ถวายให้เป็นบาทปริจาริกาของพระ-
 ผู้มีพระภาคเจ้า ได้ฟังพระคำถาอันพระผู้มี-
 พระภาคเจ้าไทรทรงภาษิตแล้ว ความว่า :

"ทิสฺวาน ตณฺหํ อรตี รากณฺจ^๑
 นาโหสิ จนฺโท อปิ เมถุนสฺมี
 กิเมวิทํ มุตฺตกรีสปฺพณฺ
 ปาทาปิ นํ สมนุสฺสิตุํ น อิจฺเจ"^๒

"เพราะเห็นนางคณหา นางอรตีและ
 นางรากา ก็ยังมีใจมีความพอใจแม่
 ในเมถุนโยเลาเพราะเห็นธิดาของ
 ท่านนี้ซึ่งเต็มไปด้วยบุตร และกรีส
 จะมีความพอใจ แม่ควยเทาที่ยังไม่
 อยากแตะตองนางเลย" ดังนี้.

^๑ ก. อรติณจ ราก.

^๒ ข.สุ. ๒๕/๔๙๗.

คุณกมล สมประสงค์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ภควตา ภาสตี คาน์ สุตฺวา ภควตี แล้วไต่ผูกอาฆาต ในพระผู้มีพระภาคเจ้า.
 อาฆาต ๑ พนฺธิ. ตสฺสา มาตาปิโร มารดา บิดาของนาง ไต่บรรลุนาคามีผล
 มากนุทียสุตฺตเทสนาวสาเน อนาคามีผล ในที่สุดแห่งมาคันทิยสุตฺตเทสนา บวชแล้วไต่
 ปตฺวา ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปญฺญีสุ. บรรลุอรหัตผล. อาของนางชื่อว่ามาคันทิยะ
 ตสฺสา จุฬปีตา มากนุทีโย ตํ โภสมุพฺปี^๑ ไต่ำนางไปสู่เมืองโกสัมพี ไต่ถวายแก่
 เนตฺวา รมฺโณ อทาสี. ส่า รมฺโณ พระราชา. นางก็ไต่เป็นมเหสีองค์หนึ่งของ
 เอกา มเหสี.

อถ โข โฆสิตเสฏฺฐี กุกฺกุฏเสฏฺฐี ครั้งนั้นแล เศรษฐี ๓ คน คือโฆสิต-
 ปาวาริกเสฏฺฐีติ ตโย เสฏฺฐีโน โลก เศรษฐี กุกฺกุฏเศรษฐี ปาวาริกเศรษฐี
 ตถาคตฺตูปาหํ สุตฺวา เชตวันํ สตฺถุ สนฺตีกํ ไต่สับการเสด็จอุปติของพระตถาคตเจ้าใน
 คนฺตฺวา ฌมฺมํ สุตฺวา โสตาปตฺติผลํ ปตฺวา โลก ไต่ไปสู่พระเชตวัน อันเป็นสำนักของ
 อทฺธมาลี พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส พระศาสดา พังธรรมแล้วไต่บรรลุโสดา-
 มหาทานํ ทตฺวา สตฺถุ โภสมุพฺพิคมนํ ปตฺติผล ไต่ถวายมหาทานแก่พระภิกษุสงฆ์
 อายาจิตฺวา โภสมุพฺปี คนฺตฺวา โฆสิตาราโม พระพุทธเจ้าเป็นประมุขตลอดกึ่งเดือน แล้ว
 กุกฺกุฏาราโม ปาวาริการาโมติ ตโย ไต่ทูลอาราธนาพระศาสดา ให้เสด็จไปยัง
 ชนา ตโย อาราเม การาเปตฺวา เมืองโกสัมพี ไต่ไปยังเมืองโกสัมพีแล้ว คน
 อนุปฺพุเพน ตตฺถ อากตํ สตฺถารํ ทั้ง ๓ ก็ให้สร้างอารามขึ้น ๓ แห่ง คือ

^๑ ก. มากนุทีย... เอวมุปริปี.

^๒ ฉ. โภสมุพฺปี.

ปฏิปาฐิยา เอเกกสัมมึ ทิวเส เอเกกสัมมึ
 วิหาเร วสาเปตฺวา เอเกโก สสัมมสุส
 ภควโต มหาทานมทาสี.

โฆษิตาราม กุกกุฏาราม ปาวาริการาม
 อาราธนาให้พระศาสดาผู้เสด็จมา ณ นคร-
 โกสัมพีนัน ให้ประทับอยู่ในวิหารวันละแห่งๆ
 โดยลำดับ เศรษฐีแต่ละคน ๆ ก็ได้อวย
 มหาทานแก่พระผู้มีพระภาค พร้อมทั้งพระ-
 ภิกษุสงฆ์.

อเนกทิวสํ เตสํ อุปฺภุจาทโก สุมโน นาม
 มาลาการโธ เสฏฺฐิโน อายาจิตฺวา สสัมม
 สตุถารํ โภเชตุํ อุตฺตโน มเร นิสีทาเปสิ.
 ตสัมมึ ขณฺเณ สามาวตฺติยา ปริจาริกา
 ขุชฺชุตฺตฺรา นาม ทาสี อฏฺฐ กหาปณฺเณ
 คเหตุวา ตสฺส มรํ อคมาสิ. โส
 "สสัมมสุส ทาว สตุถโน ปริเวสนสทายา
 โหตี"ติ อาห. ส่า ตถา กตฺวา สตุถ
 กตฺตกิจฺจาวสาเน ธมฺมเทสนํ สุตฺวา
 โสตาปนฺนา หุตฺวา อญฺญา จตฺตารโ
 กหาปณฺเณ อุตฺตโน อาทียนฺตึ อทินฺนํ
 อาทียิตฺถํ อภพฺพตฺตา อฏฺฐหิ กหาปณฺเห
 ปุปฺพานิ อาทาย สามาวตฺติยา อุปฺนาเมสิ.

ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง นายมาลาการชื่อว่าสุมนะ
 ผู้เป็นอุปภัมฐากของเศรษฐีเหล่านั้นได้วิงวอน
 เศรษฐี ขอให้พระศาสดาพร้อมทั้งพระภิกษุ-
 สงฆ์ในเรือนของตนเพื่อบริโภค. ขณะนั้น
 ทาสีชื่อว่า ขุชชุตตรา ผู้เป็นนางบริจาริกา
 ของพระนางสามาวดี ได้รับเงินไป ๘
 กหาปณะ ได้ไปสู่เรือนของนายมาลาการ
 ชื่อว่าสุมนะนั้น. นายมาลาการสุมนะนั้น
 ได้กล่าวว่า "ขอเธอจงเป็นสหายช่วยกัน
 อังคาสพระศาสดาพร้อมทั้งพระสงฆ์ก่อนเถิด"
 ดังนี้. นางได้กระทำตามนั้นแล้วได้ฟังธรรม-
 เทศนา ในเวลาเสร็จภารกิจของพระศาสดา
 เป็นพระโสคาบัน ในกาลอื่นได้อ้อเอาไป

คุณกมล สมประสงค์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ตาย ปุပ္ผานั พุทฺทวารณั ปุฏฺจา มุสา
 ภณิตุ อภพฺตฺตา ยถาสภาวึ อาท. "อชฺช
 กสฺมา น กณฺหิ"ติ วุตฺตา "สมฺมาสม-
 พุทฺธสฺส ฌมฺมํ สุตฺวา อมตํ สจฺจกาสิณฺ"ติ
 อาท. "อมฺม อุตฺตเร ตํ ฌมฺมํ อมฺหากํปิ
 กเถหิ"ติ. "เตนหิ มํ นฺหาเปตฺวา สฺพุทฺธ
 วุตฺตยฺกํ ทตฺวา อจฺเจ อาสเน นิสีทา-
 เปตฺวา สฺพฺพา นิจาสเนสุ นิสีทา"ติ
 อาท. ตา สฺพฺวาปิ ตถา กรีสฺสุ. ส่า
 เสชปฺภิสฺมฺภิทฺปฺตฺตา อริยสาวิกา เอกํ
 วตฺถํ นินฺวาเสตฺวา เอกํ อุตฺตราสงฺกํ
 กตฺวา วีชนึ กเหตฺวา ตาสํ ฌมฺมํ
 เทเสสิ. ส่ามาวตี จ ปญฺจสฺตา จ
 อิตฺติโย โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิสฺสุ.

เสีย ๔ กหาปณะสำหรับตน แต่เพราะคราวนี้
 เป็นผู้ไม่สมควร ถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้
 จึงได้ถือเอาดอกไม้ไปโดยราคา ๘ กหาปณะ
 นอมเขาไปถวายพระนางสามาวดี.

นางถูกพระนางสามาวดี ตรัสถามถึง
 เหตุที่ดอกไม้มาก ก็ได้กล่าวไปตามความ
 เป็นจริง เพราะเป็นผู้ไม่ควรจะกล่าวเท็จ.
 นางได้รับสั่งว่า "วันนี้ทำไมจึงไม่ถือเอา"
 จึงได้ตอบว่า "กระหม่อมฉันได้ฟังธรรมของ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้กระทำให้แจ้งแล้ว
 ซึ่งอมตธรรม". พระนางสามาวดีตรัสว่า
 "แน่แท้บุตรา เธอจงกล่าวธรรมนั้น
 แก่เราบ้างเถิด". นางตอบว่า "ถ้าเช่นนั้น
 พระองค์ จงให้ข้าพเจ้าसनากายแล้วให้ผา
 บริสุทฺธิ์คูหนึ่ง ไหน้บนอาสนะสูง แล้วทุกคน
 จงนั่งอาสนะต่ำ". หญิงทั้งหมดนั้นได้กระทำ
 ตามนั้น. นางชุชชุตตรานั้นเป็นอริยสาวิกา
 ได้บรรลุเสชะปฺภิสฺมฺภิทา ไตฺนุงผ่าผืนหนึ่ง
 กระทำอุตราสงฺกเฉวียงบ่าผืนหนึ่ง จับพัด
 วีชนีแล้วแสดงธรรมแก่หญิงเหล่านั้น. พระ-

คุณกมล สมประสงค์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

นางสามาวดีและสตรี ๕๐๐ คนบรรลุนิโสต-
ปัตติผล.

ตา สพฺพปิ ขุชฺชุตฺตรํ วนฺทิตฺวา "อมฺม
อชฺชโต ปฏฺจาย เวยฺยาวจฺจํ อกฺตฺวา
อมฺหากิ มาตฺตฺวจฺฉาเน อจฺฉริยฺวจฺฉาเน จ
จฺตฺวา สตฺถารา เทสิตฺเทสิตํ ฌมฺมํ สุตฺวา
อมฺหากิ กเถหิ"ติ อหํสุ. สํ ตถา
กโรนฺตี อปรภาเค ติปิฏกธฺรา หุตฺวา
สตฺถารา พุสฺสุตฺตานิ อฺปาสิกาณิ
อฺคฺคฺจฺฉาเน จปิตา อฺคฺคฺจฺฉาณิ ลภิ.
สามาวติมิสฺสิกา พุทฺธสฺสํ ทสฺสนํ ปิเหนติ,
ทสฺพลเ อนฺตรวี้ถิ ปฏฺิปนฺเน วาตปาเนสุ
อฺปฺโปหนฺเตสุ ภิตฺตี ภินฺทิตฺวา สตฺถาริ
โอโลเกนฺติ, วนฺทนฺนฺชฺชนฺณจ กโรนฺตี.

หญิงทั้งหมดนั้น ไหว้ นางขุชชุตตราแล้วกล่าว
ว่า "คุณแม่ ตั้งแต่นี้ไปท่านไม่ต้องกระทำ
การรับใช้ จงตั้งอยู่ในฐานะมารดาและใน
ฐานะอาจารย์ของเราทั้งหลาย ได้ฟังธรรม
อันพระศาสดาทรงแสดงแล้ว ขอจงกล่าว
แก่เราเถิด". นางเมื่อกระทำอย่างนั้นใน
ภายหลังได้เป็นผู้ทรงพระไตรปิฎก พระ-
ศาสดาทรงตั้งไว้ในฐานะอันเลิศกว่าบรรดา
อุบาสิกาผู้เป็นพหูสูตแล้วได้ตำแหน่งอันเลิศ.
หญิงทั้งหลาย รวมทั้งพระนางสามาวดีด้วย
ปรารถนาจะเห็นพระพุทธเจ้า, เมื่อสมเด็จ
พระทศพล เสด็จพระพุทธดำเนินไประหว่าง
วิถี เมื่อพระแสงไม้เพียงพอกก็ไต่ทำลายฝ้ามองดู
พระศาสดา, และกระทำการไหว
การบูชา.

มาคนฺธิยา ตตฺถ คตา ตานิ
ฉิทฺทานิ ทิสฺวา ตตฺถ การณิ ปุจฺจนฺตี สตฺถู

นางมาคนฺธิยาได้ไป ณ ที่นั้นเห็นช่อง
ถามถึงเหตุในข้อนั้นได้ทราบว่ พระศาสดา

คุณกมล สมประสงค์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

อาคตภาวํ ฌตฺวา ภควตี อามาเตน มา กิโอรธแม่แก่หญิงเหล่านั้น ด้วยความ
 ตาสุมฺปิ กุชฺฌิตฺวา "มหาราช สามาวตี-
 มิสฺลีگانํ พหิตฺธา ปตฺถนา อตฺถิ, ภิตฺตี
 ภินฺทิตฺวา สมณฺ ๑ โคตมํ โอลิเกนฺติ,
 กติปาเหเน ตํ มาเรสุสนฺตี"ติ ราชาณํ
 อาห. ราชา ฉิทฺทานิ ทิสฺวาปิ ตสฺสา
 วจนํ น สทฺทหิ, อุทฺธจฺฉิทฺทกฺวาตปานานิ^๑
 การาราเปสิ.

มา ก็โอรธแม่แก่หญิงเหล่านั้น ด้วยความ
 อามาตในพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลพระ-
 ราชาวา "ข้าแต่มหาราชเจ้า หญิงทั้งหลาย
 รวมทั้งพระนางสามาวตี มีความปรารถนา
 ในภายนอก, ได้ทำลายฝา มองดูพระ-
 สมณโคตม, อีกสองสามวันจักปลงพระชนม์
 พระองค์" ดังนี้. พระราชาแมทอดพระเนตร
 เห็นช่องทะลุ ก็มีไค้ตรง เชื้อถ้อยคำของ
 พระนาง, ได้ไห้กระทำพระแกล ให้มีช่อง
 สูงขึ้นไป.

ปุณ มาคนฺทียา ราชาณํ ตาสุ
 ภินฺทิตฺกามา อฏฺจ สชิวฺกุกฺกุฏ
 อาหาราเปตฺวา "มหาราช ตาสํ วมิสฺนตฺถํ
 อิเม กุกฺกุฏ มาเรตฺวา มมตฺถาย ปจาหิตฺติ
 เปเสหิ"ติ อาห. ราชา ตถา เปเสสิ.
 ตาย "ปาณาติปาตํ น กโรมา"ติ วุตฺเต
 "ตสฺส สมณฺสฺส โคตมฺสฺส ปจิตฺวา

นางมาคนฺทียาใครจะทำลายพระราชินีในหมู
 หญิงเหล่านั้น จึงไห้คนเอาไค้ยังเป็น ๆ มา
 ๘ ตัว แล้วกลาวว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า
 เพื่อจะทดลองหญิงเหล่านั้น ขอพระองค์ทรง
 ส่งขาวไปว่า ให้พวกเธอมาไค้เหล่านี้แล้ว
 แกลงมาเพื่อประโยชน์แก่เรา". พระราชา
 ทรงส่งไปเหมือนอย่างนั้น. เมื่อพระนาง

^๑ อ. อุทฺธจฺฉิทฺทกฺวาตปานานิ.

เปเสตี"ติ อาห. รณฺญา ตถา เปเสเต สามาวตึนฺนํกราบทุลฺลา "พวกเราไม่กระทำ
 มากนุทียา อญฺจ มาริตกุกฺกุญฺเ ตถา ปาณาติบาต" ดังนี้แล้ว จึงกล่าวอีกว่า
 วตฺวา เปเสตี. สามาวตี ปจิตฺวา "เธอจงแกงส่งไปถวาย แก่พระสมณโคดม
 ทสฺพลสฺส ปาเหลี. มากนุทียา เตนปิ พระองค์นั้น". เมื่อพระราชาทรงส่งข้าวไป
 ราชานํ โภเปตุํ นาสกฺขี. เหมือนอย่างนั้น นางมากนุทียาได้ส่งไก่
 ทามาแล้ว ๘ ตัวกลับไป เหมือนอย่างนั้น.
 พระนางสามาวตีได้แกงส่งไปถวายสมเด็จพระ
 พระทศพล. นางมากนุทียาไม่สามารถจะให้
 พระราชาโกรธแมควายเหตุนี้ได้.

ราชา ปนฺตีสุ มเหสีสุ. เอภิกสิสุสา. ก็พระราชา ประทับในที่ประทับของ
 วสนฺภูจฺจาเน สตฺต. สตฺต ทิวสานิ วสติ. พระมเหสีทั้ง ๓ พระองค์นั้น อดกละ ๑ วัน.
 ราชา อตฺตโน คมนฺภูจฺจานํ หตฺถิกนฺตวิณฺ สถานที่พระองค์เสด็จไป พระราชาทรงถือ
 อาทาย คจฺฉติ. มากนุทียา รณฺโณ. เอาพืชมหัศจรรย์ไปถวาย. ในเวลาที่พระราชา
 สามาวตียา ปาสาทคมนกาเล ทาจา. เสด็จไปสู่ปราสาท ของพระนางสามาวตี
 อคฺแทน โธวาทฺเตว เวฬุปฺพเพ. พระนางมากนุทียา ได้สั่งให้นำเอาลูกงูเห่า
 ปกฺขิปาเปตฺวา เอกํ กณฺหสฺสปโปตฺกํ. ตัวหนึ่งมา ให้เอายาลางเขี้ยวงูแล้วให้ใส่
 อาหาราเปตฺวา อนฺโตวิณฺยาย ปกฺขิปิตฺวา. ไว้ในปล่องไม้ไผ่แล้วใส่ลงภายในพืชม เอ
 มาลาคุพฺเพน ฉิทฺทํ ปิทธิ. ตํ รณฺโณ ตตฺถ. พวงดอกไม้ปิดช่องไว้. ในเวลาที่พระราชา
 คคกาเล อปฺราปรํ วิจฺรนฺตี วิย หุตฺวา. เสด็จไปที่ปราสาท ของพระนางสามาวตีนั้น
 วิณฺฉิทฺทโต มาลาคุพฺกํ อปฺเนลี. พระนางมากนุทียาได้ทำเป็นเหมือนเสด็จไป

คุณกมล สมประสงค์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เสด็จมา แล้วชักเอาพวงดอกไม้ขึ้นออกจาก
ช่องพิณ.

สปุโป นิกุขมิตฺวา ปสฺสสฺสฺสโต ฌณฺ์ กตฺวา ฐฺญฺลฺลํ ยอออกมานอนแผ่พียงพานชูฟ้อ ๆ อยู่บน
สยณปิฎุเจ นิปชฺชติ. ๑. สฺวา "หนฺท ธิ ๑ พระแทนบรรทม. พระนางมาคั่นที่ยานั้น
สปุโป" ติ ๑ มหาสทฺททกาลิ. ราชฺวา สปุโป ๑ ทรงร้องเสียงดังลั่นว่า "วายุญฺ". พระราชา
ทิสฺวา กุชฺฌิ. สํมาวตี รณฺโณ กุทฺธภาวํ ๑ ทอดพระเนตรเห็นงูแล้วทรงกริ้ว. พระนาง
ณฺทวา ปณฺจณฺ์ อิตฺถิสฺสานํ สณฺณมหาสิ ๑ สํมาวตีทราบว่าพระราชาทรงกริ้วแล้ว ได้
"อชฺช ๑ อธิสฺสกเมตฺตาผรณฺณ ๒ ราชานํ ๑ ให้สัญญาแก่สตรี ๕๐๐ คนว่า "วันนี้ท่านจง
ผรณฺา" ติ. สยมฺปิ ตถา อกาลิ. ราชฺวา ๑ แผ่เมตตา เป็นการแผ่ไปเจาะจงยังพระ-
สทฺสสฺสตามณฺ์ อาทาย ชฺยํ โปเจตฺวา ๑ ราชฺวา". แม่พระองค์เองได้กระทำเหมือน
สํมาวตี ๑ ฐฺเร กตฺวา สพฺพา ตา อิตฺถิโย ๑ อย่างนั้น. พระราชาทรงจับธนูซึ่งจะพึงยกขึ้น
ปฏฺิปาฎฺิยา จปาเปตฺวา ๓ วิสปีคํ ชุรปฺปํ ๑ ด้วยกำลังแห่งบุรุษพัวหนึ่ง ขึ้นสายแล้วได้
สณฺนยฺหิตฺวา ๑ ๑ ๑ ปุเรตฺวา ๑ อญฺจาสสิ. ๑ กระทำพระนางสํมาวตีไว้ที่ไกล แล้วให้
หณฺิงเหลานันท์ทั้งหมด ยืนตามลำดับกัน แล้ว
ทรงสอตุกศรกำซาบยาพิษให้เต็มธนูประทับ
ยืนอยู่.

๑-๑ ฉ. สวา อาท "ธ สปุโป" ติ...

๒. อธิ. อธิสฺสกเมตฺตาผรณฺณ.

๓. ส. จสาเปตฺวา, มโนรทปฺรณฺิ ๑/๔๗๘

จ. เปตฺวา.

คุณกมล สมประสงค์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ขุรบุป্প์ เนว ชิปิตุ น โอรุโรปิตุ สกุกโกติ, พระองค์ไม่สามารถจะช้ตลูกศรไปได้ และ
 คตเตหิ เสทา มุจฺจนฺติ,^๑ สรีร์ เวธติ, วางก็ไม่ได้, พระเสโทหลังออกจากพระ-
 มุขโต เขโฬ ปตติ, คณฺหิตพุกหนํ น วรกาย, พระสรีรกายก็สิ้น พระเขฬะ
 ปสฺสตี. อถ นํ สามาวตี "ก็ มหาราช ตกจากพระโอษฐ์, ไม่ทรงเห็นการยัดถื่อ
 กิลมสี"ติ อาห. "อาม เทวิ^๒ กิลมามี, สิ่งที่จะพึงยัด. ครั้งนั้นพระนางสามาวตีได้
 อวสฺสโย เม โหตี"ติ. "สาธู มหาราช กราบทูลพระองค์ว่า "พระพุทฺธเจาชา ทรง
 ขุรบุป্প์ ปจฺวิมุขํ กโรตี"ติ. ราชา ตถา ลำบากหรือ". ตรัสว่า "เออ พระเทวี
 อกาสิ. สา "รณฺโณ หตฺถโต ขุรบุป্প์ เราลำบาก, เป็นที่พึงของฉันทเกิด". "พระ-
 มุจฺจตุ"ติ อธิฏฺฐาสิ. ตสฺมี ขณฺเ ขุรบุป্প์ พุทฺธเจาชาขอพระราชทานพระราชวโรกาส
 มุจฺจิจิ. ราชา ตํขณฺณเณว อุตฺเท นิมุขฺชิตฺวา พระองค์จงกระทำลูกศรให้หันหน้าลงแผ่นดิน
 อลฺลวตฺถโถ อลฺลเกโส สามาวตียา เกิด". พระราชาได้ทรงกระทำอย่างนั้น.
 ปาเทสุ นิปตฺติววา "ขม เทวิ มยฺหํ : พระนางสามาวตีนั้นได้ทรงอธิษฐานว่า "ขอ
 ลูกศรจงพ่นจากพระหัตถ์ของพระราชาเกิด".
 ทันใดนั้น ลูกศรก็หลุดไป. ในขณะนั้นเอง
 พระราชาทรงดำลงในน้ำมีผ้าเปียก มีพระ-
 เกศาเปียก หมอบแทบพระบาทยุคลของ
 พระนางสามาวตีตรัสว่า "พระเทวี ขอเธอ
 จงอภัยแก่ฉันทเกิด :

^๑ ฉ. มุจฺจนฺติ.

^๒ ก. อาม ภทฺเต เทวิ.

คุณยุพนา ธรรมโกวิท

ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณเตี้ย เฮาะจิว นิธากร

สมมุขุหามิ ปมุขุหามิ
 สัพพา มุขุหนฺติ เม ทิสสา
 สามาวตึ มํ ตายสฺสุ
 ตฺวญฺจ เม สฺรณํ ภวา"ติ"^๑

ฉันพันเพื่อนเลือนหลง ฉันก็หลงทิศ
 ไปหมด สามาวตีเอ๋ย จงช่วยฉัน
 เกิด จงเป็นที่พึ่งของฉันเกิด"ดังนี้.

อาห.

สามาวตี :

"มา มํ ตฺวํ สฺรณํ กจฺฉ
 ยมห์ สฺรณํ กตา
 สฺรณํ กจฺฉ ตํ พุทฺธํ
 ตฺวญฺจ เม สฺรณํ ภวา"ติ"^๑

พระนางสามาวตีทูลว่า :

"ขอพระองค์ ทรงอย่าถึงหม่อมฉันว่า
 เป็นสฺรณะ ขอจงถึงพระพุทธเจ้า
 ซึ่งหม่อมฉันได้ถึงเป็นที่พึ่งว่า เป็น
 ที่พึ่งเกิด และพระองค์จงเป็นที่พึ่ง
 ของหม่อมฉันเกิด".

อาห. ราชา "เคนหิ ตญฺจ^๒ สฺรณํ
 กจฺฉามิ สฺตถารญฺจ, วรรณฺจ เต ทมฺหิ"ติ
 อาห. ส่า "วโร คหิโต โหตุ มหาราชา"ติ
 อาห. ราชา สฺตถารํ อุปลงฺกมิตฺวา สฺรณํ
 คนฺตฺวา นิมนฺเตตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺสุ สัมสฺสุ
 สฺตฺตาทํ มหาทานํ ทตฺวา สามาวตึ "วริ

พระราชาตรัสว่า "ถ้าอย่างนั้นเราจะถึง
 เธอและพระศาสดาว่าเป็นที่พึ่ง, และให้พร
 แก่เธอ". พระนางสามาวตีทูลว่า "หม่อมฉัน
 ขอรับพระพรพระพุทธเจ้าชา". พระราชา
 เขาไปเฝ้าพระศาสดา ทรงถึงเป็นสฺรณะ
 แล้วนิมนต์ ใ้ถวายมหาทานตลอด ๗ วันแด่

^๑ ธรรมปทฎกถา . ๒/๕๗.

^๒ ฉ. โปตุถเก จ-สทโท นตฺถิ.

คณฺหาหี"ติ อาท. "สาธู มหาราช อิมํ พระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขตรัสกับ
 เม วรํ เทหิ, สตุถา ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺส เตหิ พระนางสามาวดีว่า "เธอจงรับพรเถิด".
 สทฺธิ อธิธาจฺจตุ, ฐมฺมํ โสสุสามี"ติ อาท. พระนางสามาวดีกราบทูลว่า "ข้าแต่มหา-
 ราชา สตุถารํ วนฺทิตฺวา "ภนฺเต ราชเจ้าขอพระราชทานพระราชวโรกาสขอ
 ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺส เตหิ สทฺธิ นีพทฺธํ อธิธาจฺจตุ, พระองค์จงพระราชทานพรนี้แก่หม่อมฉันเถิด,
 สามาวดีมีสลิกา ฐมฺมํ โสสุสามาติ คือ ขอให้พระศาสดาจงเสด็จมาที่ปราสาทนี้
 วทนต์"ติ อาท. พร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูป, หม่อมฉันจักสักระ-

ธรรม" ดังนี้. พระราชาถวายบังคมพระ-
 ศาสดาแล้วกราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ ขอพระองค์พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป
 จงเสด็จมายังที่นี่เป็นนิตย์, หลึงทั้งหลาย
 รวมทั้งพระนางสามาวดี กล่าวว่า พวก
 หม่อมฉันจักฟังพระธรรม".

สตุถา "มหาราช พุทฺธานํ นาม พระศาสดาตรัสว่า "มหาบพิตร ธรรมดว่า
 เอกภฺจฺจานํ นีพทฺธํ คนฺตุํ น วฏฺฏติ, พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ไปในที่แห่งเดียว
 มหาชโนปิ ปจฺจาสิสฺสตี"ติ อาท. "เตนหิ เป็นนิตย์ ไม่ควร, แมคนส่วนใหญ่อันหวัง
 ภนฺเต ภิกฺขุ อาณาเปธา"ติ. สตุถา เฉพาะอยู่". พระราชา "ข้าแต่พระองค์
 อานนทฺตเถโร อาณาเปสิ. เตโร ปญฺจ ผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้นขอจงสั่งภิกษุทั้งหลาย".
 ภิกฺขุสฺส ตานิ อาทาย นีพทฺธํ ราชกฺุลํ จฺจติ. พระศาสดาได้ทรงสั่งพระอานนทเถระแล้ว.
 ตาปิ เทวี่ปมุขา อิตฺติโย เถโร โภเชตฺวา พระเถระได้พาพระภิกษุ ๕๐๐ รูปไปสู่ราช-

คุณยุพนา ธรรมโกวิท

ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณเตี้ยเฮาะจิว นิธากร

ธมฺมํ สฺกฺขิสุ. สามาวตฺติยจ สฺตฺถา สกฺกุลเนองนิตฺย. แมหฺณิงทงฺหลายเหล่านั้
 เมตฺตาวาทาริณํ อฺปาสิกาณํ อคฺคฺกุจฺจาเน มีพระนางสามาวดีเทวีเป็นประมุข ไต่ยัง
 จเปสึตี. เอวํ รมฺโย ฆุรฺบุปฺปํ มุญฺจิตฺตํ พระเถระให้ฉันทแล้ว ไต่ฟังธรรมแล้ว.
 อวิสฺหนภาโว สามาวตฺติยา อฺปาสิกาฯ พระศาสดาได้ทรงตั้งพระนางสามาวดีไว้ใน
 สฺมาธิวิปฺผารธา อิทฺธีตี. เอตฺถ จ ฐานะอันเลิศ ของบรรดาอุบาสิกาผู้มีปกติ
 อเวจฺจบุปฺปสาเทน วา โอบุปฺนปสาเทน อยู่ควยเมตตา ดังนี้แล. การที่พระราชา
 วา รตนตฺตยสรณคมเนน วา รตนตฺตยํ ไต่ทรงสามารถปล่อยลูกศร ชื่อว่า สฺมาธิ-
 อฺปาสตีตี อฺปาสิกาตี วุจฺจตีตี. วิปฺผารฤทธิ์ ของพระนางสามาวดีอุบาสิกา
 ควฺยประการดังนี้แล. ก็ในที่นี้ พระนาง
 สามาวดี ท่านเรียกว่าอุบาสิกา เพราะ
 อรรถว่า เขาไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย ควฺย
 ความเลื่อมใสที่ไม่หวั่นไหว ควฺยความ
 เลื่อมใสอย่างปักใจ หรือควฺยการถึงพระ-
 รัตนตรัยเป็นสรณะแล.

๑๗. อริยิทฺธินิทฺเตเส อริยา
 อิทฺธีตี เจโตวสิปฺปตฺตทานํ ชีณาสวอริยานํ-
 เยว สมนฺวโต อริยา อิทฺธีตี วุจฺจตี.
 อิตฺ ภิภฺขุตี อิมสฺมึ สาสเนชีณาสโว ภิภฺขุ.
 อนิฏฺฐสฺมึ^๑ วตฺถุสฺมินฺตี อารมฺมณปกฺติยา

๑๗. พึงทราบวินิจฉัยในนิเทศแห่ง
 ฤทธิ์ของพระอริยะต่อไป คำว่า ฤทธิ์ของ
 พระอริยะ ความว่า ท่านเรียกว่า ฤทธิ์ของ
 พระอริยะ เพราะเกิดแก่อริยะผู้ชีณาสพที่ถึง
 เจโตวสีเท่านั้น. คำว่า อิตฺ ภิภฺขุ ความว่า

^๑ ฉ. วุจฺจตีตี.

^๒ ฉ. อนิฏฺฐเจ.

คุณยุพนา ธรรมโกวิท
 ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณเศียรเฮาะจิว นิธากร

สังฆกรรมปกาสนี. ๒-๗. ๕-๑๑

อมณาเป วตฺตฺสุมิ สฺตฺเต วา สงฺขาเร ภิกษุผู้เข้ามาสพในพระศาสนา^๑. คำว่า ในวัตถุ
 วา. เมตตาย วา ผรตีติ สฺตฺโต ที่ไม่น่าปรารถนา ไต่แกในวัตถุ คือสัตว์หรือ
 เจ โหติ, เมตฺตภาวนาย ผรตี. สังขารที่ไม่น่าชอบใจ โดยอารมณ์ปกติ.
ธาตุโต วา อุปสรรหตีติ สงฺขาโร เจ คำว่า หรือแผ่ไปด้วยเมตตา ความว่า, ถ้า
 โหติ, "ธาตุมตฺตฺนุ"^๒ติ ธาตุมนสิการํ เป็นสัตว์, ก็แผ่ไปด้วยเมตตภาวนา.
 อุปสรรหตี. สฺตฺเตปิ ธาตุปสรรหาโร วฏฺฏติ. คำว่า หรือยอมประมวลมา โดยความเป็น
อสุภาย วา ผรตีติ สฺตฺโต เจ, ธาตุ ความว่า ถ้าเป็นสังขาร, ก็ประมวล
 อสุภภาวนาย ผรตี. มาซึ่งมนสิการว่าเป็นธาตุว่า "สักว่าเป็น
 ธาตุ" ดังนี้. แม้ในสัตว์จะประมวลมา โดย
 ความเป็นธาตุก็ควร. คำว่า หรือแผ่ไป
ด้วยอสุภะ ความว่า ถ้าเป็นสัตว์, ก็แผ่ด้วย
 อสุภภาวนา

อนิจฺจโต วา อุปสรรหตีติ สงฺขาโร เจ คำว่า หรือประมวลเข้าไปโดยความเป็น
 โหติ, "อนิจฺจนุ"^๓ติ มนสิการํ อุปสรรหตี. ของไม่เที่ยง ความว่า ถ้าเป็นสังขาร,
 ตฺตฺถุญฺนติ ตํ อุกฺขํ. อุปกฺขโกติ ก็ประมวลมนสิการมาว่า "ไม่เที่ยง" ดังนี้.
 ฉฬฺงฺกุเปกฺขาย อุปกฺขโก. สโตติ คำว่า ตฺตฺถุญฺ ตັตฺตฺทวาทํ อุกฺขํ (แปลว่า
 สติเวปุลฺลปฺตฺตฺตฺตฺตา.^๓ สมฺปชาโนติ ปญฺญาย ทั้ง ๒ อย่างนั้น). คำว่า วางเฉย ไต่แก

^๑ ฉ. โปตฺถเก "โหติ"ติ ปทํ นตฺถิ.

^๒ ก. สติเวปุลฺลปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตา, อี. สติ-
 เวปุลฺลปฺตฺโต.

สมปชานการิตตา. จกขุณา รูปุ ทิสฺวาติ
 การณวเสน จกขุติ ลหฺวโหหาเรน
 รูปุทสฺสนสมตฺเถน จกขุวิญญาเถน รูปุ
 ทิสฺวา. โปราณา ปนาหุ "จกขุ รูปุ น
 ปสฺสตี อจิตฺตกตฺตา, จิตฺตํ น ปสฺสตี
 อจกขุกตฺตา, ทวารารมฺมณสงฺฆมฺมฺนเ^๑
 ปน ปสาทวตฺตฺเถน จิตฺเตน ปสฺสตี. อีทิสฺ
 ปเนสา 'ธนฺนา วิชฺฌตี'ติ อาทิสฺ วิย
 สสมฺมารกถา นาม โหติ. ตสฺมา
 จกขุวิญญาเถน รูปุ ทิสฺวาติ อยเมตฺถ
 อตฺโถ"^๒ อถวา จกขุณา การณฺวเตน"^๓
 รูปุ ทิสฺวาติ อตฺโถ.

วางเฉยด้วยฉัพพัชฌายะ. คำว่า ชื่อมีสติ
 เพราะความเป็นผู้ถึงความไพบลฺย แห่งสติ.
 คำว่า ชื่อมีสัมปชัญญะ เพราะเป็นผู้มีสัมปชัญญะ
 กระทำการด้วยปัญญา. คำว่า เห็นรูปด้วย
จักขุ ความว่า เห็นรูปด้วยจักขุวิญญาณ ซึ่ง
 สามารถเห็นรูปใดซึ่งใดบัญญัติว่า จักขุด้วย
 อำนาจแห่งเหตุ. ก็ท่านโบราณจารย์
 กล่าวว่า "จักขุไม่เห็นรูปเพราะไม่มีจิต,
 จิตก็ไม่เห็นรูปเพราะไม่มีจักขุ, แต่ในเมื่อ
 ทวารและอารมณ์กระทบกัน จึงเห็นรูปด้วย
 จิตอันมีประสาทเป็นเหตุ. ก็ถ้อยคำเช่นนี้
 ชื่อว่าเป็นสสมฺมารกถา เหมือนในประโยค
 ว่า 'ยังด้วยธนฺ' ดังนี้ เป็นต้น. เพราะฉะนั้น
 ในที่นี้ จึงมีเนื้อความดังนี้ว่า เห็นรูปด้วย
 จักขุวิญญาณ"^๑. อีกนัยหนึ่ง อธิบายว่า เห็น
 รูปด้วยจักขุอันเป็นเหตุ.

^๑ อฏฺฐสาสนี. ๕๖๒ ทวารารมฺมณ-
 สงฺฆมฺมฺนเ.

^๒ อฏฺฐสาสนี. ๕๖๒-๕๖๓.

^๓ ฉ. การณฺวเตน.

คุณยุพนา ธรรมโกวิท

ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณเตี้ยเฮาะจิว นิธากร

แนว สูมนโ โหตีติ เคหสิตโสมนัส-
ปฏิกุเชโป, น กิริยญตาย โสมนัส-
เวทนาย. น ทุมมโนติ สพฺพโสมนัส-
ปฏิกุเชโป. อุเปกฺขโก วิหฺรตีติ อิฏฺฐา-
นิจฺจารมฺมณาปาเต^๑ ปริสุทฺธปกฺติภาวา-
วิชฺฌนาการญตาย ฉสุ ทฺวาเรสุ
ปวตฺตฺนโต "ฉฝงฺคฺอุเปกฺขาย"ติ ลทฺธนามาย
ตตฺตรมชฺฌตฺตฺอุเปกฺขาย อุเปกฺขโก วิหฺรตี.
โสเตน สทฺท สุตฺวาตีอาทีสุปี เอเสว
นโย.

คำว่า ไม่ตั้งใจ ความว่า ห้ามเสียซึ่งโสมนัส
อันอาศัยเรือน, ไม่ใช่ด้วยโสมนัสเวทนา
อันเป็นกิริยา. คำว่า ไม่เสียใจ ความว่า
เป็นอันห้ามเสียซึ่งโสมนัสทุกอย่าง. คำว่า
เป็นผู้วางเฉยอยู่ ความว่า เป็นผู้วางเฉย
อยู่ด้วยคัตตรมชฌัตตฺอุเปกขา ที่ใดชื่อว่า "ฉฝง-
คฺอุเปกขา" เพราะเป็นไปในทวาร ๖ อันเป็น
อาการที่ไม่ละภาวะปกติปริสุทธิ์ ในคลอง
แห่งอิฏฐารมณและอนิฏฐารมณ. แม้ในคำ
เป็นต้นว่า ฟังเสียงด้วยโสต ก็นัยนี้แหละ.

๑๘. กุมฺมวิปากชิทฺธิทฺเตเส

สพฺเพสํ ปฺกขีนฺนติ สพฺเพสํ ปฺกฺชิชาตานํ
ฉานาภิญญา วินาเยว อากาเสน คมนํ.
ตถา สพฺเพสํ เทวานํ อากาสคมนํ
ทสฺสนาทีนํ จ. เอกจฺจํ มนุสฺसानฺติ
ปจฺมกปฺปิกานํ มนุสฺसानํ. เอกจฺจํ
วินิปาติกานฺนติ ปิยงฺกรมาตจ ปุนพฺพสุมาตา
มุสฺสมิตฺตา ธมฺมคฺตฺตาตีเอวมาทีนํ สุข-
สมุสฺสยโต วินิปตฺตฺตา วินิปาติกานํ

๑๘. จะวินิจฉัยในนิเทศ แห่งฤทธิ์ที่
เกิดแต่ผลแห่งกรรมต่อไป คำว่า สัตว์มีปีก
ทั้งปวง ไต่แกการไปไต่โดยทางอากาศเว้น
ฉานและอภิญญานั้น เที้ยวของสัตว์มีปีกทุกชนิด.
การไปทางอากาศ และก็มีให้เห็นเป็นต้น
ของเหล่าเทพทั้งปวงก็เหมือนกัน. คำว่า
ของมนุษย์บางพวก ไต่แกมนุษย์ครึ่งปลุมกัลป์.
คำว่า ของวินิปาติกบางพวก ไต่แกการไป
ทางอากาศเป็นต้น ของพวกชื่อว่าวินิปาติ

^๑ อ. อิฏฐานิฏฐารมมณาปาเต.

อัญเณสณจ เปตานิ นาคสุภณานนจ เพราะเป็นผู้ตกพิณาศไป โดยไม่เหลือจาก
 อากาสกมนาทิกิ กมุวิปากชา อิทธิ. กองแห่งความสุขมีอาทิ ชื่ออย่างนี้ คือ
 ปิยังกรมตายักษิณี ปุณัพสุมาตายักษิณี
 ผุสสมิตตายักษิณี ธรรมคุตตายักษิณี และของ
 เปรตเหล่าอื่น ของนาคและครุฑชื่อว่า ฤทธิ์
 ที่เกิดจากผลแห่งกรรม.

ปุณณวโต อิทธินิทเทเส ราชชาติ จะวินิจฉัยในนิเทศแห่งฤทธิ์ของท่านผู้
 ฌมฺเมน ปเรสํ รณชนโต ราชชา. รัตนจกั กมีบุญต่อไป คำว่า ราชชา ความว่า ชื่อว่า
 วัตเตตตี จกกวตตี. เวหาสํ กจจตีติ พระราชา เพราะยังชนทั้งหลายเหล่านั้นให้
 อจฺจนตสํโยคตฺเถ อุปโยควณฺณ. จตุรง- ยินดีโดยธรรม. ชื่อว่าจักรพรรดิ ด้วยอรรถ
 คินียาติ ทถฺถิสฺสรตฺตตฺตีสงฺขาตจตุ- วายังจักรแก้วให้เป็นไป. บทว่า เวหาสํ
 องควตียา. เสนาติ เตสํ สมฺมตฺตเมว. ในคำว่า เวหาสํ กจจตี เป็นพุทธิยาวิภัตติลง
 อนฺตมสฺสตี เหมจฺจิมนฺตโต. อสฺสพฺนธา ในอรรถแห่งอัจฉันตสังโยคะ. คำว่า เสนา
 นาม อสฺसानํ รกฺชกา. โคปุริสา นาม มีองค์ ๔ ความว่า มีองค์ ๔ กล่าวคือ
 กุณฺนํ รกฺชกา. อุปาทายาติ อวิสฺสชฺเชตฺวา. พลชาง พลมาพลรตพลราบ. คำว่า เสนา
 เอว เตสํ เวหาสกมนนฺจ ปุณณวโต เป็นเพียงหมวดหมู่ของทหารเหล่านั้น. คำว่า
 อิทธิตี อตฺถโณ. โดยกำหนดมีในที่สุด ไคแก่โดยที่สุดเบื้องต้น
 คนรักษามาทั้งหลาย ชื่อว่าคนผูกมา. คน
 รักษาโคทั้งหลาย ชื่อว่าคนเลี้ยงโค. คำว่า
 อุปาทายะ (เกาะเกี่ยวสิ่งหนึ่งสิ่งใดไว้ไม่

คุณยุพนา ธรรมโกวิท

ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณเดี่ยเฮาะจิว นิธากร

ยอมปล่อย) หมายความว่า ไม่ยอมปล่อย.
อธิบายว่า ก็การไปสู่เวหาสไต ของท่าน
เหล่านั้นอย่างนี้ ชื่อว่า เป็นฤทธิ์ของท่าน
ผู้มีบุญ.

โชติกสฺส คหปติสฺส ปุณณวโต
อิทธิติ โชติโก^๑ นาม ปุพเพ ปจฺเจก-
พุทฺเธสุ กตาทิกาวโร ราชคชนฺคเร เสฏฺฐี.
ตสฺส กิร ชาตทิวเส สกลนคเร
สพฺพาวุธานิ ชลีสฺสุ, สพฺเพสํ กายารุพฺพานิ
อาภรณานิปิ ปชฺชลิทานิ วีย โอมาสํ
มุขจีสุ, นครํ เอกปชฺโชตํ อโหสิ. อถสฺส
นามคคหณทิวเส สกลนครสฺส เอกโชติ-
ภูตตฺตา "โชติโก"ติ นามํ กรีสฺสุ.

คำว่า ฤทธิ์ของโชติกกฤหบดี ชื่อว่า
ฤทธิ์ของท่านผู้มีบุญ มีอธิบายว่า กฤหบดี
ชื่อว่าโชติกะ เป็นผู้ใดกระทำบุญญาธิการไว้
ในพระปัจเจกพุทธเจ้า ปางก่อนเป็นเศรษฐี
อยู่ในเมืองราชคฤห์. ได้ยินว่า ในวันที่ท่าน
เกิด อาวุธทุกชนิดในนครทั้งสิ้นได้ลุกโผลง,
แม้เครื่องอาภรณ์ที่ติดอยู่กับกายของคนทุกคน
ก็ได้เปล่งรัศมี เหมือนกับอันไฟติดทั่วแล้ว,
พระนคร ไดม้แสงโชติสว่างเป็นอันเดียวกัน.
ครั้นในวันตั้งชื่อของท่าน ชนทั้งหลายจึง
ขนานนามท่านว่า "โชติกะ" เพราะพระนคร
ทั้งสิ้นมีความโชติสว่างเป็นอันเดียวกัน.

อถสฺส วยปฺปตฺตกาเล เคหกรณตฺถาย
ภูมิตเล โสธียมาเน สกฺโก เทวราชา

ครั้นเวลาที่ท่านเจริญวัย เมื่อเขากำลัง
แผ้วถางพื้นดิน เพื่อจะต้องการสร้างเรือน

^๑ ธรรมบทฎกถาย (๘/๑๗๖-๑๘๔)

วิตุถาเรน วตฺถุ อากต.

อาคนุตวา โสฬสกรีสมตตฎฐาเน^๑ ปลวี
 ภินทิตฺวา สตุตฺรตนมยํ สตุตตฎฐมิกํ ปาสาทํ
 อฎฐจาเปสิ, ปาสาทํ ปริกฺขิปีตฺวา
 สตุตฺรตนมเย สตุตฺทวารโกฎฐกยฺตุเต
 สตุตฺ ปากาเร อฎฐจาเปสิ, ปากาเร-
 ปริยนฺเต จตฺสฎฐสิ กปฺปรุกฺเข อฎฐจาเปสิ,
 ปาสาทสฺส จตฺสํ กณฺเณสฺ โยชนิกติ-
 คาวุติกทฺวิคาวุติกเอกคาวุติกา จตฺสโส
 นิธิกมุภโย อฎฐจาเปสิ. ปาสาทสฺส จตฺสํ
 กณฺเณสฺ ตฺรณฺतालกฺขนฺธปฺปมาณา จตฺสโส
 สฺวณฺณมยา อจฺจุยฺยฎฐโย นิพฺพตฺตีสฺ. ตาสํ
 มณฺิมยานิ ปตฺตานิ สฺวณฺณมยานิ ปพฺพานิ
 อเหสฺ. สตุตฺสํ ทวารโกฎฐเกสฺ; เอเกกสฺมี
 เอกทฺวิติจตฺปญฺจสตุตฺตยกฺขสฺสสฺสปริวารา
 สตุตฺ ยกฺขา อารกฺขํ คณฺหีสฺ.

ท้าวสักกเทวราชได้เสด็จมา ทรงบันดล
 ให้ปราสาท ๑ ชั้น อันสำเร็จด้วยรัตนะ ๑
 ชำแรกพื้นดินผุดขึ้นในที่ประมาณ ๑๖ กรีส,
 ทรงบันดลใหญ่กำแพง ๑ ชั้นอันประกอบด้วย
 ชุ่มประตู่ ๑ ชั้น สำเร็จด้วยรัตนะทั้ง ๑
 ผุดขึ้นล้อมปราสาท, แล้วทรงบันดลให้ตน
 กลับพฤกษ์ ๖๔ ตน ให้ผุดขึ้นล้อมกำแพง,
 บันดลชุมทรัพย์ ๔ ชุม ขนาดโยชน์หนึ่ง
 ขนาด ๓ คาวุต. ขนาด ๒ คาวุต. ขนาด
 ๑ คาวุต ให้ผุดขึ้นที่มุมปราสาท ๔ มุม.
 ๑ ชุม นอกออยทองคำ ๔ ลำ ขนาดเท่าตนตาลหนุม
 ก็เกิดขึ้น ๔ มุมปราสาท. ออยเหล่านั้นมีใบ
 เป็นแก้วมณี มีปล่องเป็นทองคำ. ที่ชุ่มประตู่
 ทั้ง ๑ แห่ง แต่ละชุ่มก็มียักษ์ ๑ ตน ซึ่งแต่
 ละตนมียักษ์หนึ่งพัน สองพัน สามพัน สี่พัน
 ห้าพัน หกพัน เจ็ดพัน เป็นบริวารคอย
 อารักขาอยู่.

พิมพ์สารมหาราชา ปาสาทาทินัน
 อฎฐจัน สุตฺวา เสฎฐสิจฺจตฺตํ ปหิณฺ. โส

พระเจ้าพิมพ์สารมหาราชได้ทรงสดับ
 การผุดขึ้นแห่งปราสาทเป็นต้น ทรงส่งฉัตร-

^๑ ฉ. โสฬสกรีสมตเต จาเน.

โชติกเสฏฐีติ สกลชมพูทีเป ปากโฏ
 หุควา อุตฺตรกฺรุโตะ เทวตาหิ อาเนตฺวา
 สิริคพฺเภ นิสีทาปีตาย เอกญฺจ ตณฺหุลนาฬี
 คโย จ โชติปาสาณเ คเหตุวา อาคตาย
 ภริยาย สหุธิ ตสฺมี ปาสาเท มหาสมฺปตฺตี
 อนุภวนฺโต วลี. เตสํ ยาวชิวํ ตาย
 เอกตณฺหุลนาฬิยา ภตฺตํ ปโหสิ. สเจ
 กิร เต สกฺกสฺตมฺปิ ตณฺหุลานํ ปุเรตฺถกามา
 โหนฺติ, สา ตณฺหุลนาฬิเยว หุควา
 ติฏฺฐติ.

ภตฺตปจฺนกา เล ตณฺหุเล อุกฺขลียํ ปกฺขิปีตฺวา
 เตสํ ปาสาณานํ อุปฺริ จเปนฺติ. ปาสาณา
 ตาวเทว ปชฺชลิตฺวา ภตฺเต ปกฺกมตฺเต
 นิพฺพายนฺติ. เตเนว สญฺญาณน ภตฺตสฺส
 ปกฺกภาวํ ชานนฺติ. สฺสเปยฺยาทีปจฺนกา เลปี
 เอเสว นโย. เอวํ เตสํ โชติปาสาณหิ
 อาหาโร ปจฺจติ, มณฺโฑโลเกน วสนฺติ.
 อกฺกิสฺส วา ทีปสฺส วา โอภาสเมว น

เศรชฺฐีไปพระราชทาน. ท่านโชติกะนั้น
 ได้เป็นผู้มีชื่อเสียงไปทั่วชมพูทวีปทั้งสิ้น ว่า
 โชติกเศรชฺฐี เสวยมหาสมบัติอยู่ในปราสาท
 นั้นกับด้วยภริยา ซึ่งเทพยดาทั้งหลายได้นำ
 มาจากอูตรกฺรุทวิปแล้ว ให้อยู่ในห้องอัน
 ประกอบด้วยสิริ ซึ่งถือเอาชาวสารทะนาน-
 หนึ่ง และศิลาที่ให้แสงโชติช่วง (ศิลาไฟ)
 ๓ กอนติดตัวมาด้วย. ภัตตอาหารแห่งชาวสาร
 ทะนานหนึ่งของนางนั้นเพียงพอแก่คนเหล่า
 นั้นจนตลอดชีวิต. ได้ยินว่า ถ้าคนเหล่านั้น
 ประสงค์จะให้แม่แก่เวียนรอยเล่มเต็มไปด้วย
 ชาวสาร, ชาวสารทะนานหนึ่งนั้นนั้นแหละ
 ก็ยังคงมีอยู่ตามเดิม.

ในเวลาจะหุงภัตตอาหาร พอครัวใส่ชาวสาร
 ลงในหม้อแล้ววางลงบนศิลาเหล่านั้น. ศิลา
 ก็ลุกโพล่งขึ้นทันใดนั้นเองเมื่อพอข้าวสุกแล้ว
 ก็ดับ. คนทั้งหลายยอมรับว่าข้าวสุกแล้ว ด้วย
 สัญญานั้นนั้นแหละ. แม่ในเวลาจะปรุงวัตถุ
 ที่ใช้เป็นกับข้าวเป็นตน ก็มีนัยดังนี้เหมือนกัน.
 คนเหล่านั้น ย่อมหุงต้มอาหารด้วยแผ่นดินที่
 โชติช่วงด้วยประการฉะนี้, คนเหล่านั้นย่อม

คุณสุนันทา โภเมท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ชานีสู. โชติกัสส กิร ๑ เอวรูปา อยู่ทวยแสงสว่างแห่งแก้วมณี. ไม่รู้จักแสง-
 สมฺปตฺตีติ สกลชมฺพทีเป ปากฎา ๑ อโหสิ. สว่างแห่งอัครหรือประทับเลย. ไต่ยีนว่า
 ท่านโชติกะ มีสมบัติเห็นปานนี้ สมบัติก็ได้
 ปราภฏไปทั่วชมพูทวีปด้วยประการฉะนี้.

มหาชโน ยานาทีหิ ทสฺสณฺตถาย อากจฺจติ. คนเป็นจำนวนมากใช้วดยานเป็นต้นมาเพื่อ
 โชติกเสฏฺฐี อากตาคตานํ อุตฺตรกูรู- ตองการจะชม. ท่านโชติกเศรษฐีสั่งให้
 ตณฺพุลานํ ภตฺตํ ทาเปติ, "กปฺปรุกฺเขหิ ไหม้กตอาหารแห่งข้าวสาร ที่นางนำมาจาก
 วตฺถาภรณานิ คณฺหนฺตฺว"ติ อาณาเปติ, อุตฺตรกูรฺทวีปแก่คนที่มาแล้ว ๆ, สั่งการว่า
 "คาวุติกนิธิกฺมุภิยา มุขํ วิวราเปตฺวา จงถือเอาผ้าและเครื่องแต่งตัวจากตนกลับ-
 ยาบณมฺตฺตํ คณฺหนฺตฺว"ติ อาณาเปติ. พดุษฺเถติ", สั่งการว่า "จงให้เปิดปาก
 สกลชมฺพทีปวาสิเกสุ ธนํ คเหตุวา หมอชุมทรัพย์ยาวคาวุตหนึ่ง แล้วถือเอา
 กจฺจนฺเตสุ นิธิกฺมุภิยา องฺกุลมตฺตมฺปิ อุณฺ จนให้พอกินพอใช้เถิด". เมื่อชาวชมพูทวีป
 นาโหสิตี อยมสฺส ปุณฺณวโต อิทธิ. ทั้งสิ้นพากันถือเอาทรัพย์ไปอยู่ หมอชุมทรัพย์
 ก็มีไคพรองแม่แต่เพียงองฺกุลหนึ่ง เรื่องที่
 กลาวมานี้เป็นอุทธีของท่านผู้มีบุญ แห่งท่าน
 โชติกเศรษฐีนั้น.

๑-๑ สี. ก. เอวรูโป "สมฺปตฺตี"ติ สกล-
 ชมฺพทีเป ปากฎา, ฉ. เอวรูปา
 สมฺปตฺตีติ สกลชมฺพทีเป ปากฎา, ฌมฺม-
 ปทฎฺฐกถา. ๘/๑๗๒ เอวรูปา สมฺปตฺตี
 สกลชมฺพทีเป ปากฎา.

คุณสุนันทา โภเมท
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์ เพื่อถวาย เป็นพุทธบูชา

ชฎิลสัส คหปติสัส ปุณณวโต อิทธิติ คำว่า ฤทธิ์ของท่านชฎิลคหบดีเป็นฤทธิ์
 ชฎิล^๑ นาม กสฺสปสฺส ภควโต ของท่านผู้มีบุญ มีเนื้อความดังต่อไปนี้ ท่าน
 ธาตุเจติเย กตาธิกาโร ตกกุสฺสลาโย เสฏฺฐี. คหบดีชื่อว่าชฎิลเป็นผู้ใดกระทำบุญญาธิการ
 ตสฺส กิร มาตา พาราณสีโย เสฏฺฐิธิตา ไฉน พระเจดีย์บรรจุพระธาตุของพระผู้มี-
 อภิรุปา อโหสิ. ตํ ปณฺณรสโสฬส- พระภาคเจ้าพระนามว่ากัสสปะ เป็นเศรษฐี
 วสฺสทุเทสิกกาเล อารกฺขณตฺถาย สตฺต- ในเมืองตักกสิลา. ได้ยินว่า มารดาของ
 ภูมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริตเล วาสยีสฺส. ท่านเป็นธิดาเศรษฐีในเมืองพาราณสี เป็น
 ตํ เอกทิวสํ วาตปานํ วิวริตฺวา พหิ หญิงมีรูปงาม. ในเวลาที่นางมีอายุได้
 โอลโลกิยมานํ อากาเสน กจฺจนฺโต ๑๕-๑๖ ปี พ่อแม่ได้ไต่หนางอยู่บนพื้นชั้นบน
 วิชฺชาธโร ทิสฺวา อฺปฺปนฺนสิเนโท แห่งปราสาท ๗ ชั้น เพื่อประโยชน์แก่การ
 วาตปาเนน ปวิสิตฺวา ตาย สทฺธิ อารักขา. อยู่มาวันหนึ่ง นางเปิดหน้าต่าง
 สนฺถวมกาสิ. ส่า เตน คพฺภํ คณฺหิ. กำลังมองดูไปข้างนอก วิทยากรกำลังไป
 ทางอากาศเห็นเข้าก็เกิดความรัก เข้าทาง
 หน้าต่างแล้ว ได้เสียดกับนาง. นางได้
 ตั้งกรรมกับด้วยการได้เสียดนั้น.

อด นํ ทาสี ทิสฺวา "อมฺม กิ อิทนฺ"ติ ต่อมานางทาสีได้เห็นนางตั้งกรรม จึงกล่าว
 วตฺวา "โหนฺ, กสฺสจฺจิ มา อาจิกฺขี"ติ ว่า "แม่คุณ นี้อะไรกัน" นางตอบว่า

^๑ ธรรมบทฎกถาย (๘/๑๗๖-๑๘๔)

วิตุถาเรน วตฺถุ อากตฺ.